

(De) pola rizá cia

na Slovensku II

Beáta Dorková
Terézia Rončáková
(eds.)

(DE)POLARIZÁCIA NA SLOVENSKU II

Beáta Dorková
Terézia Rončáková
(eds.)

2026

Verbum – Vydavateľstvo Katolíckej univerzity v Ružomberku

Publikácia je konferenčným zborníkom. Konferencia sa konala 26. novembra 2025 na Filozofickej fakulte Katolíckej univerzity v Ružomberku. Zborník je výstupom z grantového projektu VEGA č. 1/0510/24 Kultúrna vojna v médiách a jazyku.

(DE)POLARIZÁCIA NA SLOVENSKU II

© Matúš Ján Capko, Samuel Štefan Mahút, Katarína Matušková, Terézia Rončáková, Lukáš Švajlenin, Hedviga Tkáčová

© VERBUM – vydavateľstvo Katolíckej univerzity v Ružomberku

Odborné recenzie:

PhDr. Katarína Dudová, PhD.

doc. Mgr. et Mgr. Marian Kuna, MA, MPhil, PhD.

Lucia Virostková, PhD.

Toto dielo je publikované pod licenciou Creative Commons Attribution 4.0 International License.

VERBUM – vydavateľstvo Katolíckej univerzity v Ružomberku
2026

DOI: <https://doi.org/10.54937/2026.9788056112496>

ISBN 978-80-561-1249-6

Obsah

<i>Predslov</i>	7
Katarína MATUŠKOVÁ	
<i>Od faktov ku konšpiračným teóriám. Mediálna konštrukcia atentátu na Roberta Fica a šírenie dezinformácií</i>	9
Lukáš ŠVAJLENIN	
<i>Príznakové jazykové prostriedky v politickom diskurze na Slovensku: so zreteľom na expresívne lexikálne jednotky v oficiálnej komunikácii slovenských politikov</i>	30
Matúš Ján CAPKO	
<i>Novela ústavy a dve pohlavia: intersex ľudia v slovenskom mediálnom diskurze a binárnych opozíciách</i>	44
Terézia RONČÁKOVÁ	
<i>Novela ústavy ako rozbuška vo verejnom diskurze. Analýza mediálnych komentárov: rámce, argumenty, atribúty</i>	60
Samuel Štefan MAHÚT	
<i>Konzervativizmus je vlastne len prezlečený liberalizmus – macintyrovská argumentácia a nerelativistické, depolarizačné riešenie</i>	99
Hedviga TKÁČOVÁ	
<i>Algoritmická polarizácia v online prostredí: Analýza mechanizmov a intervencií</i>	115

Predslov

Na druhom ročníku konferencie (De)polarizácia na Slovensku sa znova stretli pohľady rozličných disciplín v čistej aj prienikovej podobe: filozofia, jazykoveda, mediálne štúdiá v dotyku so sociológiou, s právom či medicínou. Až tri prihlásené (a na tomto mieste publikované) príspevky sa odrazili od aktuálnej búrlivej spoločenskej debaty pri príležitosti prijatia ústavnej novely zakotvujúcej, okrem iného, dve pohlavia na základe biologických kritérií; právo dieťaťa poznať svojich rodičov (pričom matka je žena a otec je muž); zákaz surogátneho materstva a znemožnenie adopcií detí nezosobášenými pármí. Účastníci teda priniesli veľmi čerstvé výskumné zistenia šité na mieru konferenčnej témy aj spoločenského diania.

Od konkrétnych dát, informácií a interpretácií sa však v diskusiách podarilo preniknúť hlbšie a naplňať základný zámer stretnutia: hľadať podstatné, základné aspekty, príčiny neporozumenia, rozdelenia – a načrtávať možnosti opačného pohybu. Takto ladená debata sa obzvlášť intenzívne rozvíjala v nadväznosti na keynote lectures pozvaných hostí predsedu Spoločenstva Ladislava Hanusa Juraja Šústa a komentátora Denníka N Jána Markoša a následne v ich vzájomnej verejnej diskusii.

Obaja označili za základ súčasného konzervatívno-liberálneho rozporu rozdielnosť v hĺbke identít. Podľa J. Markoša sa konzervatívci a liberáli rôznia v tom, čo považujú za naozaj dôležité: pre jedných sú to vnútropolitické a geopolitické výzvy, pre druhých „kultúrne vojny“. To isté inými slovami konštatoval J. Šúst, podľa ktorého sa liberalizmus sústreďí na organizáciu spoločenského poriadku a konzervativizmus na morálne dobrý život človeka. Konzervatívci sa teda netaja tým, že na prvé miesto kladú „dobro“, ktoré neurčujú oni sami a nemôžu ani nechcú ho slobodne odmietnuť. Naopak, liberáli na prvé miesto kladú „slobodu“, vrátane slobody odmietnuť akýkoľvek jestvujúci morálny poriadok. Problém podľa J. Šústa spočíva v tom, že takýto bezhodnotový rámec je hodnotovo neutrálny iba zdanlivo. Je plne ideologický bez ohľadu na to, že sám seba považuje za a-ideologický a nárokuje si v spoločnosti status „normy“.

Ako „bod zlomu“ bola teda v tejto diskusii identifikovaná „teória dobrého života“. Konzervativizmus, ale ani liberalizmus nie je voči nej neutrálny. Ani štát nemôže byť voči nej neutrálny, lebo zákony sa prijímajú a interpretujú v určitom hodnotovom rámci. Preto skutoč-

ný dialóg nemôže nastať, kým sa niektorá strana diskusie tvári ako neutrálna a nepriznáva si vlastnú identitu. Až jej plné uvedomenie si môže účastníkov sporu viesť po schodíkoch dialógu, ako ich pomenoval J. Šúst: od základného porozumenia, cez úprimný záujem o idey druhého, až po hĺbkové porozumenie.

Terézia Rončáková

Od faktov ku konšpiračným teóriám. Mediálna konštrukcia atentátu na Roberta Fica a šírenie dezinformácií.

*From Facts to Conspiracy Theories.
The Media Construction of the Assassination Attempt on
Robert Fico and the Spread of Disinformation.*

DOI: <https://doi.org/10.54937/2026.9788056112496.9-29>

Katarína Matušková
*Katedra žurnalistiky, Filozofická fakulta Katolíckej univerzity
v Ružomberku*

Abstrakt

Príspevok sa zaoberá analýzou mediálneho diskurzu a šírenia dezinformácií v slovenskom online priestore po atentáte na premiéra Roberta Fica v máji 2024. Cieľom je preskúmať, akým spôsobom boli udalosti rámcované vo vybraných mediálnych výstupoch a ako jednotliví aktéri (politické strany, médiá, odborníci, „progresívny“ a „konzervatívny“ tábor) čelili atribučnému procesu, teda hľadaniu príčin a prisudzovaniu morálnych a osobnostných charakteristík svojim oponentom.

V teoretickej časti sa príspevok opiera o koncepty atribučnej analýzy a rámcovania, pričom vychádza z predpokladu, že spôsob, akým médiá konštruujú realitu, ovplyvňuje verejné vnímanie udalostí a dlhodobo formuje kolektívnu pamäť. Analytická časť využíva kvalitatívnu obsahovú analýzu mediálnych textov a komentárov v liberálnych a konzervatívnych médiách, ako aj naratívov šírených prostredníctvom sociálnych sietí, ktoré boli zdokumentované a overené tímom Demagog.sk.

Kľúčové slová: mediálny diskurz, dezinformácie, rámcovanie, atribučná analýza, polarizácia

Abstract

This paper examines media discourse and the circulation of disinformation in the Slovak online sphere following the assassination attempt on Prime Minister Robert Fico in May 2024. It investigates how the event was framed in selected media outputs and how key actors—political parties, media organizations, experts, and the “progressive” and “conservative” camps—participated in attribution processes, namely the search for causes and the ascription of moral and personality characteristics to opponents.

The theoretical section draws on framing theory and attribution analysis, proceeding from the assumption that media constructions of reality shape public interpretations of events and, over time, contribute to the formation of collective memory. The analytical section employs qualitative content analysis of media texts and commentaries published in liberal and conservative outlets, as well as narratives disseminated on social media and documented and verified by the Demagog.sk team.

Keywords: *media discourse, disinformation, framing, attribution analysis, polarization*

Úvod

V príspevku sú identifikované hlavné rámce, prostredníctvom ktorých médiá zjednodušujú komplexnú realitu atentátu a atribučné stratégie, ktorými jednotlivým skupinám prisudzujú príčiny ich zmýšľania a konania. Predpokladáme, že výsledky analýzy poukážu na to, že mediálny priestor po atentáte charakterizovala intenzívna polarizácia, zjednodušovanie zložitých príčin udalostí a selektívne využívanie dôkazov na podporu politickej agendy. Príspevok zároveň podnieti potrebu kultivácie verejného diskurzu, ktorý bude citlivý na pravdu, fakty a etické rámce komunikácie, a prispeje k lepšiemu pochopeniu dynamiky šírenia dezinformácií a formovania kolektívnej pamäte v čase krízových spoločenských udalostí.

V prvej kapitole predstavujem teoretický rámec atribučnej teórie a rámcovania, doplnený o stručný prehľad najrozšírenejších konšpiračných naratívov po atentáte. Druhá kapitola opisuje výskumný dizajn, výber vzorky textov a analytický postup rámcovania a atribučnej analýzy. Tretia kapitola je venovaná podrobnej analýze vybraných textov z liberálnych a konzervatívnych médií a sumarizácii ich rámcov a atribučných vzorcov. Štvrtá kapitola poskytuje stručné zhrnutie výsledkov. Piata kapitola prináša záverečné zhodnotenie, limity a náčrt možností ďalšieho výskumu.

Teoretický rámec

Udalosť, na ktorú médiá reagovali a ktorá je v centre nášho záujmu, sa stala 15. mája 2024. Premiéra Roberta Fica postrelili po výjazdom rokovaní vlády pred kultúrnym domom v Handlovej.¹ Utrpel strelné zranenia brucha, ruky a pravdepodobne aj nohy. Následne ho previezli do nemocnice v Banskej Bystrici. Páchatela incidentu, 71-ročného Juraja Cintulu z Levíc, zadržali priamo na mieste. Udalosť mala okamžitý a výrazný mediálny ohlas, ktorý sprevádzali aj rýchlo sa šíriace konšpiračné teórie a polarizované interpretácie príčin a dôsledkov atentátu.

Teória atribúcie

Atribúcia označuje proces, počas ktorého ľudia pripisujú význam správaniu iných, resp. sa snažia nájsť vysvetlenia a interpretácie príčin tohto správania. Tento proces porozumenia a interpretácie je formovaný tým, ako ľudia vnímajú a kategorizujú svoje prostredie, seba samých i ostatných. Atribúcie sú ovplyvnené špecifickými kontextmi a psychologickou aj vzťahovou socializáciou jednotlivca. Reakcie na správanie iných môžu byť teda ovplyvnené alebo skreslené nepresnými atribúciami. Uvedomenie si atribučných mechanizmov predstavuje dôležitý aspekt interkultúrnej komunikačnej kompetencie.²

Teória atribúcie predstavuje skupinu teórií, ktoré sa zaoberajú kauzálnymi vysvetleniami a uvažovaním o činnostiach a prejavoch iných osôb. Poskytuje pohľad na osobné aj sociálne atribúcie³ a tým ponúka porozumenie tomu, ako jednotlivci interpretujú udalosti na základe svojich osobných záverov. V literatúre sa pre atribučné procesy využívajú dva rámce. Prvým je rámec založený na Weinerovej teórii atribúcie a jej rozšíreniach. Bernard Weiner vychádza z toho, že atribúcie – teda príčinné vysvetlenia – nie sú náhodné, ale sa ria-

¹ TLAČOVÁ AGENTÚRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. VIDEO. 2024. Po rokovaní vlády v Handlovej postrelili premiéra Roberta Fica In: *Teraz.sk* [online]. 15. 5. 2024 [cit. 2025-06-06]. Dostupné z: <https://www.teraz.sk/slovensko/po-rokovani-vlady-v-handlovej-sa-strie/794950-clanok.html>

² WANG, X. a KULICH, S. 2015. Attribution theory. In: *The SAGE encyclopedia of intercultural competence*. Vol. 2. Thousand Oaks: SAGE Publications, Inc. s. 26–28. Dostupné z: <https://doi.org/10.4135/9781483346267.n16>

³ MARTINKO, M., J., HARVEY, P. a DASBOROUGH, M. T. 2011. Attribution Theory in the Organizational Sciences: A Case of Unrealized Potential. *Journal of Organizational Behavior*, roč. 32, č. 1, s. 144–149. <https://doi.org/10.1002/job.690>

dia určitými vzorcami. Tieto vzorce vychádzajú z troch základných dimenzií:

- lokus (interný vs. externý pôvod príčiny),
- stabilita (trvalosť príčiny v čase),
- ovládateľnosť (možnosť ovplyvniť danú príčinu).

Tieto dimenzie slúžia ako základný rámec pre pochopenie toho, ako jednotlivci reagujú na udalosti a aké dôsledky tieto reakcie môžu mať.⁴

Druhý rámec spája teóriu atribúcie s teóriami hodnotenia emócií (appraisal theories). Teória hodnotenia sa viac sústreďuje na vlastné emócie jednotlivca, zatiaľ čo teória atribúcie je užitočná aj pri interpretácii emócií pozorovaných u iných.⁵ Ak pozorujeme u ľudí isté správanie, zvyčajne sa snažíme prisúdiť tomuto správaniu určité príčiny. Jednou z dôležitejších úloh atribúcie je určiť, či je dané správanie človeka spôsobené vonkajšími príčinami (teda príčinami, ktoré nesúvisia s vlastnosťami a schopnosťami daného človeka) alebo vnútornými príčinami. Fritz Heider tvrdil, že motivácie zohrávajú v procese atribúcie kľúčovú úlohu.⁶ Taktiež rozlišoval medzi vnútornými a vonkajšími príčinami, ktoré si ľudia pripisujú pri vysvetľovaní správania iných. Interné atribúcie (alebo dispozičné atribúcie) vznikajú vtedy, keď si jednotlivec vysvetľuje správanie iných ako dôsledok ich osobnostných črt, nálady či schopností. Externé atribúcie (alebo situačné atribúcie) sa vytvárajú, keď je správanie pripisované vonkajším okolnostiam, ako sú konkrétna situácia, ostatní ľudia alebo náhoda. Uvedomovanie si oboch typov atribúcií je dôležité pre presnejšie hodnotenie seba aj druhých. V kontexte mediálneho diskurzu sú autori názorových textov často „samozvanými psychológmi“: prostredníctvom hodnotiacich vyjadrení implicitne vysvetľujú, prečo sa iní aktéri (politici, médiá, voliči) správajú tak, ako sa správajú – aké motívy a charakterové vlastnosti im pripisujú. Práve tento aspekt teórie atribúcie je pre náš príspevok dôležitý.

⁴ WEINER, B. 2010. Attribution theory. In: *International Encyclopedia of Education*. Vol. 6. 3. vyd. Oxford: Elsevier, s. 558. <https://doi.org/10.1002/9780470479216.corpsy0098>

⁵ ZHANG, Y., PRAYAG, G. a HANQUN, S. 2021. Attribution theory and negative emotions in tourism experiences. *Tourism Management Perspectives*, roč. 40, č. 2. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2021.100904>

⁶ WEINER, B. 2010. Attribution theory. s. 558

Teória rámcovania

Robert Entman definuje rámce ako „aspekty udalostí a vecí a ich pre-pájanie tak, aby sa podporila určitá interpretácia, hodnotenie a/alebo riešenie“.⁷ Prисудzuje im štyri funkcie: definujú problém, ponúkajú interpretáciu príčin, obsahujú morálny postoj k problému a sľubujú riešenie, nápravu alebo smer potrebnej reakcie.⁸ Rámcovanie zahŕňa výber a význam. Znamená vybrať určité aspekty vnímanej reality a urobiť ich v komunikačnom texte výraznejšími tak, aby podporili určitú definíciu problému, kauzálnu interpretáciu, morálne hodnotenie a/alebo odporúčanie na riešenie popisovaného javu.

Rámce:

- definujú problémy — určujú, čo robí kauzálny činiteľ, s akými nákladmi a prínosmi, pričom tieto sa zvyčajne merajú vzhľadom na spoločné kultúrne hodnoty;
- diagnostikujú príčiny — identifikujú sily, ktoré problém vytvárajú;
- formulujú morálne sudy — hodnotia pôvodcov a ich dôsledky;
- navrhujú riešenia — ponúkajú a odôvodňujú spôsoby riešenia problémov a predpovedajú ich pravdepodobné účinky.⁹

Jedna veta môže plniť viac ako jednu z týchto štyroch funkcií rámcovania, hoci mnohé vety v texte nemusia plniť žiadnu. Na naplnenie uvedených činností je možné použiť text, obraz alebo odkaz na zdroj, ktorý už zvyčajne býva nositeľom istého rámca. Rámcovanie obsahuje podobné funkcie: výber, zvýrazňovanie a použitie zvýraznených prvkov na vytváranie argumentácie o problémoch, ich príčinách, hodnotení a/alebo riešení. Rámce zvýrazňujú určité informácie o predmete komunikácie, čím im dodávajú väčšiu dominanciu v rámci kontextu (salienciu). Účinok rámcovania spočíva v tom, že aktivuje rôzne hodnoty a tým určuje, ktorá z nich sa stane dominantnejšou.¹⁰

V tejto štúdii sú rámce chápané nielen ako analytická pomôcka výskumníka, ale aj ako praktický nástroj médií na zjednodušenie

⁷ ENTMAN, R. 2004. *Projections of Power: Framing News, Public Opinion and US Foreign Policy*. Chicago: University of Chicago Press, s. 5. <https://doi.org/10.7208/chicago/9780226210735.001.0001>

⁸ ENTMAN, R. 1993. Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. In: *Journal of Communication*, roč. 43, č. 4, s. 51–58. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x>

⁹ MCQUAIL, D. 2009. *Úvod do teórie masovej komunikácie*. Praha: Portál, s. 389.

¹⁰ ENTMAN, R. 1993. Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. s. 51–58.

komplexnej reality. Operacionalizované sú ako základné interpretačné kategórie, do ktorých autor usporadúva zložitú udalosť atentátu tak, aby bola zrozumiteľná pre mediálnych príjemcov. Pri každom analyzovanom texte sa preto identifikuje jeden dominantný rámec a v odôvodnených prípadoch najviac dva doplnkové rámce, ktoré túto hlavnú optiku ďalej špecifikujú.

Konšpiračné naratívy po atentáte na Roberta Fica

Bezprostredne po atentáte sa v online prostredí začali šíriť viaceré konšpiračné naratívy. Časť z nich zmapoval a overoval tím Demagog.sk,¹¹ ktorý sa dlhodobo venuje fact-checkingu politických výrokov a dezinformácií. Na základe obsahovej analýzy sekundárneho textu by sme mohli skonštatovať, že v niektorých naratívoch bol atentátnik falošne označovaný za sympatizanta Progresívneho Slovenska či Denníka N – na základe fotografií zverejnených na sociálnych sieťach mylne spájali útočníka s liberálnymi stranami a médiami, no najmä s novinárom Martinom Milanom Šimečkom, ktorý bol údajne prítomný na krste knihy útočníka. Ďalšia zavádzajúca informácia sa šírila v súvislosti s fotografiou, na ktorej mal byť útočník s členmi strany PS.¹²

Medzi nepodložené tvrdenia patrila aj informácia o ukrajinskej stope, ktorú zdieľali aj proruské kanály.¹³ Útočník mal mať väzby na Ukrajinu, čo malo viesť k negatívnym emóciám voči premiérovi z dôvodu rozhodnutí o pozastavení pomoci Ukrajine. Rovnako ako predchádzajúce tvrdenia aj toto bolo vyvrátené. Prepojeniu podľa prieskumu, ktorý pre Denník N priniesol Ipsos spolu s CEDMO verilo až 12 percent populácie.¹⁴ V rovnakom prieskume bola uvedená aj teória o zinscenovanom atentáte, ktorej verilo 11 percent opýtaných. Odpovede sú následne rozdelené podľa príslušnosti k jednotlivým politickým stranám.

¹¹ REDAKCIA Demagog.sk. 2025. Rok po atentáte na premiéra: aké konšpiračné teórie sa šírili. In: *Demagog.sk* [online]. [cit. 2025-06-06]. Dostupné z: <https://demagog.sk/rok-po-atentate-na-premiera>

¹² <https://archive.ph/1lZbH>

¹³ <https://archive.ph/SANR6>

¹⁴ KERN, Miro – KONÍK, J. 2024. Prieskum: Málokto verí, že by bol atentát na Fica zinscenovaný. Obavy z ďalšieho útoku majú skôr voliči koalície. In: *Denník N* [online]. [cit. 2025-06-08]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/4114647/prieskum-malokto-veri-ze-by-bol-atentat-na-fica-zinscenovany-obavy-z-dalsieho-utoku-maju-skor-volici-koalicie/>

Ďalšou konšpiračnou teóriou, ktorá sa spájala s útočníkom, bola príslušnosť k skupine ľudí, ktorí údajne stáli za atentátom.¹⁵ Uvedená teória však bola vyvrátená a obvineným bol len Juraj C.¹⁶ Témou, na ktorú reagovali mnohé príspevky na sociálnych sieťach, bola samotná streľba a jej dopad v zmysle poranenia premiéra i dĺžky liečby Roberta Fica. Konšpiračné teórie sa objavovali na základe vizuálnych materiálov (fotografií a videí), na ktorých bola zverejnená samotná streľba a jej dôsledky.¹⁷ Aj po roku, keď minister Kaliňák prezentoval fotografie vyhotovené tesne po atentáte, sa opätovne začali šíriť dezinformácie.¹⁸

Tieto konšpirácie vytvárali symbolický rámec, v ktorom mediálne výstupy interpretovali atentát. Medzi najvýraznejšie patrili:

- **Prepojenie atentátnika na liberálne strany a médiá** – útočník bol falošne označovaný za sympatizanta Progresívneho Slovenska či Denníka N. Na základe fotografií zverejnených na sociálnych sieťach sa vytváral dojem jeho osobných väzieb na liberálnych politikov a novinárov (napr. údajná účasť na krste knihy s novinárom Martinom Milanom Šimečkom). Tieto naratívy sa opierali o vizuálne materiály, ktoré boli interpretované manipulatívnym spôsobom.
- **Ukrajinská stopa** – ďalšou rozšírenou konšpiračnou teóriou bolo tvrdenie, že útočník mal mať väzby na Ukrajinu a motiváciou útoku malo byť rozhodnutie vlády pozastaviť vojenskú pomoc Ukrajine. Aj tento naratív bol fact-checkermi vyvrátený, napriek tomu však získal nemalú mieru podpory v časti populácie.
- **Teória zinscenovaného atentátu** – významná časť konšpirátorov spochybňovala samotnú realitu atentátu alebo jeho zá-

¹⁵ <https://archive.ph/IfRr8>

¹⁶ KELLÖOVÁ, L. 2024. Atentát na Roberta Fica: Obvinený Juraj Cintula nepatrí na psychiatriu, rozhodol súd. Prevezú ho do väzby. In: *Aktuality.sk* [online]. [cit. 2025-06-15]. Dostupné z: <https://www.aktuality.sk/clanok/pUo1Au2/atentat-na-roberta-fica-obvineny-juraj-cintula-nepatri-na-psychiatriu-rozhodol-sud-prevezu-ho-do-vazby/>

¹⁷ MILO. 2024. Neviditeľní ľudia: Krv nevidel nikto. Ani zranenia. In: *KSB Fórum magazín* [online]. [cit. 2025-06-16]. Dostupné z: <https://magazin.ksbforum.info/clovek-spolocnost/politika/neviditelni-ludia/#::~:~:text=Krv%20nevidel%20nikto.%20Ani%20zranenia>

¹⁸ BENEDIKOVIČOVÁ, M. 2025. Kaliňák priznal, že po atentáte odviezol dôkazy: Ficovo prestrelené sako aj krvavú košeľu. *Denník N* [online]. [cit. 2025-06-15]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/4582417/kalinak-priznal-ze-po-atentate-odviezol-dokazy-ficovo-prestrelene-sako-aj-krvavu-koselu/>

važnosť. Pracovali s vizuálnymi materiálmi (fotografie a videá zo strelby a z nemocnice), z ktorých vyvodzovali pochybnosti o počte výstrelkov, prítomnosti krvi či o primeranosti dĺžky hospitalizácie. V niektorých interpretáciách bol atentát vykresľovaný ako „divadlo“ s cieľom politicky posilniť vládnu stranu.

- **Naratív o skupine v pozadí** – atentát bol interpretovaný ako dielo neurčitej skupiny, ktorá údajne „stojí za“ útočníkom a využíva ho ako nástroj na dosiahnutie politických cieľov. Hoci vyšetrovanie viedlo k obvineniu jedinej osoby, časť naratívov tento výsledok spochybňovala.

Tieto naratívy tvoria dôležité pozadie, na ktorom sa odohráva rámcovanie udalosti v jednotlivých médiách. Liberálne médiá sa ich skôr snažia vyvracať a marginalizovať, zatiaľ čo niektoré konzervatívne médiá ich využívajú ako argument v kritike „progresívnych elít“ a nezávislých médií.

Metodológia

Výskumný dizajn

Príspevok využíva kvalitatívnu obsahovú analýzu vybraných mediálnych textov, doplnenú o rámcovú a atribučnú analýzu. Cieľom nie je dosiahnuť štatistickú reprezentatívnosť, ale hĺbkovo porozumieť spôsobu, akým jednotlivé médiá konštruujú naratívy o atentáte a ako prisudzujú príčiny zmýšľania a konania rôznym aktérom.

Analýza je komparatívna: porovnáva texty z liberálnych médií (Denník N, SME) s textami z konzervatívnych celoslovenských médií (Postoj, Štandard, Hlavné správy). Ide prevažne o komentáre a analytické články v online priestore so subjektívnym komentárom autorov, keďže práve tieto texty najintenzívnejšie formulujú hodnotenia a atribúcie.

Výber vzorky a kritériá reprezentatívnosti

Vzhľadom na kvalitatívny charakter výskumu a zameranie na analýzu atribučných vzorcov a rámcov bol použitý účelový výber mediálnej vzorky (purposive sampling). Základnú populáciu tvorili online články týkajúce sa témy atentátu na Roberta Fica publikované na portáloch Denník N, SME, Postoj, Štandard a Hlavné správy. Na základe vopred definovaných kritérií (téma – atentát na Roberta Fica, časové vymedzenie – 2 mesiace od udalosti, typ média – online médium, žáner – analytický, politický, spravodajský komentár) boli

vybrané články, ktoré predstavujú informačne bohaté a analyticky relevantné prípady. Výber bol zameraný na zachytenie variácie medzi liberálnymi a konzervatívnymi médiami (maximum variation sampling). Výsledky preto nie je možné štatisticky generalizovať na celú populáciu článkov, ale poskytujú analýzu vo forme hĺbkového porozumenia dominujúcim rámcom a atribúciám v skúmaných médiách.

Analýza stojí na malej, cielene vybranej vzorke komentárov a analytických textov z liberálnych denníkov (Denník N, SME) a konzervatívnych (Postoj, Štandard, Hlavné správy) médií. Nešlo o náhodný výber, ale o účelové vzorkovanie (purposive sampling) s cieľom zachytiť typické a zároveň silne artikulované naratívy v období po atentáte na premiéra Roberta Fica.

Postup výberu bol dvojstupňový. Na základe monitoringu Demagog.sk a vlastného vyhľadávania v online archívoch médií sme vytvorili širší súbor textov, ktoré:

- pracovali s konšpiračnými teóriami súvisiacimi s atentátom (zinscenovanie, „ukrajinská stopa“, väzby na liberálne médiá či opozíciu),
- explicitne rozdeľovali aktérov na „liberálov/progresívcov“ a „konzervatívcov/koalíciu“.

Z tohto korpusu sme vybrali texty, ktoré spĺňali nasledujúce kritériá:

- explicitne tematizujú konšpiračné naratívy alebo ich odmietanie,
- reprezentujú odlišné ideologické pozície (liberálne vs. konzervatívne médiá),
- majú formu komentára alebo analytického textu, v ktorom autor/ka výrazne hodnotí správanie a zmýšľanie iných aktérov,
- v online priestore patrili medzi viditeľnejšie výstupy (zdieľania na sociálnych sieťach, zaradenie medzi hlavné komentáre daného média).

Takto vybrané texty nepokrývajú celú šírku mediálneho diskurzu, ale možno ich chápať ako reprezentatívne príklady typických naratívov, ktoré v daných mediálnych prostrediach dominujú. Zvolená hĺbková kvalitatívna analýza preto neaspíruje na štatistickú reprezentatívnosť, ale na identifikáciu vzorcov rámcovania a atribúcií, ktoré sú pravdepodobne prítomné aj v širšom súbore príbuzných textov.

Analytický postup: rámcovanie

Pri rámcovej analýze vychádzame z Entmanovho chápania rámcov ako selektívneho zvýrazňovania určitých aspektov reality, ktoré podporuje konkrétnu definíciu problému, kauzálne vysvetlenie a morálne hodnotenie (Entman, 1993).¹⁹ V analytickej rovine sú v príspevku rámce operacionalizované ako ťažiskové významové redukcie, teda základné kategórie, pomocou ktorých autori a autorky komentárov usporadúvajú a zjednodušujú komplexnú udalosť atentátu.

Pri každom texte:

- identifikujeme dominantný rámec,
- v prípade potreby určujeme najviac dva doplnkové rámce, ktoré rozvíjajú dominantný rámec (napr. rámec odborného vysvetlenia ako doplnok k rámcu konšpirácií),
- sledujeme, aké kľúčové témy a sporné body sú v rámci zvýraznené,
- a akým spôsobom jazyk a argumentácia podporujú dané rámcovanie.

Analytický postup: atribučná analýza

Pri atribučnej analýze vychádzame z koncepcie autorov mediálnych textov, ktorí vo svojich komentároch implicitne ponúkajú vysvetlenia správania iných aktérov. Predmetom záujmu je predovšetkým to, aké príčiny zmyšľania a konania prisudzujú (atribujú) jednotlivým skupinám – napríklad liberálom, konzervatívcom, novinárom, voličom. Pri každom texte identifikujeme:

- hlavné objekty atribúcie (skupiny, o ktorých autor hovorí),
- a následne analyzujeme, či im autor prisudzuje príčiny skôr interné alebo externé.

Analýza vybraných textov

V analytickej časti sa sústreďujeme na rámcovú a atribučnú analýzu vybraných mediálnych textov, ktoré reflektujú atentát na predsedu vlády. Najskôr rekonštruujeme dominantné rámce a atribučné vzorce v jednotlivých článkoch, pričom ich systematicky rozdeľujeme na texty z liberálnych a konzervatívnych médií. V rámci každej podkapitoly identifikujeme kľúčové témy, spôsob ich jazykového a argu-

¹⁹ ENTMAN, R. 1993. Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. In: *Journal of Communication*, roč. 43, č. 4, s. 51–58. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x>

mentačného spracovania a to, aké príčiny zmýšľania a konania sú prisudzované rôznym aktérom. V závere analytickej časti následne porovnávame zistené rámce a atribúcie naprieč oboma mediálnymi táborami a poukazujeme na hlavné rozdiely v tom, ako konštruujú význam atentátu a rozdeľujú zodpovednosť zaň.

Analýza textov z liberálnych médií

SME

Tab. č. 1: Analýza rámcov a atribúcií v článku:
HAJČÁKOVÁ, D. 2024. V atentáte na Fica mnohí hľadajú konšpiráciu. Odborníci vysvetľujú nejasnosti. In: *sme.sk* [online]. 27. jún 2024 [cit. 2025-06-07].

Rámec (frame)	Kľúčové témy / spor- né body	Ako je rámec v texte pre- zentovaný	Príklady jazykových prostriedkov a argumen- tácie	Efekt na vnímanie čitateľa	Atribúcia (komu čo autor/ka prisudzuje)
Atentát medzi konšpiráciami a odborným vysvetlením (dominantný rámec)	Počet výstrelov, „neviditeľná“ krv, poloha zbrane, rýchle pre- pusťenie	Konšpiračné teórie sú prezentované ako fámy a špekulácie, ktoré od- borníci krok za krokom vyvracajú.	„konšpiračné teórie“, „fámy“, „špekulácie“, „vybrané informácie interpretované tak, že navo- dzujú dojem komplotu“, ci- tácie expertov vysvetľujúce zvuk, dym, krvácanie	Znižuje dôveryhodnosť konšpiračných naratívov, posilňuje dôveru v od- borné authority a racionálne vysvetlenia.	Objekt atribúcie: konšpirátori, šíritelia hoaxov. Prisúdené príčiny: náchylnosť k iracionálnemu mysleniu, sklon vyberať len „vy- hovujúce“ dôkazy, nízka mediálna gramotnosť. Typ atribúcie: interná, pomerne stabilná (dlhodobá neschopnosť rozlišovať fakty od dezinformácií).
Stabilizovanie zdravotného stavu premiéra (doplnkový rámec)	Dĺžka hospitalizá- cie, domáca starostlivosť, štatistiky	Údaje o dĺžke hospitalizácie sú porovná- vané s inými diagnózami a prípadmi; zdôrazňuje sa individuálnosť pribehu liečby.	„pacienti priemerne strávil...“, „domáca starostlivosť neznamená...“, citácie lekárov	Normalizuje situáciu, znižu- je podozrenie z „divadla“ či zinscenovania; posilňuje dojem, že liečba prebieha v rámci štan- dardov.	Objekt atribúcie: konšpirátori, ktorí sponchybujú liečbu. Prisú- dené príčiny: nepochopenie medicinských procesov, sklon k prehnánym záverom na zák- lade vizuálnych dojmov. Typ atribúcie: interná, čiastočne kontrolovateľná (možno ju meniť vzdelávaním a in- formovaním).

Rámec (frame)	Kľúčové témy / spor- né body	Ako je rámec v texte pre- zentovaný	Príklady jazykových prostriedkov a argumen- tácie	Effekt na vnímanie čitateľa	Atribúcia (komu čo autor/ka prisudzuje)
Mediálna a in- štitucionálna zodpovednosť za informova- nie (doplnkový rámec)	Zákaz informovania lekárov, rola politikov v komunikácii, stiahnutie blogu	Vysvetľuje sa, prečo infor- movali politici a nie lekári, a ako fungujú pravidlá pre blogerov.	„v zahraničí je bežné...“, „našou úlohou bolo starať sa o pacienta...“, „bloger nesmie zverejňovať nepravdivé informácie“	Znižuje podozrenie z utajovania, zároveň legiti- mizuje zásahy proti šíreniu dezinformácií.	Objekt atribúcie: zodpovedné médiá vs. nezodpovední blogeri. Liberál- nym médiám sa prisudzuje profes- sionalita, snaha o dodržiavanie kódexu; blogerom sklon k zverejňo- vaniu neoverených informácií. Typ atribúcie: interná (pro- fesionalita vs. nezodpovednosť), stabilná.

Denník N

Tab. č. 2: Analýza rámcov a atribúcií v článku:

KERN, M. – KONÍK, J. 2024. Prieskum: Málokto verí, že by bol atentát na Fica zin-
scenovaný. Obavy z ďalšieho útoku majú skôr voliči koalície. In: *dennikn.sk* [online].
29. júl 2024 [cit. 2025-06-08].

Rámec (frame)	Kľúčové témy / spor- né body	Ako je rámec v texte pre- zentovaný	Príklady jazykových prostriedkov a argumen- tácie	Effekt na vníma- nie čitateľa	Atribúcia (komu čo autor/ka prisudzuje)
Konšpi- rácie sú marginálne (dominant- ný rámec)	Viera v zinsceno- vaný atentát, „ukrajinskú stopu“	Konšpiračné teórie sú pre- zentované ako menšinový jav s nízkou podporou v populácii.	„verí len 11 percent“, „neverí 84 per- cent“, „zábery ukázali, že zo zbrane vyleteli gulky“	Posilňuje dôveru v oficiálnu verziu a v empi- rické dáta, oslabuje vplyv dezinformačných naratívov.	Objekt atribúcie: menšinová skupina veriacich konšpi- ráciám. Prisúdené príčiny: náchylnosť veriť menšinovým naratívom, prav- depodobne nižšia dôvera v inštitúcie. Typ atribúcie: in- terná, skôr stabilná.
Politická polarizácia spoločnosti (doplnkový rámec)	Príčiny aten- tátu: opozícia vs. vláda, rozdíly pod- ľa voličských preferencií	Prieskum ukazuje rozdelenie názorov podľa straníckej príslušnosti.	„82 % voličov Smeru viní opozíciu“, „80 % voličov PS viní vládu“, „rozpoltená spoločnosť“	Upevňuje vnímanie hlbokej spoločenskej fragmentácie; upozorňuje, že rovnaké fakty sa interpretujú odli- šne v závislosti od politickej identity.	Objekt atribúcie: voliči koalície a opozície. Prisúdené príčiny: politická identita a mediálne pro- stredie formujú interpretáciu príčin atentátu. Typ atribúcie: interná (hodno- tové nastavenie), relatívne stabilná, no potenciálne ovplyvniteľná.

Rámec (frame)	Kľúčové témy / sporné body	Ako je rámec v texte prezentovaný	Príklady jazykových prostriedkov a argumentácie	Efekt na vnímanie čitateľa	Atribúcia (komu čo autor/ka prisudzuje)
Dôvera v inštitúcie a bezpečnosť (doplnkový rámec)	Dôvera vo vyšetrovanie, obavy z ďalšieho útoku a z obmedzenia demokracie	Rôzne skupiny vnímajú riziká odlišne – koalíční voliči sa obávajú ďalšieho útoku, opoziční obmedzenia slobody slova.	„obávajú sa voliči koalície“, „80 % voličov PS sa obáva obmedzovania demokracie“, „Lex atentát“	Zdôrazňuje rozdielne priority a obavy politických táborov, poukazuje na zraniteľnosť demokracie.	Objekt atribúcie: vláda, opozícia, voliči. Koalíčným politikom sa implicitne prisudzuje tendencia reagovať legislatívne (obmedzenia), čo opoziční voliči vnímajú ako hrozbu; voľčom koalície sa prisudzuje vyššia dôvera v štátne inštitúcie. Typ atribúcie: kombinácia interných (hodnoty, dôvera) a externých (politické rozhodnutia).

Analýza textov z konzervatívnych médií

Postoj

Tab. č. 3: Analýza rámcov a atribúcií v článku:

PASTOREK, M. 2024. Kaliňák, Gašpar a Para o atentáte na premiéra / Útočníka vytvorila opozícia a médiá, bol nástrojom iných ľudí. In: *postoj.sk* [online]. 3. jún 2024 [cit. 2025-06-10].

Rámec (frame)	Kľúčové témy / sporné body	Ako je rámec v texte prezentovaný	Príklady jazykových prostriedkov a argumentácie	Efekt na vnímanie čitateľa	Atribúcia (komu čo autor/ka prisudzuje)
Opozícia a médiá „vytvorili“ atentátnika (dominantný rámec)	Atentát ako výsledok radikalizácie spoločnosti, rola opozície a médií	Kaliňák a Gašpar tvrdia, že opozícia a liberálne médiá vytvorili atmosféru, ktorá z atentátnika urobila „nástroj“.	„útočníka vytvorila opozícia a médiá“, „kreslili Ficovi terč na čelo“, „nedostával objektívnu pravdu“	Vytvára obraz opozície a liberálnych médií ako hlavných vinníkov radikalizácie, čím oslabuje ich morálnu legitimitu.	Objekt atribúcie: opozícia, liberálne médiá. Prisúdené príčiny: zodpovednosť za eskaláciu napätia, šírenie jednostrannej kritiky, vyvolávanie nenávisťi. Typ atribúcie: prevažne externá (príčiny atentátu sú mimo Smeru), zároveň interná voči opozícii (stabilný sklon k agresívnej politike).

Rámec (frame)	Kľúčové témy / sporné body	Ako je rámec v texte prezentovaný	Príklady jazykových prostriedkov a argumentácie	Efekt na vnímanie čitateľa	Atribúcia (komu čo autor/ka prisudzuje)
Diktatúra a kriminalizácia opozície po roku 2020 (doplnkový rámec)	Obdobie po voľbách 2020 ako „diktatúra“, prenasledovanie Smeru	Kaliňák a Gašpar opisujú obdobie vlády Matoviča a Hegera ako obdobie politického prenasledovania.	„diktatúra kvôli povinnému očkovaniu“, „kriminalizácia opozície podľa požiadaviek Matoviča“	Posilňuje pocit nespravodlivosti voči Smeru, legitimizuje jeho súčasnú politiku ako reakciu na minulé krivdy.	Objekt atribúcie: bývalá vláda, vyšetrovacie orgány. Prisudzuje sa im zneužívanie moci, selektívna spravodlivosť. Typ atribúcie: externá vzhľadom na Smer, stabilná (systematický problém).
Zmierenie ako zodpovednosť druhých (doplnkový rámec)	Výzvy na zmier, ospravedlnenie, odmietnutie zmierenia zo strany opozície	Kaliňák sa prezentuje ako ten, kto je pripravený na zmierenie, no tvrdí, že opozícia sa zmieriť nechce.	„musíme pomenovať fakty“, „ja som sa už ospravedlnil“, „zmierenie nie je možné“	Vytvára dojem, že vládna strana je konštruktívnym aktérom, zatiaľ čo opozícia bráni zmiereniu.	Objekt atribúcie: opozícia. Prisudzuje sa jej neochota k sebareflexii, tvrdohlavosť, pokračovanie v „kampani“ proti vláde. Typ atribúcie: interná, stabilná, čiastočne kontrolovateľná (mohli by sa zmeniť, ale nechcú).

Standard

Tab. č. 4: Analýza rámcov a atribúcií v článku:

GAŠPAROVIČ, M. 2025. Konšpirátori na oboch brehoch, najmä na tom, kde ich vraj niet. In: standard.sk [online]. 19. máj 2025 [cit. 2025-06-12].

Rámec (frame)	Kľúčové témy / sporné body	Ako je rámec v texte prezentovaný	Príklady jazykových prostriedkov a argumentácie	Efekt na vnímanie čitateľa	Atribúcia (komu čo autor/ka prisudzuje)
Pokrytectvo progresívneho tábora (dominantný rámec)	Rozpor medzi sebaobrazom progresívcov a ich náchylnosťou ku konšpiráciám	Progresivci sú prezentovaní ako skupina, ktorá sa považuje za „osvietenú“, no podlieha najväčším konšpiráciám o atentáte.	„osvietené prostredie“, „morálne nadradení“, „labilné obete“, „pokrytectvo“	Podkopáva dôveryhodnosť progresívneho tábora, zdorazňuje rozpor medzi sebaobrazom a realitou.	Objekt atribúcie: progresívny tábor, voliči PS. Prisudzuje sa im pokrytectvo, morálna nadradenosť, psychická labilita. Typ atribúcie: interná, stabilná (trvalé charakterové vady).

Rámec (frame)	Kľúčové témy / sporné body	Ako je rámec v texte prezentovaný	Príklady jazykových prostriedkov a argumentácie	Efekt na vnímanie čitateľa	Atribúcia (komu čo autor/ka prisudzuje)
Mediálna manipulácia a „elitné hoaxy“ (doplňkový rámec)	Úloha „progresívnych médií“ pri formovaní konšpirácií a hecovaní k násiliu	Médiá sú obviňované z produkcie „elitných hoaxov“ a hysterických kampaní, ktoré radikalizujú verejnosť.	„médiá hecované atentátnikom“, „mediálne hysterické kampane“, „elitné hoaxy“	Vytvára obraz médií ako hybateľov násilia a konšpirácií, nie ako strážcov demokracie.	Objekt atribúcie: liberálne médiá (Denník N, SME). Prisudzuje sa im manipulácia frustrovanými voľičmi, hysterický tón, vyvolávanie nenávisťi. Typ atribúcie: interná, stabilná, kontrolovateľná len teoreticky (mohli by sa správať inak, ale nerobia to).
Kolektívna psychóza a bumerangový efekt (doplňkový rámec)	Spoločenská frustrácia, fanatizmus, cyklickosť násilia	Autor spája Cintulov čin s minulosťou: Ficova rétorika sa vracia ako násilie proti nemu; progresívny tábor je opísaný ako masa v stave „psychiatrickej hystérie“.	„stav na práškoch“, „fanatická nepríčetnosť“, „sfanatizovaná masa“, „návrat hozeného bumerangu“	Vyvoláva dojem nebezpečnej kolektívnej patológie; posilňuje nárativ, že násilie je dôsledkom predchádzajúcich konaní.	Objekt atribúcie: progresívny tábor, ale aj Fico v minulosti. Progresívcom sa prisudzuje hysterický, fanatický stav; Ficovi spätná zodpovednosť za rétoriku, ktorá „sa vracia“. Typ atribúcie: interná a stabilná (psychický stav, fanatizmus), čiastočne kontrolovateľná.

Hlavné správy

Tab. č. 5: Analýza rámcov a atribúcií v článku:

ANONYMUS. 2024. Progresívna panika, opozícia je v kúte. In: *hlavnespravy.sk* [online]. 6. jún 2024 [cit. 2025-06-15].

Rámec (frame)	Kľúčové témy / sporné body	Ako je rámec v texte prezentovaný	Priklady jazykových prostriedkov a argumentácie	Efekt na vnímanie čitateľa	Atribúcia (komu čo autor/ka prisudzuje)
Opozícia v panike a v kúte (dominantný rámec)	Opozícia ako neschopná prijať porážku, hrozba ďalšej prehry	Opozícia je vykresľovaná ako v panike, slabá a morálne nedostatočná; jej lídri sú osobne dehonestovaní.	„progresívna opozícia je v čoraz väčšej panike“, „pýcha, spupnosť a neschopnosť“, „nie len de iure, ale aj de facto neuznáť výsledky“	Znižuje dôveryhodnosť opozície, posilňuje obraz vládnej strany ako rozvážnej a víťaznej.	Objekt atribúcie: progresívna opozícia. Prisudzuje sa jej pýcha, spupnosť, neschopnosť akceptovať demokratický proces. Typ atribúcie: interná, stabilná (dlhodobé charakterové chyby).
Opozícia zneužíva atentát, vláda je zmierlivá (doplnkový rámec)	Tvrdenia o zneužívaní atentátu na politické ciele	Opozícia je obviňovaná z „lacného hrania na emócie“, zatiaľ čo Smer je prezentovaný ako zodpovedný a volajúci po zmieri.	„vládni politici zneužívajú atentát“ (ironicky prevrátené), „Smer nehral lacno na emočnú strunu“, „volali sme po zmieri“	Posilňuje pozitívny obraz vládnej strany, delegitimizuje kritiku ako neprimeranú a vypočítavú.	Objekt atribúcie: Smer vs. opozícia. Prisudzuje smeru sa zodpovednosť, pokoj, zmierlivý tón; opozícii cynické zneužívanie tragédie. Typ atribúcie: interná, stabilná.
Verejná mienka je na strane vlády (doplnkový rámec)	Prieskum SANEP, vnímanie príčin atentátu a úlohy médií	Výsledky prieskumu sú použité na podporu tvrdenia, že verejnosť viní opozíciu a „mainstream“ za eskaláciu napätia.	„61,6 % respondentov uviedlo správanie opozičných politikov“, „55,4 % vníma ako príčinu aj mainstreamové médiá“	Vytvára dojem, že naratív článku zodpovedá „hlasom ľudu“, a tým ho legitimizuje.	Objekt atribúcie: verejnosť. Prisudzuje sa jej „zdravý rozum“ a schopnosť rozoznať skutočných vinníkov (opozíciu, liberálne médiá). Typ atribúcie: interná (schopnosť úsudku), stabilná.

Sumarizácia rámcov a atribučných vzorcov

Tab. č. 6: Sumarizácia rámcov a atribúcií

Rámec / atribút	Liberálne médiá (Denník N, SME)	Konzervatívne médiá (Postoj, Štandard, Hlavné správy)	Spoločné / odlišné
Konšpiračné naratívy	Marginalizované, vyvracané pomocou odborníkov, prezentované ako iracionálne a okrajové; dôraz na fakt-checking a empirické dáta.	Časť textov posúva pozornosť od vlastných konšpiračných naratívov na „konšpirátorov na druhej strane“, resp. pripisuje náchylnosť ku konšpiráciám progresívnym médiám a voličom.	Odlišné rámce a adresáti kritiky.
Polarizácia spoločnosti	Upozornenie na rozdelenie spoločnosti a rozdielne interpretácie atentátu podľa politickej identity; snaha o analytickejší opis.	Polarizácia je rámcovaná ako dôsledok správania opozície a liberálnych médií, ktoré provokujú spoločnosť a šíria hystériu.	Spoločný motív polarizácie, ale s opačným vysvetlením príčin.
Obraz „našich“ a „tých druhých“	Pozitívne rámcovanie odborníkov, fact-checkerov a zodpovedných médií; „tí druhí“ sú konšpirátori a alternatívne kanály, ktorým je prisudzovaná iracionalita.	Pozitívne rámcovanie vlády; Smeru a konzervatívnych médií; „tí druhí“ sú progresivci, liberálne médiá a opozícia, ktorým je prisudzovaná hystéria, fanatizmus, pýcha a pokrytectvo.	Zrkadlové rámcovanie „my“ vs. „oni“.
Interná atribúcia	Negatívne interné atribúcie (iracionalita, sklon veriť hoaxom) sa prisudzujú najmä širiteľom konšpirácií a proruským kanálom; pozitívne interné atribúcie (kompetentnosť, racionalita) odborníkom a fact-checkerom.	Negatívne interné atribúcie (pýcha, hystéria, fanatizmus) sa prisudzujú progresívnej opozícii a liberálnym médiám; pozitívne interné atribúcie (zodpovednosť, rozvaha, mierumilovnosť) vláde a strane Smer.	Odlišné objekty atribúcie, podobná štruktúra (idealizácia „našich“, negatívne vnímanie „tých druhých“).
Externá atribúcia	Externé príčiny sa používajú najmä pri vysvetľovaní šírenia dezinformácií (algoritmy sociálnych sietí, informačný chaos); menej pri ospravedlňovaní „našich“.	Externé príčiny atentátu a radikalizácie sú prisudzované opozícii a liberálnym médiám; Smer je prezentovaný ako objekt prenasledovania v minulosti.	Odlišné nastavenie: liberálne médiá viac vysvetľujú kontext, konzervatívne skôr pripisujú vinu za negatívne javy na protivníkov.
Stabilita a kontrolovateľnosť	Správanie konšpirátorov je vykreslené ako do istej miery stabilné, no potenciálne zmeniteľné vzdelávaním a mediálnou gramotnosťou.	Negatívne charakteristiky „progresívnych“ aktérov sú prezentované ako trvalé a ťažko zmeniteľné (fanatizmus, hystéria), čo posilňuje obraz trvalého konfliktu.	Konzervatívne médiá viac zdôrazňujú nemennosť „druhých“.

Zhrnutie

Uvedenou analýzou sme dospeli k nasledovným zisteniam:

- mediálny diskurz po atentáte bol polarizovaný a rozdelený na dva ideové bloky;
- liberálne médiá rámcovali udalosti najmä cez dôraz na odborné vysvetlenia a marginalizáciu konšpiračných naratívov,

- konzervatívne médiá využívali rámce, ktoré zdôrazňovali vinu opozície a liberálnych médií za radikalizáciu spoločnosti, a často pracovali s obrazom progresívneho tábora ako hysterického a fanatickeho;
- atribučné stratégie v oboch prúdoch fungujú zrkadlovo: pozitívne vlastnosti sa prisudzujú „naším“, negatívne „tým druhým“ (odhliadnuc od toho, kto na akej strane stojí), pričom ide najmä o interné a stabilné atribúcie.

Záver

Cieľom príspevku bolo analyzovať, akým spôsobom slovenské médiá rámcovali atentát na premiéra Roberta Fica a aké atribučné stratégie využívali pri vysvetľovaní príčin zmýšľania a konania jednotlivých aktérov. Prostredníctvom kvalitatívnej obsahovej analýzy vybraných textov z liberálnych (Denník N, SME) a konzervatívnych (Postoj, Štandard, Hlavné správy) médií som sledovala, ako sa v mediálnom priestore konštruovali naratívy, ktoré ovplyvňovali verejné vnímanie udalostí a priradovanie morálnych a osobnostných charakteristík rôznym skupinám.

Analýza ukázala, že mediálny diskurz po atentáte bol výrazne polarizovaný. Liberálne médiá rámcovali udalosti najmä cez dôraz na odborné vysvetlenia, vyvracanie konšpiračných teórií, podporu mediálnej zodpovednosti a pluralitu názorov. Konšpirátori a alternatívne kanály boli vykresľovaní ako iracionálni aktéri s nízkou mediálnou gramotnosťou – išlo teda o negatívne interné a pomerne stabilné atribúcie. Pozitívne interné atribúcie (kompetentnosť, racionalita) boli prisudzované odborníkom, fact-checkerom a serióznym médiám. Naopak, konzervatívne médiá využívali rámce, ktoré zdôrazňovali vinu opozície a liberálnych médií za atentát a spoločenské napätie, delegitimizovali nezávislé médiá a často používali motívy kolektívnej psychózy či „bumerangového efektu“. Progresívnej opozícii a liberálnym médiám pripisovali pýchu, spupnosť, hysterickosť, fanatizmus či pokrytectvo – opäť išlo o interné, stabilné a morálne negatívne atribúcie. Vláda a strana Smer boli naopak vykresľované ako zodpovedné, zmierlivé a rozvážne, čím získavali pozitívne interné atribúcie. Spoločným znakom oboch mediálnych prúdov bolo využívanie rámcov polarizácie spoločnosti a odvolávanie sa na verejnú mienku, avšak s opačným dôrazom a účelom. Liberálne médiá používali prieskumy na ukázanie marginálnosti konšpirácií a rozdelenia

spoločnosti podľa politickej identity, kým konzervatívne médiá nimi podporovali naratív, že verejnosť viní opozíciu a liberálne médiá za atentát a napätie.

Výsledky analýzy tak potvrdzujú predpoklad, že mediálny priestor po atentáte charakterizovala intenzívna polarizácia, selektívne využívanie dôkazov a zjednodušovanie komplexných príčin udalostí v prospech politickej agendy. Zároveň sa ukazuje, že spojenie rámcovej a atribučnej analýzy je vhodným nástrojom pre pochopenie toho, ako médiá v niektorých prípadoch prispievajú ku konfliktu medzi „našimi“ a „tými druhými“. Zvolený výskumný dizajn umožňuje hlbkovo skúmať atribučné a rámcové stratégie mediálnych aktérov a môže slúžiť ako východisko pre rozsiahlejší výskum na väčšom korpuse textov. Z hľadiska praxe výsledky poukazujú na potrebu kultivácie verejného diskurzu, ktorý bude citlivejší na fakty, pravdu a etické rámce komunikácie, obzvlášť v čase udalostí, akou bol atentát na predsedu vlády.

Zoznam použitej literatúry

- ENTMAN, R. 1993. Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. In: *Journal of Communication*, roč. 43, č. 4, s. 51–58. ISSN 0021-9916. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x>
- ENTMAN, R. 2004. *Projections of Power: Framing News, Public Opinion and US Foreign Policy*. Chicago: University of Chicago Press. 240 s. ISBN 978-0-226-21059-2. <https://doi.org/10.7208/chicago/9780226210735.001.0001>
- HEIDER, F. 1958. *The Psychology of Interpersonal Relations*. New York: Wiley, 322 s. <https://doi.org/10.1037/10628-000>
- MARTINKO, M. J. – HARVEY, P. – DASBOROUGH, M. T. 2011. Attribution Theory in the Organizational Sciences: A Case of Unrealized Potential. In: *Journal of Organizational Behavior*, roč. 32, č. 1, s. 144 – 149. ISSN 0894-3796. <https://doi.org/10.1002/job.690>
- MCQUAIL, D. 2009. Úvod do teorie masové komunikace. Praha: Portál, 640 s. ISBN 978-80-7367-546-2.
- WANG, X. – KULICH, S. 2015. Attribution theory. In: *The SAGE encyclopedia of intercultural competence*. Vol. 2. Thousand Oaks: SAGE Publications, Inc., s. 26 – 28. <https://doi.org/10.4135/9781483346267.n16>
- WEINER, B. 2010. Attribution theory. In: *International Encyclopedia of Education*. Vol. 6.3. vyd. Oxford: Elsevier, s. 558 – 563. <https://doi.org/10.1002/9780470479216.corpsy0098>

- WEINER, B. 2010. The Development of an Attribution-Based Theory of Motivation: A History of Ideas. In: *Educational Psychologist*, roč. 45, č. 1, s. 28 – 36. ISSN 0046-1520. <https://doi.org/10.1080/00461520903433596>
- ZHANG, Y. – PRAYAG, G. – HANQUN, S. 2021. Attribution theory and negative emotions in tourism experiences. In: *Tourism Management Perspectives*, roč. 40, č. 2, s. 100904. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2021.100904>

Pramene

- ANONYMUS. 2024. Progresívna panika, opozícia je v kúte. In: *hlavnespravy.sk* [online]. 6. jún 2024 [cit. 2025-06-15]. Dostupné z: <https://www.hlavnespravy.sk/progresivna-panika-opozicia-je-v-kute/3514060>
- BENEDIKOVIČOVÁ, M. 2025. Kaliňák priznal, že po atentáte odviezol dôkazy: Ficovo prestrelené sako aj krvavú košeľu. In: *Denník N* [online]. 14. apríl 2025 [cit. 2025-06-15]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/4582417/kalinak-priznal-ze-po-atentate-odviezol-dokazy-ficovo-prestrelene-sako-aj-krvavu-koselu/>
- GAŠPAROVIČ, M. 2025. Konšpirátori na oboch brehoch, najmä na tom, kde ich vraj niet. In: *standard.sk* [online]. 19. máj 2025 [cit. 2025-06-12]. Dostupné z: <https://standard.sk/948878/konspiratori-na-oboch-brehoch-najma-na-tom-kde-ich-vraj-niet>
- HAJČÁKOVÁ, D. 2024. V atentáte na Fica mnohí hľadajú konšpiráciu. Odborníci vysvetľujú nejasnosti. In: *sme.sk* [online]. 27. jún 2024 [cit. 2025-06-07]. Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/23349342/atentat-fico-konspiracie-nejasnosti.html>
- KELLÖOVÁ, L. 2025. Atentát na Roberta Fica: Obvinený Juraj Cintula nepatrí na psychiatriu, rozhodol súd. Prevezú ho do väzby. In: *Aktuality.sk* [online]. 21. január 2025 [cit. 2025-06-15]. Dostupné z: <https://www.aktuality.sk/clanok/pUo1Au2/atentat-na-roberta-fica-obvineny-juraj-cintula-nepatri-na-psychiatriu-rozhodol-sud-prevezu-ho-do-vazby/>
- KERN, M. – KONÍK, J. 2024. Prieskum: Málokto verí, že by bol atentát na Fica zinscenovaný. Obavy z ďalšieho útoku majú skôr voliči koalície. In: *dennikn.sk* [online]. 29. júl 2024 [cit. 2025-06-08]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/4114647/prieskum-malokto-veri-ze-by-bol>

atentat-na-fica-zinscenovany-obavy-z-dalsieho-utoku-maju-skor-volici-koalicie/

MILO. 2024. Neviditeľní ľudia: Krv nevidel nikto. Ani zranenia. In: *KSB Fórum magazín* [online]. 9. jún 2024 [cit. 2025-06-16]. Dostupné z: <https://magazin.ksbforum.info/clovek-spolocnost/politika/neviditelni-ludia/#:~:text=Krv%20nevidel%20nikto.%20Ani%20zranenia>

PASTOREK, M. Kaliňák, Gašpar a Para o atentáte na premiéra/Útočníka vytvorila opozícia a médiá, bol nástrojom iných ľudí. In: *postoj.sk* [online]. [cit. 2025-06-10]. Dostupné z: <https://www.postoj.sk/156774/dnes-treba-vediet>

REDAKCIA Demagog.sk. 2025. Rok po atentáte na premiéra: aké konšpiračné teórie sa šírili. In: *Demagog.sk* [online]. 14. máj 2025 [cit. 2025-06-06]. Dostupné z: <https://demagog.sk/rok-po-atentate-na-premiera>

Mgr. Katarína Matušková

Katedra žurnalistiky

Filozofická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku

Hrabovská cesta 1B

034 01 Ružomberok

katarina.matuskova@edu.ku.sk

Financované EÚ NextGenerationEU prostredníctvom Plánu obnovy a odolnosti SR v rámci projektu č. 09I03-03-V02-00041.

Príznakové jazykové prostriedky v politickom diskurze na Slovensku: so zreteľom na expresívne lexikálne jednotky v oficiálnej komunikácii slovenských politikov

*Symptomatic linguistic means in political discourse
in Slovakia: with regard to expressive vocabulary
in the official communication of Slovak politicians*

DOI: <https://doi.org/10.54937/2026.9788056112496.30-43>

Lukáš Švajlenin

Filozofická fakulta, Katolícka univerzita v Ružomberku

Abstrakt

Expresívne jazykové prostriedky sú súčasťou bežného komunikačného priestoru. Síce sa pokladajú za spisovné prostriedky nášho jazykového prejavu, ich používanie nemá byť ľubovoľné – ak sa expresívne jazykové prostriedky použijú v komunikácii, mali by plniť istú funkciu. Na základe pozorovania je vnímateľné využívanie expresívneho jazyka aj v oficiálnych vyjadreniach slovenských politikov. Cieľom predkladaného príspevku je analyzovanie príznakových jazykových prostriedkov (expresívnej lexiky) v rámci politicko-diskusných relácií na osi spisovnosti vs. nespisovnosti (sociokomunikačný priestor).

Kľúčové slová: *Expresívny jazyk. Politika. Politická diskusia. Slovenskí politici.*

Abstract

Expressive linguistic means are part of everyday communication. Although they are considered standard means of linguistic expression, their use should not be arbitrary – if they are used in communication, they should fulfill a certain function. Based on our observations, I have found that the use of expressive language can also be found in the official statements of Slovak politicians. The aim of this paper is to examine expressive linguistic means in political discussion programs on the axis of standard vs. non-standard language (sociocommunicative space).

Keywords: *Expressive language. Politics. Political discussion. Slovak politicians.*

Úvod

Základným cieľom predkladanej štúdie je skúmanie prítomnosti jazykovej expresivity ako sociokomunikačného aspektu v priestore slovenskej politiky, a to prostredníctvom verejných politických diskusií. Na materiáli politicko-publicistických diskusných relácií sa pozriem na to, akým spôsobom využívajú slovenskí politici lexikálne príznakové (expresívne) výrazy. Touto štúdiou nadväzujem na už existujúce výskumy T. Rončákovej (Rončáková 2022; Rončáková – Kaščáková 2023; Rončáková 2025a; Rončáková 2025b; Rončáková 2025c), zároveň je aj pokračovaním môjho predošlého príspevku, publikovaného v prvom zväzku tohto konferenčného zborníka (*De)polarizácia na Slovenku I* (Švajlenin 2025). Avšak tentokrát sa pozriem na jazykovú expresivitu nie z hľadiska funkcie používania, ale čisto z lexikálnej roviny, so záujmom postrehnúť sociokomunikačný charakter stratifikácie národného jazyka (t. j. lexikálne príznakové jednotky zo spisovnej vs. štandardnej, subštandardnej variety).

Sociokomunikačná perspektíva (sociálna rola vo vzťahu k politickému reprezentantovi a jazykovému prejavu)

Zo sociokomunikačnej jazykovej pozície môžeme hovoriť, že „zmyslom komunikačných aktivít používateľov jazyka je taká efektívnosť komunikácie, ktorá smeruje k primárnemu naplneniu ich sociálnych (teda aj komunikačných) cieľov a potrieb“ (Kralčák 2008, s. 279).

Sociálna rola predstavuje istý očakávaný spôsob chovania jedinca, ktorý je viazaný na určitý sociálny status. Zo sociálno-psychologického vymedzenia predstavuje sociálna rola prijaté pravidlá jednania, sprostredkováva sa vzťah medzi uskutočnenými činnosťami jedinca a ich vymedzením na individuálne platné normy. Sociálne role tvoria základ odindividualizovania a prenosnosti noriem. V interakcii fungujú ako kolektívne schémy konania, ktoré umožňujú jeho anticipáciu a reciprocitu (porov. Vláčil, online).

Sociálne role reprezentujú základné jednotky organizácií a inštitúcií. Identifikujú činnosti a vzťahy, vymedzujú sociálne kategórie a sú tak indikátorom skupinovej príslušnosti. Zaistujú praktickú aplikáciu noriem v určitom sektore chovania a svojou nadosobnou platnosťou umožňujú kontinuitné plnenia organizačných funkcií aj pri výmene ich nositeľov. Sociálne role majú funkcie fixačné a operatív-

ne umožňujúce inštrumentálne, expresívne a integratívne riešenie problémov (Vláčil, online).

Politici sú rovnako určitá sociálna rola, reprezentujúca štátne záujmy. R. Tóth o politických reprezentantoch hovorí, že je to „súhrn osobností, ktoré majú vplyv na politický život.“ (Tóth 1994, s. 86). Politici sú súčasťou straníckej politickej skupiny – t. j. politických strán, ktoré utvárajú „systém riadených funkcií“ (Tóth 1994, s. 89), v rámci ktorých majú jednotliví členovia rôzne funkcie. Ide najmä o (1) vnútrostranícke formovanie (títo členovia riešia problémy strany, nie sú zväčša v rámci spoločnosti známi – pre spoločnosť sú skôr anonymní), (2) vystupovanie navonok politickej strany, politici tvoria politiku, s ktorou sa snažia získať dôveru voličov. V rámci druhej funkcie sa politická reprezentácia snaží politickú stranu dostať do štátnej politiky (porov. Tóth 1994, s. 89), prípadne si túto pozíciu udržať. To znamená, že skupina politických činiteľov zastupujúci politickú stranu navonok sa stávajú aktérmi verejného, mediálneho prezentovania.

Z jazykového hľadiska E. Kralčák hovorí, že sociálne roly, a rovnako tak aj normy správania majú dve podoby: formálne a neformálne. Tieto dve podoby „sú vyjadrením charakteru používaných výrazových prostriedkov v bežnej komunikácii a vyplávajú zo vzťahu ku komunikačnej udalosti, k textu, k recipientovi a ku kodifikovanej norme“ (Kralčák 2008, s. 279 – 280).

Výrazové prostriedky		verbálne správanie	
		formálne	neformálne
vo vzťahu	ku komunikačnej udalosti	oficiálnosť	neoficiálnosť
	k textu	kultivovanosť	prírodnosť
	k recipientovi	strojenosť	spontánnosť
	ku kodifikovanej norme	dôslednosť	uvolnenosť

Tabuľka č. 1 Sociokomunikačná (vertikálna) diferenciácia národného jazyka [zdroj: Kralčák 2008, s. 280]

„Tieto ukazovatele (...) nie sú všetky pevne viazané na daný typ správania. Je samozrejmé, že napr. i neoficiálny jazykový prejav môže vykazovať známky strojenosti alebo oficiálny prejav môže byť vo svojich výrazových prostriedkoch prirodzený. Uvedené ukazovatele teda predstavujú špecifikáciu na rovine výrazu, ktorá odráža prevládajúce, typické charakteristiky dvoch základných typov rečového správania – formálneho a neformálneho“ (Kralčák 2008, s. 280).

K otázke expresívnych jazykových prostriedkov

Expressivita ako jazykový jav predstavuje významový komponent jazykového prostriedku, v ktorej expedient prejavuje svoju osobnosť. Pri expresívnosti dochádza k „uplatneniu subjektívneho vzťahu ku skutočnosti v širšom zmysle slova, o prejav (...) cel[ej] stupnic[e] psychických stavov – od najsilnejších emócií až po najmenší intelektuálny výraz osobnosti“ (Mistrík 1965, s. 85). Expressívne lexikálne jednotky nesú vecný význam, navrstvujúci sa na expresívny príznak, a ten dovoľuje expedientovi realizovať v jazykovom komunikáte subjektívne stanovisko (Findra 2013, s. 104).

Expressivita predstavuje prejav osobnosti, a tento prejav sa v komunikáte deje za pomoci expresívneho výrazu, štýlémy, lexikálnych prostriedkov, ale aj syntaktickými konštrukciami (t. j. nositeľom expresivity je slovo, veta, širší kontext), čím sa navodzuje subjektívny postoj k realite. Pri individuálnej expresivite si možno všimnúť kinetické, melodické a afektívne stránky jazykového prejavu z čoho vyplýva, že na to, aby sme mohli expresivitu vnímať v jej najaktuálnejšej sémantickej podobe je potrebná aktuálnosť, pretože expressivita vychádza zo širokého (súčasného) kontextu – autor vkladá túto aktuálnosť do jedinečnej situácie (porov. Schnek 1956, s. 72).

Vznik expresívneho pomenovania má dva činitele: 1. *obsahovú – významovú – stránku určitej mimojazykovej skutočnosti* a 2. *subjektívnu stránku pomenovávateľa*, ktorý mimojazykovú skutočnosť pomenúva. Druhý činiteľ je rozhodujúci a nevyhnutný pri vzniku expresívneho jazykového výrazu. Obsahová stránka sa však pri vzniku expresívneho prejavu nemusí nutne vyskytnúť, a ak sa vyskytuje, tak vždy popri subjektívnej stránke, nikdy nie sama (Schnek 1956, s. 73 – 75).

Z lexikálneho hľadiska, na základe diferencovania českým lingvistom J. Zimom, možno jazykovú expresivitu diferencovať na dva typy: (1) *inherentná*, (2) *adherentná*. Pri inherentnej expresivite možno hovoriť, že expresívnosť je trvalým, neodlúčiteľným príznakom danej lexikálnej jednotky. Adherentné expresívne slová vo všeobecnosti nevykazujú expresívnosť, lexikálna jednotka sa zaraďuje k bezpríznačným/neutrálnym, avšak v istom kontexte táto bezpríznačková lexikálna jednotka môže nadobudnúť príznak expresívnosti (Zima 1961, s. 11).

Expedient komunikátu môže síce svoj prejav osviežiť emocionálnymi (prejav citov) a expresívnymi (prejav osobnosti) výrazmi, avšak platí, že ak ich využívame v komunikáte, tak sa môže pociťovať ako „štylistická deformácia, resp. anomália“ (Horváth 2016, s. 103). Expre-

sívne lexikálne jednotky nie sú nespisovné, ale „vo verejnom oficiálnom prostredí, v slušnej spoločnosti, kde treba dodržať zásady spoločenskej vhodnosti vyjadrovania (spoločenskú normu), ich totiž nemožno používať“ (Findra 2013, s. 104) bez funkcie a „v konečnom dôsledku je až na adresátovi, či zhodnotí použitý expresívny výraz (...) ako vhodný, resp. funkčný alebo nevhodný a defektný“ (Horváth 2016, s. 103).

Potrebné si je uvedomovať, že expresivita nie je čisto jazykovou kategóriou, ale ide o psychologicko-sociálnu kategóriu.

Na margo využívanie expresívnych (ale tiež aj nespisovných) prostriedkov v televíznych debatách I. Bozděchová konštatuje, že ich možno vnímať ako vyjadrovanie pragmatických významov, ktoré sú v televíznych debatách rovnako podstatné ako denotačné významy. Expresívne prostriedky mnohokrát vyjadrujú hodnotiaci postoj hovoriaceho, a to ako k téme, t. j. k obsahu, tak aj k ich účastníkom (vrátane diskutujúceho). I. Bozděchová tvrdí, že vzhľadom na spoločenskú situáciu a „nálade“ sú prevažne postoje skôr negatívne, nie zriedka ironické, ba až útočné (Bozděchová 2003, s. 169 – 170).

Metodológia výskumu

Štúdia predstavuje parciálne skúmanie jazykovej expresivity v slovenskom politickom diskurze, tiež aj k tzv. kultúrnej vojne (o tom pozri štúdie T. Rončákovskej 2022, 2023, 2025a, 2025c), prebiehajúcej medzi liberálnymi a konzervatívnymi politickými reprezentantmi prostredníctvom mediálnej komunikačnej sféry.

S využitím kvalitatívnej – semioticko-diskurzívnej – obsahovej analýzy¹ sa pokúsím o *identifikáciu jazykových expresívnych lexikálnych prostriedkov v prejavoch slovenských politických reprezentantov v rámci publicisticko-politických diskusií*. Expresivitu budem skúmať nielen koncentrovane na lexikálnu jednotku, ale pozornosť upriamim aj na sociokontext, t. j. na celý, resp. čiastkový výrok politika, v ktorom sa nachádza expresívna jednotka.

Výskum pokrýva obdobie novembra 2025. November v roku 2025 sa v politických diskusiách zameriaval na vyhrotené aspekty politického života na Slovensku (ale aj v zahraničí), ako je možné vidieť v tematickej rovine jednotlivých využitých publicisticko-politických diskusií (pozri tab. 2).

¹ Kvantitatívnu formu obsahovej analýzy vo výskume nebudem využívať, vzhľadom na to, že ma zaujíma využívanie expresívneho príznaku v konkrétnej výpovedi a nie ich kvantitatívny výskyt.

Výskumnú vzorku (tab. 2), ktorá poslúžila na rozbor jazykovej expresivity v prejave slovenských politikov, som získal z politickej relácie *V politike*. V *politike* je jedna z troch² reprezentantov publicisticko-politických diskusných relácií v slovenských médiách; je vysielaná na neverejnoprávnej, t. j. súkromnej, televízii TA3, prináša „prehľad najdôležitejších tém, ktoré sa udiali na“ slovenskej „politickej scéne“. Ako prezentujú na svojej internetovej stránke, od politikov žiadajú „jasné odpovede“ a konfrontujú politikov cez „ich sľuby s realitou“ a „poukazuje na ich činy a skutky“ (V politike 2024, online).

Médium	Relácia	Dátum odvysielania	Téma
TA3	V politike	2. 11. 2025	Žilinka žiada zmeny pre mladé krádeže / Položia nás emisné povolenky? / Hazard, haciendy a 2 roky vlády
		9. 11. 2025	Huliakove vyhrážky kvôli hazardu / Krádeže, tender, koaličná rada / Ako má vyzerat spolupráca KDH-liberáli
		16. 11. 2025	Knec v demisii, Eštok v exekúcii / Slovensko raj daňových podvodov? / Lajčák vysvetľuje maily s Epsteinom / Krieda, november, čo plánuje opozícia?
		23. 11. 2025	Smer vyrukoval proti úradu aj Žilinkovi / Hlas nechce byť v koalícii handra / Brusel má problém s našou ústavou / Fico: Podporuje Trumpa
		30. 11. 2025	PS hodilo Benešovými dekrétmi rozbušku / Nepohodný úrad, expresná rýchlosť / Budeme uznávať homosexuálne náboženstvá?

Tabuľka č. 2. Výskumná vzorka [zdroj: vlastné vypracovanie autora]

Výskumné zistenia

V rámci jednotlivých diskusií, v celej vzorke (n=5), nachádzam využívanie príznakových, expresívnych lexikálnych jednotiek na úrovni rôznych stratifikačných variet národného jazyka (spisovná, štandardná, subštandardná). Politickí reprezentanti používajú tieto príznakové lexikálne jednotky, prípadne výrazy v rôznych situáciách a funkciách (o funkciách používania expresívnych výrazov pozri bližšie Švajlenin 2025). V rámci výskumu si rozdelím príznakové slová/výrazy vo vzťahu k formálnemu verbálnemu správaniu (spisovné varianty) a neformálnemu verbálnemu správaniu (nespisovné varianty, t. j. hovorové – štandardné, subštandardné formy). Rovnako ma bude

² Ak hovorím o troch, myslím aj diskusnú reláciu *Na telo* (Markíza) a diskusnú reláciu *O 5 minút 12* (STVR). Výber konkrétnej, jednej diskusnej relácie je náhodný, pretože všetky tri politické diskusné relácie majú takmer totožnú formu – jediným rozdielom je, že *Na telo* a *V politike* sú prezentované na neverejných (súkromných) televíziách a *O 5 minút 12* vo verejnej televízii.

zaujímať aj to, či tieto príznakové expresívne lexikálne jednotky boli použité v kontexte tzv. kultúrnej vojny.

Na rovine formálneho verbálneho správania, to znamená, že boli využité také lexikálneho prostriedky, ktoré zaraďujeme do spisovnej podoby národného jazyka, sa pomerne často používali s rolou príznaku adherentné expresívne výrazy, deminutíva alebo frazémy.

R. Takáč (Smer-SD) v nižšie prezentovanom úryvku reaguje na vyjadrenie T. Stohlovej (PS): „*Vaši primátori Valo a Hatas, **vaši progresívni primátori** si spravia tlačovú konferenciu. Na tú tlačovú konferenciu prídu **vaše denníčky**: Denník N, **SMEčko**, Aktuality, ktorí k tomu napíšu presné články, presne tak, aby to vyhovovalo Vám. Snažíte sa vytvárať nejaký dojem vo širokej verejnosti. No, a samozrejme, potom bezpochyby vy citujete, presne to, čo vám napíše Denník N*“³ (V politike 2025a, online; boldom vyznačil L. Š.). V tomto výroku vidíme využívanie príznakových expresívnych výrazov na rovine spisovného jazyka, pretože zámeno *vaši* a lexikálna jednotka *progresívni* na seba berú príznak v kontexte, tzn. že ide o formu adherentnej expresívnosti. Vo výroku R. Takáča možno sledovať aj deminutívne podoby, ktoré na seba berú rovnako rolu jazykového príznaku (*denník* – *denníček*, *SMEčko* – *SME*). V Takáčovej výpovedi môžeme sledovať princíp kultúrnej (politickej) vojny a rovnako aj aplikovanie sociálno-rolovej pozície politického reprezentanta. Snaží sa ukázať diskutujúcu protistranu ako niekoho, kto hrá alibistické „hry“ – predstavovať verejnosti len určitú „pravdu“, aby tak vytvorili istý efekt na voličov: jednak tým politik (R. Takáč) prezentuje svoj názor (svoj individuálny postoj) na protistranu, jednak tým dáva signál voličom, že jeho strana je „tá lepšia“, než *Progresívne Slovensko* – ohlasuje *Smer-SD* v lepšom svetle.⁴ Okrem toho prezentuje v negatívnom svetle aj médiá, pretože o *Denníku N*, *SME* a *Aktualitách* hovorí ako o médiách, ktoré netvoría nezávislú, ale naopak závislú (t. j. podpornú) žurnalistiku v prospech *Progresívneho Slovenska*.

³ Všetky citácie politických reprezentantov sú prepisom z hovorenej do písomnej formy. Vo všetkých zachovávam absolútne znenie, t. j. aj odchýlenia sa od jazykovej normy.

⁴ Podobný spôsob kreovania príznakových expresívnych lexikálnych jednotiek v podobe kultúrnej vojny (t. j. politická strana proti politickej strane) môžeme vidieť aj v inom Takáčovom výroku: „*Takže, Progresívne Slovensko, vážení občania, vám hovorím, (...) bude to iba 280 eur navyše, kvôli nezmyslom **grindyláčkym*** [Green Deal, pozn. L. Š.] z *Progresívneho Slovenska*. Zaplatíte, vy všetci, od budúceho roka kvôli *Progresívnemu Slovensku*“ (V politike 2025a, online; boldom vyznačil L. Š.).

Vo výpovedi: „**Rozdúchavate** tu národné vášne, pretože ste jedna **bezobsažná strana**“ (V politike 2025d, online; boldom vyznačil L. Š.), vidíme použité lexikálne jednotky zo spisovného diapazónu národného jazyka, avšak jedna je inherentná expresívna jednotka (*rozduchavate*) a druhá adherentná expresívna jednotka (*bezobsažná*). Podobne ako v prechádzajúcom prípade, aj tu ide o ukážku príznakových slov na adresu *Progresívneho Slovenska* – T. Taraba (nom. SNS) využíva tento výrok, tak ako R. Takáč, vo funkcii negatívne znázorňovať diskutujúcu protistranu. Lexikálna jednotka *bezobsažný* vo význame prázdny, vyprázdnený, nemajúc myšlienkovú náplň (porov. Buzássyová K. a kol., 2006, online) je použitá v negatívnom zmysle v snahe prezentovať stranu *Progresívne Slovensko* ako nežiaducu, ničím podstatným neprospievajúcu Slovensku. Slovo *bezobsažný*, ktoré je spisovné, nepríznakové, získava v kontexte expresívny príznak. Taraba ďalej pomenúva predmetnú politickú stranu ako **iredentistickú** „*Takže ste iredentistická strana, ktorá otvorila tému len preto, aby ste rozoštváli Maďarsko (a, doplnil L. Š.) Slovensko*“ (V politike 2025d, online; boldom vyznačil L. Š.). Politickú stranu označuje za iredentistickú kvôli problematike používania Bešeňových dekrétov v praxi. Iredentizmus označuje nacionálne orientované hnutia, snažiace sa „pripojiť k určitému národnému štátu územie s národnostnou menšinou rovnakého pôvodu, žijúcou v inom štáte“ (Piaček – Kravčík 1999, online). *Progresívne Slovensko* k ničomu takému, pokiaľ je známe, neinklinuje, čiže nejde o použitie slova v jeho sémanticky prísnom význame, ale ide o expresívny príznak signalizujúci podobné praktiky iredentistických hnutí, čím chce T. Taraba stranu opäť poškodiť pred očami verejnosti.

Využitie príznakových foriem môžeme vidieť aj vo výrazne kultivovaných jazykových prejavoch, napr.: „*A mimochodom, potom čo urobil [premiér Robert Fico, pozn. L. Š.] v piatok, a dúfam, že sa k tomu dostaneme, akým spôsobom ponížil a veľmi arogantným a nevyberaným spôsobom povedal študentom, že majú ísť bojovať na Ukrajinu, to je podľa mňa, **tiež na uterák***“ (V politike 2025c, online; boldom vyznačil L. Š.). V tomto prípade nachádzame idióm *na uterák*, často používané vo význame „*hodiť uterák do ringu*“ (frazologické jednotky tiež patria k jazykovej expresivite, pozri Findra 2004, s. 34) alebo z anglického „*throw in the towel*“ (*Dictionary Cambridge*, online) v zmysle vzdať boj. V politickom priestore tento výraz má vyjadriť kritiku, nespokojnosť alebo prezentovať odstúpenie z funkcie. Iným príkladom použitia nevýrazných, ale predsa príznakových výrazov

môže byť nasledujúci výrok: „*Pri týchto civilných žalobách a osobných sporoch súd má vykazovať, má urobiť určité dokazovanie, pretože, pokojne, ak by si títo kovboji vyžiadali, každý, po milión eur – tak ako sudca, ako mi záleží na spravodlivosti? Každému uznám milión eur?*“ (V politike 2025c, online; bodlom vyznačil L. Š.). M. Š. Eštok označuje za *kvbojov* vyšetrovateľov NKA, lexikálna jednotka *kovboj* nemá vo svojom primárnom význame príznak, v tomto prípade však kontextovo naberaá expresívnosť, t. j. ide o adherentné expresívne slovo.

Ďalším príkladom použitia expresívneho jazykového príznaku na rovine spisovného, avšak v tomto prípade aj subštandardnej variety jazyka možno vidieť vo výroku Andreja Danko (SNS) v otázke riešenia záchrankového tendra: „*Chcel som povedať, že ja ako **starý advokát**, ale áno, už môžem povedať, že ako advokát, som bol vydesený z tlačovej besedy pána generálneho prokurátora, pretože ak je pravda, že je to cyklácia nezákonnosti, že sa cyklovala nezákonnosť, tak to znamená (...), že tí ktorí uspeli v tendri, by mohli štát žalovať o obrovské peniaze. A to je **prúser**. Takže najprv musíme počkať na stanovisko generálneho prokurátora, ktoré musí minister zdravotníctva vysvetliť, pretože ja sa stále pýtam, kde je ten **fešák**, šéf záchranného systému [t. j. myslí na niekdajšieho šéfa OS ZZS SR Mariána Povolného, poznámka L. Š.], pre koho dnes robí a kde išiel pracovať, ktorý toto celé **spackať***“ (V politike 2025b, online; boldom vyznačil L. Š.). V celej Dankovej výpovedi je vnímateľné prelínanie formálneho a neformálneho verbálneho správania, ktoré je pre jeho vystupovanie na verejnosti ako politického reprezentanta symptomatické. V ukážke sa ukazujú príznakové inherentné (*prúser, spackať*), ako aj adherentné expresívne slová (*starý advokát, fešák*). Expresívne jednotky *prúser* a *spackať* patria do oblasti subštandardnej variety národného jazyka, dokonca v prípade *spackať* aj s príznakom pejoratívnosti, a vo formálnej, t. j. v kultivovanej spisovnej komunikácii by sa nemali používať. Na druhej strane lexikálna jednotka *fešák*, patriaca do oblasti hovorového (štandardná varieta) jazyka sa tu kreuje ako expresívne, príznakové slovo, pretože vo svojom bežnom význame (*pekný, urastený muž, elegantne oblečený muž*, porov. Buzássyová 2006, online) je nepríznakové. Spojením „*starý advokát*“ odkazuje Andrej Danko na svoju advokátsku prax, avšak vzhľadom na *Kauzu o rigoróznej práci Andreja Danko* naberaá v sociokomunikačnom priestore toto spojenie príznakový charakter, na druhej strane sa tu chce prezentovať Andrej Danko ako skúsený právnik. Sociologicko-komunikačný aspekt

problematického vnímania Dankovej advokátskej aspirácie dokazuje aj jeho vlastné zaváhanie („*ale áno, už môžem povedať, že ako advokát som...*“; boldom vyznačil L. Š.).

V rámci neformálneho verbálneho správania, nielen vo vzťahu k príznakovosti jazyka, si možno všimnúť ostrú diskusiu medzi Z. Mesterovou (PS) a T. Tarabom (nom. SNS), vyjadrujúci sa k otázke uznávania homosexuálnych manželstiev uzavretých v iných členských krajinách EU: T. Taraba hovorí „...*keď niektorý štát povie, že sa môžete aj so **zvieratkom** nejakým zosobašiť a že je to manželstvo*“. Preruší ho moderátor B. Kráľ – „*To je **prítiahnuté za vlasy***.“ Po istej výmene názorov medzi T. Tarabom a Z. Mesterovou Taraba v problematike pokračuje: „*Teraz vám poviem to, že keď nejaký štát, pretože ešte pred desiatimi rokmi si tu nikto nevedel predstaviť, že budú tak **úchylní politici**, že budú rozprávať, že **72 pohlaví**, a že to budú tlačiť do škôl [prerušený Z. Mesterovou, pozn. L. Š.]; a že to budú tlačiť malým deťom do škôl (...), a vy si môžete **vyprosovať na lampárni** tieto veci [na adresu Z. Mesterovej, pozn. L. Š.], pretože je to súčasť vašej politiky, že **72 pohlaví** [prerušený Z. Mesterovou, pozn. L. Š.], Korčok nevie koľko je pohlaví... a teraz výsledok ktorý je, že ak si vy myslíte, že v nejakom cudzom štáte Európskej únie, si to niekto zlegitimizuje [naráža tu na vyššie spomenuté manželstvo so zvieratom, pozn. L. Š.] a nám to tu natlačí touto formou, tak práve k tomuto bola zmena tej ústavy“ (V politike 2025, online; boldom vyznačil L. Š.). V rozvášnenej diskusii, v ktorej sa diskutujúce protistrany neraz prerušujú je veľmi náročné sledovať nielen „niť“ výpovede, ale aj pre diskutéra ovládnuť svoje verbálne správanie. V tomto prípade vidíme výrazné neformálne verbálne správanie u oboch diskutujúcich strán – Tarabovo využívanie jazykových prostriedkov a celkového jazykového prejavu; u Mesterovej jej zasahovanie do reči diskutujúcej protistrany. Takéto prípady diskusie nie sú nebežné a sú súčasťou prevažnej väčšiny každej politickej diskusie, vrátane vzorky tejto štúdie.*

Z hľadiska príznakovosti v Tarabovom výroku je možné sledovať niekoľko expresívnych výrazov – napr. **úchylní politici**, kde substantívum **úchylní** naberaá príznakové expresívne označenie pre politikov podporujúci homosexuálne manželstvá, intersexualitu a vo všeobecnosti problematiku vnímania pohlavia; **72 pohlaví** – označenie, v sociokontexte súčasného mediálneho/verejného priestoru, na riešenie otázky intersexuality; a **vyprosovať na lampárni** v zmysle domáhať sa spravodlivosti (*Lampáreň* – niekdajšia relácia televízie

Markíza, zameraná na riešenie občiansko-právnych problémov). Vo všetkých troch použitých výrazoch je ich príznak podmienený kontextom, čiže ide o adherentné expresívne výrazy: naznačuje to aj, že jednotlivé lexikálne jednotky nie sú nespisovné, ale tým, že sú použité v danom kontexte je nutné ich zaradiť na rovinu neformálneho verbálneho správania, pretože sú neúčtivé voči určitej skupine ľudí.⁵ V tomto prípade, opäť, na pozadí vidíme aj otázku kultúrnej vojny medzi politickými stranami: *úchylní politici*, ktorí sa majú *vyprosovať na lampárni*, sú samozrejme, výroky namierené na *Progresívne Slovensko*, ktorého členka je diskutujúca protistrana.

Inou ukážkou neformálneho príznakového verbálneho správania je výrok A. Danka „(...) *vidím tie úškrnky* (...). *Počúvajte ma ešte raz. Som nasratý z toho, čo sa stalo v záchrancovom tendri. A budem sa o tom rozprávať. Nie som predseda Hlasu. Ja nie som ani Pellegrini, ktorý sa strká do zdravotníctva a stará sa o to, a ktorý tam má dlhé prsty*“ (V politike 2025b, online, boldom vyznačil L. Š.). V tomto prípade je z príznakového charakteru zaujímavý výrok „*som nasratý*“ patriaci k expresívnym lexikálnym štylémam z mikroparadigmy vulgarizmov (o expresívnych lexikálnych štylémach pozri Findra 2004, s. 24 – 34). Expresívnym inherentným, síce spisovným, slovom je slovo *úškrnky*. V inherentnej, tentokrát už však zo štandardnej (hovorovej) podoby jazyka tu vystupuje sloveso *strká sa*, čo je odvodené od „*strkať do niečoho nos*“ alebo „*strkať sa do všetkého*“. Príznakovo tu vystupuje aj frazeologický výraz „*mať dlhé prsty*“.

V porovnaní s výskumom T. Rončákovej (2022, 2023, 2025), ktorá analyzovala písané texty liberálnych a konzervatívnych médií v otázke tzv. kultúrnej vojny, možno vnímať isté podobnosti vo využívaní naratívov (naratívne línie) jednotlivých politických perspektív. T. Rončáková (2025b, s. 260 – 261) hovorí o 7 naratívnych líniách konzervatívno-liberálnej komunikácie: *radikalizmus, marxizmus/fašizmus, revolúcia, progresivizmus, náboženstvo, morálka, hlúposť*. Mnohé z využitých expresívnych jednotiek, ktoré som analyzoval v tomto príspevku zapadajú do naratívnych línií vyčlenených T. Rončákovou. Napríklad rovnaká lexikálna jednotka *úchylný* z naratívnej oblasti

⁵ Spomeňme si na výrok J. Findru a M. Horvátha „vo verejnom oficiálnom prostredí, v služnej spoločnosti, kde treba dodržať zásady spoločenskej vhodnosti vyjadrovania (spoločenskú normu), ich (expresívne výrazy, pozn. L. Š.) totiž nemožno používať“ (Findra 2013, s. 104) a „v konečnom dôsledku je až na adresátovi, či zhodnotí použitý expresívny výraz (...) ako vhodný, resp. funkčný alebo nevhodný a defektný“ (Horváth 2016, s. 103).

morálky, ktorú zaznamenáva Rončáková na strane konzervatívnych médií smerom k liberálne orientovaným stranám. Použitie termínu 72 pohlaví by sme mohli zaradiť do naratívnej oblasti progresivizmus, do tejto línie je možné začleniť aj výraz *grindylácky*. Slovo *iredentistický* patrí do oblasti radikalizmu. Spomínané výrazy, vzhľadom na vzorku, by sa dali pričleniť do konzervatívneho slovníka.

Záver

Na základe výskumnej vzorky možno konštatovať, že príznakové jazykové expresívne prostriedky sú výrazne prítomné v politických diskusiách a pohybujú sa ako na formálnom, tak aj neformálnom verbálnom správaní politických reprezentantov. Expresívnosť som zaznamenal v celej skúmanej vzorke, a to u všetkých diskutujúcich politikov vrátane moderátora⁶. Nerasú expresívne výrazy používané v snahe vyjadriť svoj negatívny (príp. pozitívny) postoj k určitému riešenému problému alebo vyjadriť negatívny postoj k svojmu diskutujúcemu protihráčovi. Ako sme v ukážkach mohli vidieť, tak pri využívaní príznakového jazyka politickí reprezentanti zaciľujú na diskutujúcu protistranu a danú politickú stranu (ktorú protistrana reprezentuje) v snahe ju pred verejnosťou dehonestovať, a tak pôsobiť na verejnú mienku. V prípade tejto štúdie som poukazoval aj kultúrnu vojnu namierenú negatívne na stranu *Progresívneho Slovenska*, avšak neznamená to, že by členovia tejto strany nereagovali podobným spôsobom na svoju protistranu.⁷

Literatúra

- BUZÁSSYOVÁ, K. a kol. 2006. *Slovník súčasného slovenského jazyka* A – G. Bratislava: Veda. [online]. [cit. 2026-02-01]. Dostupné na: <https://slovník.juls.savba.sk>.
- BOZDĚCHOVÁ, I. 2003. K jazykovej úrovni současných televizních debat. In: Světlá Čmejrková – Jana Hoffmannová (eds.). *Jazyk, média, politika*. Praha: Academia, s. 157 – 173.

⁶ U moderátora išlo o výnimočné prípady, zväčša používal expresívnu formu viazucu sa na frazeologické jednotky.

⁷ Výber ukážok bol podmienený ich príznakovou naplnenosťou. V prípade politických reprezentantov z *Progresívneho Slovenska* neboli tak silné, ako u diskutujúcich protistranách. Avšak aj politickí členovia *Progresívneho Slovenska*, ktorí boli súčasťou vzorky tejto štúdie využívali príznakové expresívne lexikálne jednotky (napr. M. Šimečka – *na uterák*, *papalášizmus*, *kšeft*; T. Stohlová – *babráctvo*, Z. Mesterová – *systematicky kašlať / vykašlať sa* [adherentná expresivita], *diletantský prístup* a pod.) a rovnako sa podieľajú na kultúrnej vojne.

- Dictionary Cambridge*. [online]. [cit 2026-02-10]. Dostupné na: <https://dictionary.cambridge.org/>.
- FINDRA, J. 2004. *Štylistika slovenčiny*. Martin: Osveta.
- FINDRA, J. 2013. *Jazyková komunikácia a kultúra vyjadrovania*. Martin: Osveta.
- HORVÁTH, M. 2016. *Štylistika súčasného slovenského jazyka*. Bratislava: Univerzita Komenského.
- KRALČÁK, L. 2008. K aktuálnej stratifikácii slovenského národného jazyka a jej dynamike. In: Sibyla Mislovičová (ed.). *Jazyk a jazykoveda v pohybe*. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo SAV, s. 278 – 287.
- MISTRÍK, J. 1965. Expresívnosť syntaktických konštrukcií v kontexte. In: *Jazykovedné štúdie VIII. Spisovný jazyk – Štylistika*. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, s. 85 – 109.
- PIAČEK, J. – KRAVČÍK, M. (eds.). 1999. *Otvorená filozofická encyklopédia*. [online]. [cit. 2026-02-07]. Dostupné na: <https://dai.fmph.uniba.sk/~filit/fil/fil.html>
- RONČÁKOVÁ, T. 2022. Expresívny slovník liberálov a konzervatívcov: kto z koho? In: *Nové horionty*. Roč. 16, č. 1, s. 55 – 59.
- RONČÁKOVÁ, T. – KAŠČÁKOVÁ, S. 2023. Ako sa navzájom častujú konzervatívci a liberáli. Expresívne výrazy v mediálnych textoch. In: *Kultura – Media – Teologia*. Roč. 56, s. 87 – 112. <https://doi.org/10.21697/kmt.2023.56.06>
- RONČÁKOVÁ, T. 2025a. Slovenský polarizovaný diskurz: expresívne náboženské prvky v jazyku konzervatívnych a liberálnych médií. In: Pavol Hrabovecký (ed.). *Religiozita na Slovensku*. Ružomberok: Verbum – vydavateľstvo KU, s. 177 – 210.
- RONČÁKOVÁ, T. 2025b. Expresívna lexika konzervatívnej a liberálnej tlače: podobné slová, podobné témy, podobné vzorce. In: Pavol Odaloš,– Gabriel Rožai (eds.). *Centrum a periféria v jazykovej komunikácii*. Banská Bystrica: Belianum, s. 256 – 266.
- RONČÁKOVÁ, T. 2025c. Nálepkovanie konzervatívcov v liberálnych médiách a naopak. In: Lukáš Švajlenin – Terézia Rončáková (eds.). *(De)polarizácia na Slovensku I*. Ružomberok: Verbum – vydavateľstvo KU, s. 129 – 149.
- ŠVAJELNIN, L. 2025. Expresívne výrazy a emocionálnosť v prejave slovenských politikov. In: Lukáš Švajlenin – Terézia Rončáková (eds.). *(De)polarizácia na Slovensku I*. Ružomberok: Verbum – vydavateľstvo KU, s. 186 – 196.

- V politike. 2024. [online]. [cit 2023-12-1]. Dostupné z <https://www.ta3.com/v-politike>.
- V politike. 2025a. *Žilinka žiada zmeny pre mladé krádeže / Položia nás emisné povolenky? / Hazard, haciendy a 2 roky vlády* [online.]. [cit. 2026-30-01]. Dostupné na: <https://www.ta3.com/relacia/1018521/zilinka-ziada-zmeny-pre-male-kradeze-polozia-nas-emisne-povolenky-hazard-haciendy-a-2-roky-vlady>.
- V politike. 2025b. *Huliakove vyhrážky kvôli hazardu / Krádeže, tender, koaličná rada / Ako má vyzerat spolupráca KDH-liberáli*. [online.]. [cit. 2026-30-01]. Dostupné na: <https://www.ta3.com/relacia/1019579/huliakove-vyhrazky-kvoli-hazardu-kradeze-tender-koalicka-rada-ako-ma-vyzerat-spolupraca-kdh-liberali>.
- V politike. 2025c. *Kmec v demisii, Eštok v exekúcii / Slovensko raj daňových podvodov? / Lajčák vysvetľuje maily s Epsteinom / Krieda, november, čoplánuje opozícia?* [online.]. [cit. 2026-30-01]. Dostupné na: <https://www.ta3.com/relacia/1020551/kmec-v-demisii-estok-v-exekucii-slovensko-raj-danovych-podvodov-lajcak-vysvetluje-maily-s-epsteinom-krieda-november-co-planuje-opozicia>.
- V politike. 2025d. *PS hodilo Benešovými dekrétmi rozbušku / Nepohodlný úrad, expresná rýchlosť / Budeme uznávať homosexuálne náboženstvá?* [online.]. [cit. 2026-30-01]. Dostupné na: <https://www.ta3.com/relacia/1022709/ps-hodilo-benesovymi-dekretmi-rozbusku-nepohodlny-urad-expresna-rychlost-danko-estok-ani-huliak-nepochodili-budeme-uznavat-homosexualne-manzelstva-vycisti-taraba-babisovi-istrochem>.
- VLÁČIK, J. Role. In: Zdeněk E. Nešpor (ed.). *Sociologická encyklopedie* [online]. [cit 2026-02-05]. Sociologický ústav AV ČR, v. v. l. Dostupné na: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Role>.

Mgr. Lukáš Švajlenin, PhD.

Katedra slovenského jazyka a literatúry
Filozofická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku
Hrabovská cesta 1B
034 01 Ružomberok

lukas.svajlenin@ku.sk

Príspevok vznikol ako výstup grantového projektu VEGA č. 1/0510/24 „Kultúrna vojna v médiách a v jazyku“.

Novela ústavy a dve pohlavia: intersex ľudia v slovenskom mediálnom diskurze a binárnych opozíciách

Constitutional amendment and two sexes: intersex people in Slovak media discourse and binary oppositions

DOI: <https://doi.org/10.54937/2026.9788056112496.44-59>

Matúš Ján Capko

Filozofická fakulta, Prešovská univerzita v Prešove

Abstrakt

Prijatie novely Ústavy Slovenskej republiky 26. septembra 2025 zastáva v slovenskej spoločnosti pozíciu udalosti, ktorá rozdeľuje ľudí z hľadiska postojov voči zásadným ľudskoprávnym otázkam vrátane práv intersex ľudí – jednotlivcov s variáciami pohlavných znakov. Súčasťou zmeny ústavy je zakotvenie dvoch pohlaví – muž a žena. Táto ústavnoprávna zmena priamo ovplyvňuje intersex ľudí. Naš výskum sa venuje analýze a teórii binárnych opozícií s inšpiráciou podľa prístupu Teuna A. van Dijka. Súčasťou kvalitatívne orientovaného výskumu je analýza dvanástich komentárov vybraných slovenských liberálnych a konzervatívnych online denníkov. Naša analýza ukazuje, že intersex ľudia sú ako téma záujmu médií zväčša vnímaní ako súčasť väčšej skupiny. V prípade stávania sa primárnou témou záujmu médií sú intersex ľudia spájaní s faktorom menšiny v menšine, objektu medicínskeho či právnického diskurzu a zriedkavo sú chápaní v rovine ľudských práv a ich pozície v slovenskej spoločnosti.

Kľúčové slová: *Intersex. Intersex ľudia. LGBTI+. Binárne opozície. Mediálna reprezentácia*

Abstract

The amendment to the Constitution of the Slovak Republic on September 26, 2025 holds the position of an event in Slovak society that divides people in terms of views on fundamental human rights issues, including the rights of intersex people. The change to the constitution includes the recognition of only two sexes. This constitutional change directly affects intersex people.

Our research focuses on the analysis and theory of binary oppositions inspired by the approach of Teun A. van Dijk. The research includes a qualitative analysis of twelve comments from selected Slovak liberal and conservative online dailies. Our analysis shows that intersex people are mostly perceived by the media as part of a larger group. In the case of becoming the main topic in the media, intersex people are associated with the factor of a minority within a minority, the object of medical or legal discourse, and are rarely understood in terms of human rights and their position in Slovak society.

Keywords: *Intersex. Intersex people. LGBTI+. Binary oppositions. Media representation*

Mediálna reprezentácia intersex ľudí v kontexte novely Ústavy Slovenskej republiky

Podľa odborníkov a ľudskoprávných organizácií novela ústavy Slovenskej republiky z roku 2025 (Ústavný zákon č. 255/2025 Z. z.) podporuje nerovnosť LGBTI+ ľudí na Slovensku v rôznych oblastiach života. Konkrétne intersex ľudia sa v čase diskusií o zmenách v ústave stávajú populárnejšou problematikou, ktorú médiá spájajú napríklad s uznávaním len dvoch pohlaví v ústave. Informovanie a názory o intersex ľuďoch však môžu byť zároveň ovplyvnené dominantnou ideológiou či ideológiou mediálneho diskurzu. Michal Bočák (2024, s. 46) zdôrazňuje, že pri reprezentácii identít je tiež možné pozorovať prítomnosť binárnej opozície či „prepájanie viacerých binárnych opozícií“, pričom dominantná strana v binárnej opozícii je zobrazovaná ako „normálna“ alebo „prirodzená“, kým spoločensky podraďovaná strana (napríklad intersex ľudia) býva zobrazovaná ako „odchýlenie od určitej normy“. Pri mediálnych reprezentáciách môžeme hovoriť tiež o „jemných“ a „široko prijímaných stratégiách naturalizujúcich sociálny pôvod“ (Sedláková 2014, s. 453), ktoré v našom výskume poukazujú na to, ako médiá píšu o intersex ľuďoch.

Ústavnoprávne zmeny z roku 2025 polarizujú slovenskú spoločnosť od návrhu novely Ústavy Slovenskej republiky, ktorá sa týka prevažne ľudskoprávných tém. Poslanci Národnej rady Slovenskej republiky 26. septembra 2025 schválili návrh novely Ústavy SR (Ústavný zákon č. 255/2025 Z. z.), ktorá nadobudla účinnosť 1. novembra 2025. Novela ústavy (Ibid.) sa týka okrem tém zvrchovanosti Slovenska vo veciach národnej identity tvorenej základnými kultúrno-etickými otázkami či rovnosti medzi mužmi a ženami pri odmeňovaní za vykonanú prácu aj ďalších konkrétnych práv rozličných skupín

ľudí: od žien (novela zakazuje surogátne materstvo), nezosobášených párov a LGBTI+ ľudí (novela zakazuje osvojenia dieťaťa nezosobášeným párom) cez deti (novela sprísňuje vzdelávanie v oblasti sexuálnej výchovy) po transrodových ľudí a intersex ľudí (Slovensko podľa novely uznáva len dve pohlavia – muž a žena).

Téma novely ústavy, o ktorej sa v mediálnej, politickej a vo verejnej sfére priebežne informovalo takmer celý rok 2025, napriek prítomnej motivácii určitých strán uznávať len dve pohlavia paradoxne otvára práve menej medializovanú problematiku intersex ľudí. Slovensko po schválení návrhu na zmenu ústavy (vrátane uznávania len biologicky určeného pohlavia muža a ženy) prijala 7. októbra 2025 odporúčanie Rady Európy o rovnakých právach intersex ľudí. Vzápätí sa vyjadril Rezort zahraničných vecí SR o tom, že dané odporúčanie podľa neho nie je záväzné (Zmušková 2025).

V rámci témy novely ústavy v slovenských médiách nás zaujíma problematika intersex ľudí, keďže ide o menej známu problematiku vzhľadom na jej prítomnosť v mediálnej produkcii či verejnej diskusii vrátane LGBTI+ komunít – intersex ľudí možno považovať za menej viditeľných než iné skupiny ľudí z LGBTI+ komunity (Saplinq 2023). Pracujeme s predpokladom, že skúmanie pozície intersex ľudí môže objasniť diskrimináciu v slovenskej spoločnosti a mediálnom diskurze v zmysle umocňovania dominantnej ideológie prostredníctvom zmien v ústave. Operujeme s predpokladom, že ideológie sa spájajú s určitými systémami dominancie (van Dijk 2013, s. 175).

Intersex ľudia sú ľudia, ktorí sa rodia s variáciami pohlavných znakov. Inými slovami, v našej spoločnosti sa rodia aj deti, u ktorých nie je vždy možné určiť biologické pohlavie z medicínskeho hľadiska – ich pohlavné orgány nezodpovedajú bežnej predstave o mužskom a ženskom pohlaví (Fafejta – Dušková – Sloboda 2023, s. 11). Z ľudskoprávneho, komunitného a historického hľadiska je možné dodať, že v roku 2021 Valentino Vecchietti doplnil dizajn dúhovej vlajky (Pride flag) o fialový kruh na žltej ploche – reprezentujúci intersex ľudí (BIG IDEAS 2023, s. 225).

Martin Fafejta (2016, s. 50) pri vnímaní inakosti zo strany spoločnosti hovorí o tom, že je dôležité, aký prístup aplikujeme pri pohľade na problematiku sexuálnych práv a identity. „Biologizujúce prístupy“, napríklad prístupy diskurzu medicínskej sexuológie, môžu mať totiž sklony k „hľadaniu prirodzenosti danej ‚pravdou‘“, teda môžu odmieňať určité typy identít, pretože ich nepovažujú za prirodzené (Ibid.).

V spojení s biologizujícími přístupmi můžeme navázat aj na ústavné uznávanie len dvoch pohlaví, ktoré napríklad podľa ľudskoprávnej organizácie Iniciatíva Inakosť (2025) zasahuje do práv intersex ľudí. Príkladom biologizujúceho prístupu na Slovensku môžu byť aj „tzv. normalizačné zákroky“, praktiky, ktoré môžu byť označované za škodlivé, zasahujú do telesnej integrity človeka – ich cieľom môže byť „úprava vzhľadu a funkčnosti pohlavných orgánov“ neplnoletého človeka tak, aby sa zhodovali s bežnou spoločenskou predstavou o pohlavných orgánoch (Fafejta – Dušková – Sloboda 2023, s. 145 – 146).

Vzniká príležitosť skúmať spoločensky marginalizovanú problematiku intersex ľudí a ich práv cez mediálne obsahy a zistiť, ako funguje dominantná ideológia. Náš výskum odpovedá na otázku: Ako sa reprodukuje status quo pri analýze mediálnych obsahov o intersex ľuďoch v období riešenia a prijímania novely Ústavy Slovenskej republiky so zameraním na komentáre na platformách slovenských online denníkov?

Intersex ľudia, menšina v menšine

Dostupná slovenská literatúra o intersex ľuďoch a ich pozícii v mediálnom diskurze a spoločnosti je zväčša zameraná na skúmanie intersex ľudí v právnickom, medicínskom alebo sociologickom kontexte. Intersex ľudia sa niekedy stávajú témou v oblasti výskumu alebo mediálnej produkcie, keď vzniká záujem zisťovať informácie – informovať o LGBTI+ komunite či transrodových ľuďoch.

Príkladmi výskumov z právnického prostredia je výskum Lenky Dufalovej (2024, s. 49), ktorý sa zaoberá aj telesnou integritou či vzťahom medzi pohlavím a súkromným a verejným životom intersex človeka, alebo výskum Emy Mikulovej (2025, s. 39), v ktorom sa autorka venuje aj samotnej udalosti novele Ústavy SR a problematike normalizačných zákrokov u intersex ľudí.

Pre lepšie chápania intersex témy pri skúmaní mediálnych obsahov je možné čerpať informácie z výskumov v Českej republike. Komplexný prehľad o intersex ľuďoch ponúkajú napríklad Martin Fafejta, Šárka Dušková a Zdeňek Sloboda (2023) v knihe *Trampoty s pohlavím: Sociální aspekty života intersex lidí*, ktorá približuje problematiky intersex ľudí cez sociologické, legislatívne a medicínske perspektívy. Pre náš výskum považujeme za dôležité vyhádzať i z konštruktivistických sociálnych vied (Fafejta 2016, s. 50), pri ktorých vnímame väčší dôraz na ľudskoprávne aspekty a práva jednotlivcov.

O intersex ľuďoch šíria povedomie ľudskoprávne organizácie, medzi ktoré patrí aj Rada Európy. Rada Európy (2026) na svojej oficiálnej webovej stránke informačne-vzdelávacím spôsobom vysvetľuje základné termíny súvisiace s intersex ľuďmi, medzi ktoré patria termíny ako *intersex* alebo *pohlavné znaky*, a uvádza odporúčania ohľadom práv intersex ľudí. Odkazuje pritom na dohovory a zmluvy prijaté Radou Európy a dokumenty prijaté orgánmi Rady Európy, Európskou úniou alebo Organizáciou spojených národov (Ibid.). Súčasťou odporúčaní venovaných vládam vrátane vlády SR sú aj témy, ako zákaz nekonsenzuálnych lekárskeho zásahov do pohlavných znakov, rovnosť a nediskriminácia, právo na súkromie a rodinný život či podpora intersex komunít (Ibid.).

Na Slovensku sú tiež dostupné informačné alebo edukačné platformy, ktoré sprostredkujú ľudskoprávne organizácie (Sapling 2023; Iniciatíva Inakosť 2025) či príručky (Barciziová et al. 2023). Tieto platformy môžeme v niektorých prípadoch charakterizovať ako orientačné i edukačné, ak sa chceme o intersex ľuďoch dozvedieť viac. Z českého prostredia je možné uviesť stránku *Pohlaví a identita: Intersex(ualita)* na platforme *Poznávame intersex/DSD* (2026), kde českí výskumníci a české výskumníčky približujú problematiku intersex ľudí a súvisiace termíny ako DSD – disorder of sex development (porucha pohlavného vývoja).

Metodológia

Problematika mediálnej reprezentácie intersex ľudí v čase novely Ústavy Slovenskej republiky z nášho pohľadu priamo súvisí s dominantnou ideológiou a nerovnosťou v slovenskej spoločnosti. Dokážeme identifikovať dve skupiny, ktoré sú súčasťou ústavnoprávnej témy v zmysle nášho výskumu. Do prvej skupiny možno zaradiť LGBTI+ ľudí (I ako skratka pre intersex ľudí), ženy či deti žijúce na území Slovenska. Do druhej skupiny možno zaradiť všetkých ostatných ľudí, ktorí nie sú súčasťou prvej skupiny a ktorých sa novela Ústavy SR podľa ústavného zákona č. 255/2025 Z. z. (2025) týka nepriamo (napríklad dospelých heterosexuálov bez motivácie osvojiť si dieťa prostredníctvom surrogátneho materstva). Druhú skupinu vnímame aj cez produkciu mediálnych obsahov ako tú, ktorá o dianí v spojení s novelou ústavou informuje o alebo ponúka názor na prvú skupinu vrátane intersex ľudí.

Vo výskume sa preto inšpirujeme analýzou ideológie mediálneho diskurzu podľa Teuna A. van Dijka (2011), čiastočne vychádzajúc

z oblasti kritickej diskurzívnej analýzy (CDA), a súvisiacim postupom analýzy vybraného výskumného materiálu v zmysle ideologického štvorca. Náš postup vo výskume volíme preto, že chceme skúmať dominanciu a nerovnosť v slovenskej mediasfére, teda aspekty, ktoré sa spájajú s van Dijkovým skúmaním mediálnych obsahov (Zábrowská 2009, s. 74). Obdobie informovania o novele ústavy je špecifické aj tým, že slovenské médiá môžu používať členov prvej skupiny ako prostriedok na zdôraznenie nepriaznivých alebo priaznivých dopadov novely ústavy na ľudí žijúcich na Slovensku. Na základe zaradenia konkrétneho média do tzv. liberálneho či konzervatívneho spektra je tiež možné pozorovať prítomnosť dominantnej ideológie a status quo mediálnej reprezentácie intersex ľudí.

Van Dijkov (Ibid., s. 396 – 397) ideologický štvorec odkazuje na to, ako sú reprezentované vlastné sociálne skupiny a ostatné sociálne skupiny s dôrazom na vytváranie binárnych opozícií, ktoré sa odvíjajú od ideologických zámen „my“ a „oni“. V prípade ideologického štvorca ide o spôsob hovorenia o sociálnych skupinách, ktorý sa skladá zo štyroch častí: 1. vyzdvihnutie pozitív našej skupiny; 2. vyzdvihnutie negatív druhej skupiny; 3. potlačenie negatív našej skupiny; 4. potlačenie pozitív druhej skupiny.

Podľa Renáty Sedlákovej (2014, s. 450) sa jednotlivé časti ideologického štvorca prejavujú tým, že (my – napríklad majorita) kladíme dôraz na to, aby pozitíva našej vlastnej skupiny a negatíva druhej skupiny (oni – napríklad intersex ľudia) boli výrazné, pričom sa snažíme nevšimáť si pozitív druhej skupiny. V našej analýze žurnalistických textov čerpáme z častí ideologického štvorca. Následne hľadáme konkrétne binárne opozície na strane liberálne orientovaných médií a na strane konzervatívne orientovaných médií a zároveň hľadáme prieniky medzi binárnymi opozíciami daných pólů. Berieme pritom ohľad na to, že práve vďaka binárnym opozíciami vieme pozorovať upevňovanie statusu quo (Ibid., s. 452).

Pri výbere výskumného materiálu sa zameriavame na žurnalistické texty na platformách slovenských online denníkov *Denník N*, ktorý zaraďujeme medzi liberálne médiá, a *Postoj*, *Štandard* a *Hlavné správy*, ktoré zaraďujeme medzi konzervatívne médiá. Online denníky vnímame ako ľahko dostupný, overiteľný a bohatý zdroj žurnalistických textov. Zo žánrového hľadiska zužujeme náš výber na texty – komentáre. Vďaka subjektívnemu a sugestívnemu charakteru tohto žánru (Rončáková 2019, s. 83) je možné lepšie pochopiť konkrétne

médium ako celok. Komentár obsahuje vyššiu mieru argumentácie zo strany autora/ky ako analýza javu a môže sa od neho očakávať odrážanie názoru média na udalosti (Slančová – Mergeš – Klingová – Kičura Sokolová 2021, s. 262).

Našu výskumnú vzorku tvorí 10 komentárov z konzervatívne orientovaných médií Postoj (2), Štandard (3) a Hlavné správy (5). Vzorku dopĺňame o dva komentáre z liberálne orientovaného média Denník N, s ktorými pracujeme ako s nástrojom potvrdenia nášho predpokladu o tom, že kým konzervatívne orientované médiá kladú dôraz na tvorbu komentárov, názorových textov a napokon aj samotných binarit „my“ a „oni“, liberálne orientované médiá sa sústreďujú na sprostredkovanie informácií o intersex ľuďoch formou príručiek, edukačného materiálu alebo rozhovorov.

Zber žurnalistických textov je závislý od vyhľadávania podľa kľúčových slov *intersex*, *intersex ľudia*, *intersexuál*, *intersexualita* v databázach vybraných online denníkov. Kľúčové slová *intersexuál* a *intersexualita* používame vzhľadom na populárne chápanie intersex témy. Vyhľadávanie textov podľa kľúčových slov *ústava*, *novela ústavy*, *zmena ústavy*, *dve pohlavia* sa javí ako redundantné, pretože sa pod týmito kľúčovými slovami objavujú texty, ktoré sa sme našli pod predošlými kľúčovými slovami, alebo texty, ktoré nevenujú bližšiu pozornosť téme intersex ľudí.

Množstvo získaných žurnalistických textov značí a potvrdzuje okrajovosť témy intersex ľudí v mediálnom priestore a spoločnosti a zároveň ponúka možnosť analyzovať názorové texty o téme, ktorá je špecifická spájaním sa skôr s medicínskym či právnickým diskurzom než ľudskoprávnou perspektívou. Časové ohraničenie pre výber žurnalistických textov je ovplyvnené udalosťou – novelou ústavy. Žurnalistické texty pochádzajú z obdobia od februára 2025 do novembra 2025. Nami určené časové ohraničenie je ovplyvnené nielen témou novela ústavy, no tiež frekvenciou témy intersex ľudia v médiách. Výskyt intersex tém je v prípade obsahu viacerých skúmaných médií zriedkavý. V porovnaní s tým, ako slovenské médiá píšú o LGBTI+ témach, intersex ľudia sú ako samostatná téma zväčša sprievodnou témou alebo súčasťou určitého nadradeného pojmu (LGBTI+).

Výsledky

Analýza komentárov vybraných online denníkov nám umožňuje pozorovať jednotlivé binárne opozície, ktoré zaraďujeme do určitých

stupňov podľa toho, do akej miery je zástupca strany „oni“ blízky problematike intersex ľudí v kontexte novely ústavy. V komentároch konzervatívnych médií sme identifikovali tri stupne, medzi ktoré zaraďujeme stupeň *intersex ľudia* – skupina „oni“ sa vzťahuje priamo na intersex ľudí; stupeň *LGBTI+* – skupina „oni“ sa vzťahuje na akronym, ktorý reprezentuje spolu s lesbami, gejmi, bisexuálmi a transrodovými ľuďmi aj intersex ľudí; stupeň *liberáli* – skupina „oni“ sa vzťahuje na tzv. liberálov či progresívcov, medzi ktorých konzervatívne médiá môžu zaraďovať aj intersex ľudí alebo jednotlivcov podporujúcich práva intersex ľudí. Skupinu „my“ v komentároch konzervatívnych médií tvoria konzervatívci, konzervatívni kresťania či konzervatívni politici (tab. č. 1). Jeden z dvoch komentárov denníka Postoj sa odkláňa od očakávaných binárnych opozícií, preto ho zaraďujeme do ďalšej časti analýzy spolu s komentármi z Denníka N (tab. č. 2).

Tab. č. 1: Identifikované stupne blízkosti a binárne opozície v textoch konzervatívnych médií Postoj, Štandard a Hlavné správy

Stupeň blízkosti	Binárne opozície	Priklad	
	my (konzervatívci)	oni	
Intersex ľudia	nezanedbateľná väčšina	zanedbateľná menšina	„Ide jednoducho o nezmysel, ktorý by sa v extrémnom prípade mohol dotknúť desiatok ľudí...“ (Onačilla 2025c)
	duševne zdraví	duševne chorí	„Vo veľkej miere preto tieto osoby potrebujú psychologickú alebo psychiatrickú pomoc.“ (Onačilla 2025c)
	hlavní	vedľajší	„... máme hlavnú vetvu (muž alebo žena) a tá má drobné rozvetvenia (intersex). Aby však fungoval jeden ucelený systém poznávania sveta a jeho identifikácie, potrebujeme sa držať vymedzených pravidiel.“ (Klivanec 2025c)
LGBTI+	informovaní	neinformovaní	„Už pri tomto vyhlásení Liberty Simona je potrebné pripomenúť, že pohlavie a rod sú odlišné pojmy.“ (Onačilla 2025b)
	prirodzení	neprirodzení	„Ak... začneme človeka rozpúšťať v nových kategóriách... genderizmu, alebo tzv. posthumanizmu) ako v kyseline, dospejeme len k čoraz hlbšiemu rozkladu hodnôt a spoločnosti ako takej.“ (Klivanec 2025b)
	morálni	amorálni	„Vy by ste súhlasili, aby sa vaša dcéra hoci len prezliekala v rovnakej šatni ako muži, ktorí sa ‚cítia‘ ako ženy?“ (Klivanec 2025b)

Stupeň blízkosti	Binárne opozície	Príklad	
Liberáli	konzervatívni	liberálni	„Nový trend liberálov je nevera. Návrat k nadčasovým hodnotám ešte potrvá...“ (Klivanec 2025b)
	tradiční	netradiční	
	neradikalizovaní	radikalizovaní	„... ústavné ukotvenie nadčasových hodnôt, ku ktorým sa ako Slovenská republika hlásime, je v dnešnom svete radikalizovaného neoliberalizmu a jeho progresivistických ‚vynálezov‘ priam nevyhnutnosťou.“ (Klivanec 2025e)
	racionálni	emocionálni	„Žiaľ, verejný priestor zaplnili účelovo zavádzajúce výklady tejto novely a fakty predbiehajú emócie...“ (Karas 2025)
	pokojní	hysterickí	„Podobnú hystériu rozpúťali aj v prípade adopcie detí. Výhrady v tomto smere možno za celý progresívny tábor zhrnúť do vyjadrení novinárov z Denníka N v diskusii na túto tému.“ (Onačilla 2025a)
	obete	útočníci	„Progresívne neziskovky opäť útočia a snažia sa ovplyvniť poslancov.“ (Klivanec 2025d)
	posilňujú národ	oslabujú národ	„... Správne ju však treba čítať tak, že Slovensko sa konečne začína legislatívne brániť voči vonkajším ideologickým nátlakom. Akurát naši milí aktivisti o tom akože nevedia, pretože oni sami tvoria súčasť toho nátlaku...“ (Klivanec 2025a)

Zdroj: spracovanie autora (2026)

Texty vybraných konzervatívnych médií majú tendenciu reprodukovat podobné motívy a svetonázor. Je dôležité poznamenať, že výskumný materiál na strane konzervatívnych médií je zložený z deviatich komentárov, pričom každé médium reprezentuje jeden komentátor. Napriek tomu je však pozorovateľné, že opakujúce sa motívy či samotné binárne opozície sú vo viacerých prípadoch spoločné pre všetkých troch komentátorov. Najvýraznejšie binárne opozície, s ktorými pracujeme, sú tie, ktoré sme očakávali ešte pred zberom dát. Ide o binárne opozície konzervatívni a liberálni, tradiční a netradiční či posilňujúci národ a oslabujúci národ.

Najrozmanitejším stupňom blízkosti je stupeň liberáli, čo si vysvetľujeme tendenciou komentátorov zovšeobecňovať témy, ktoré v kontexte tematického okruhu novely ústavy dokážu existovať aj samostatne. Komentátori teda v niektorých prípadoch komunikujú témy spojené priamo s tým, ako novela ústavy vplýva na intersex ľudí, no intersex ľudí nepomenujú alebo ich zľúčia so širšou proble-

matikou, akou je napríklad liberálnosť, progresívni ľudia a i. Aj keď je stupeň liberáli najvzdialenejší intersex problematike spomedzi uvedených stupňov, aj on poukazuje na to, ako sú intersex ľudia v médiách reprodukovani. Stupeň liberáli ukazuje na to, že liberálne či progresívne iniciatívy sú konzervatívnymi médiami chápané ako škodlivé pre slovenskú spoločnosť. Okrem narušania tradičných hodnôt tiež útočia na tých, ktorí nie sú liberálni – podporovateľov novely ústavy, a vytvárajú nátlak na rôzne sféry spoločnosti. Vychádzajú z radikálnych myšlienok, ktoré nemajú pôvod v slovenskej spoločnosti.

Stupeň LGBTI+ zastáva úlohu polopriepustnej membrány medzi stupňom liberáli a stupňom intersex ľudia. Zobrazuje akúsi zhoršenú verziu stupňa liberáli: „oni“ sa dostatočne nevzdelávajú a neinformujú o aktuálnom dianí v slovenskej spoločnosti a aj preto podliehajú presvedčeniu, že identita človeka nie je daná pri jeho narodení. Konzervatívci (my) konštruujú obraz o sebe – opačný ich náprotivku (oni). Riadne informovaný človek nepodlieha tlaku cudzích ideológií o rode a pohlaví, ktoré destabilizujú spoločnosť. Prístup konzervatívcov si vysvetľujeme cez van Dijkovu (2000, s. 36) pripomienku o tom, že aj ideológie, isté hodnoty a normy (konzervatívcov) „vysvetľujú, prečo ľudia pristupujú k diskriminačným praktikám“. Prvá skupina (my) môže napríklad vnímať druhú skupinu (oni) ako podradnú z hľadiska vyznávania iných hodnôt a presvedčení.

Pre komentáre z konzervatívneho spektra je typické, že pri stupni intersex ľudia problematika intersex ľudí podlieha určitej stratégii komentátorov zjemňovať alebo redukovať relevanciu intersex tém. Túto stratégiu vystihujú binárne opozície a objavené prívlastky pre intersex ľudí pri stupni intersex ľudia. Komentátori chápu intersex ľudí ako vedľajších v porovnaní s inými ľuďmi (majoritou). Intersex ľudia sú stavaní do pozície tých, ktorí nie sú v poriadku, nie sú úplní, musia trpieť, pretože nedosiahli prirodzenosť jedného či druhého pohlavia (mužského alebo ženského). Pre ich údajný malý počet (v populácii) sú považovaní za zanedbateľnú menšinu, ktorá s veľkou pravdepodobnosťou čelí napríklad duševným chorobám (tiež v dôsledku svojho fyzického stavu).

Intersex ľudia sa v textoch komentátorov konzervatívnych deníkov transformujú na poľutovaniahodné bytosti, ktorým je odporúčané prijať svoj osud stanovený zástancami novely ústavy. Bočák (2024, s. 45) upozorňuje na to, že mediálne reprezentácie okrem označovania identít so sebou prinášajú ideologické posolstvá, fun-

gujú ako prostriedok formovania identít a definujú pozície mocných a bezmocných v spoločnosti. V našom prípade je možné hovoriť o ideológii konzervatívcov, resp. ideológii analyzovaných obsahov konzervatívnych médií.

Pri skúmaní textov liberálneho média a jedného textu konzervatívneho média (tab. č. 2.) si všimame, že binárnu opozíciu „my“ a „oni“ (tab. č. 1) nahrádza binárna opozícia, v ktorej sa „my“ mení na „oni“ – konzervatívci.

Tab. č. 2: Identifikované stupne blízkosti a binárne opozície v textoch liberálneho média Denník N a v texte konzervatívneho média Postoj

Stupeň blízkosti	Binárne opozície		Príklad
	my oni (konzervatívci)	oni	
Intersex ľudia	nediskriminovaní	diskriminovaní	„No stálo by za úvahu... prijať zákon, v ktorom by sa zákonodarcia pokúsil o rehabilitáciu ľudí, ktorí sa nedajú jasne zaradiť k mužskému alebo ženskému pohlaviu. Spolu s vyhlásením o ich plnej, ničím neobmedzenej ľudskej dôstojnosti a rovnosti v právach.“ (Mazák 2025)
LGBTI+	nediskriminovaní	diskriminovaní	„...novela ústavy obsahuje zjavne diskriminačné až hlúpe ustanovenia, napríklad to, že „Slovenská republika uznáva len biologicky určené pohlavie muža a ženy.“ (Štulajter 2025)
	neohrození	ohrození	„Na Slovensku existujú tisíce tzv. „dúhových rodín“, v ktorých páry rovnakého pohlavia vychovávajú deti, väčšinou biologické deti jedného z partnerov... na Slovensku nie je možné, aby si druhý rodič takéto dieťa osvojil. Ústavná novela teraz de facto znemožnila aj budúce prijatie legislatívy, ktorá by to umožňovala.“ (Kugla 2025)
Liberáli	nekompetentní	kompetentní	„...Progresívne Slovensko musí urobiť všetko pre to, aby zostavovalo budúcu vládu. V opačnom prípade totiž nastane geopolitická i ekonomická katastrofa... Koaličné poslanectvo s pomocou KDĽ a Hnutia Slovensko sa k tomu postavilo presne tak, ako sa ministerka kultúry Šimkovičová stavia ku kultúre. Nekompetentne...“ (Štulajter 2025)

Zdroj: spracovanie autora (2026)

Druhá časť analýzy (tab. č. 2) je odlišná od prvej časti (tab. č. 1) tým, že namiesto dvoch strán „my“ – konzervatívci a „oni“ pozorujeme aj tretiu stranu „oni“ – konzervatívci. V druhej časti analýzy sú prítomní komentátori, ktorí sa priamo nestotožňujú s jednou či dru-

hou stranou alebo vystupujú ako členovia jednej zo strán implicitne. Komentátori upozorňujú na ohrozovanie práv intersex ľudí na Slovensku a novelu ústavy vnímajú skôr negatívne. Vkladajú nádej do liberálnych politikov a odsudzujú kroky spojené s prijímaním novely ústavy. Komentátor z denníka Postoj figuruje ako znak vnútornej názorovej plurality média.

Komentátori sa sústreďujú na dopad ústavných zmien na konkrétnych ľudí vrátane intersex ľudí a niektorí z nich dokonca navrhujú možnosti zlepšenia situácie intersex ľudí cez prijímanie ďalších zákonov (Mazák 2025). Súčasťou komentárov z liberálnych médií je i určitá forma povzbudenia a varovania politickej opozície: „...Progressívne Slovensko musí urobiť všetko pre to, aby zostavovalo budúcu vládu.“ (Kugla 2025). Komentátori navracajú intersex ľuďoch istú mieru integrity – nie je od nich požadované, aby sa rámcovali podľa požiadaviek majoritnej skupiny: „...novela ústavy obsahuje zjavne diskriminačné až hlúpe ustanovenia...“ (Štulajter 2025).

Záver a diskusia

Prostredníctvom analýzy komentárov vybraných liberálnych a konzervatívnych denníkov o intersex ľuďoch v období riešenia novely Ústavy Slovenskej republiky prijatej 26. septembra 2025 sme zistili, že nájdené binárne opozície skúmanej časti mediasféry značia silné napojenie problematiky intersex ľudí na témy spájané s LGBTI+ komunitou. Intersex ľudia sú ako téma záujmu médií zväčša vnímaní ako súčasť väčšieho celku (LGBTI+ komunity či liberálov). V prípade osamostatnenia sa a stávania sa hlavnou témou záujmu médií sú intersex ľudia vždy spájaní s faktorom tzv. menšiny v menšine, objektu medicínskeho či právnického diskurzu a zriedkavo sú chápaní v rovine ľudských práv a ich pozície v slovenskej spoločnosti.

Náš prístup k analýze zvolených mediálnych obsahov vnímame ako objavovanie spôsobov skúmania slovenskej mediasféry, aktuálnych spoločenských tém v kontexte dominantnej ideológie, nerovnosti a mediálnej reprezentácie LGBTI+ ľudí. Zameranie sa na binárne opozície v komentároch liberálnych a konzervatívnych médií považujeme za postup odhaľujúci základné informácie o mediálnej reprezentácii intersex ľudí v čase novely Ústavy SR. Je však možné rozšíriť náš výskum o konkrétnejšie a komplexnejšie kroky CDA, ktoré môžu viesť k detailnejším zisteniam i z hľadiska jazykovej stránky.

Ďalšie výskumy zamerané na našu tému a metodologické spracovanie môžu okrem komentárov obsahovať analýzu aj žurnalistických textov ďalších žánrov. Téma intersex ľudí a novely ústavy Slovenskej republiky sa médiách objavuje prevažne v podobe spravodajstva, no tiež rozhovorov. Skúmanie spravodajských textov môže priblížiť napríklad to, či médiá považujú intersex tému za dostatočne relevantnú, aby o nej informovali v súvislosti s novelou ústavy.

Literatúra

- BARCZIOVÁ, E. et al. 2023. *Hovorme o sebe s rešpektom: Sprievodca jazykom prijatia*. Bratislava: Büro Milk.
- BOČÁK, M. 2024. *Queer identity v mediálnych reprezentáciách*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove.
- BIG IDEAS. 2023. *The LGBTQ + History Book*. Londýn: Dorling Kindersley.
- COUNCIL OF EUROPE. 2026. Recommendation on Equal Rights for Intersex Persons. In: *Council of Europe: Sexual Orientation, Gender Identity and Expression, and Sex Characteristics* [online]. [cit. 2026-01-01]. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/sogi/intersexrecommendation#%7B%22290859998%22%3A2%7D>
- DUFALOVÁ, L. 2024. Medzinárodnoprávne postavenie intersex osôb. In: Štefan Horony – Dávid Maukš – Veronika Ťažká (eds.). *Vplyv nadnárodných súdnych orgánov na národné súkromné právo*. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, s. 47 – 56.
- FAFEJTA, M. 2016. *Sexualita a sexuální identita: Sociální povaha přirozenosti*. Praha: Portál.
- FAFEJTA, M. – DUŠKOVÁ, Š. – SLOBODA, Z. 2023. *Trampoty s pohlavím: Sociální a právní aspekty života intersex lidí*. Praha: Wolters Kluwer ČR.
- INICIÁTÍVA INAKOSŤ. 2025. Novela ústavy prešla. Podobný zákon majú len v Rusku a Maďarsku. Zápas o rovnosť a dôstojný život pre všetkých nevzdávame. In: *Iniciatíva Inakosť* [online]. [cit. 2026-01-01]. Dostupné z: <https://inakost.sk/novela-ustavy-presla/>
- KARAS, V. 2025. Politické fórum / Novela ústavy nikoho nevymazáva. Ani EÚ, ani intersexuálov, ani zmluvy s Vatikánom. In: *Konzervatívny denník Postoj* [online]. [cit. 2026-01-01]. Dostupné z: <https://www.postoj.sk/176618/novela-ustavy-nikoho-nevymazava-ani-eu-ani-intersexualov-ani-zmluvy-s-vatikanom>

- KLUVANEC, M. 2025a. Brusel na prvom mieste! „Hviezdna rota“ mimovládneho sektoru chce diktovať Národnej rade In: *Hlavné správy* [online]. [cit. 2026-01-01]. Dostupné z: <https://www.hlavnespravy.sk/brusel-na-prvom-miestehviezdna-rota-mimovladneho-sektoru-chce-diktovat-narodnej-rade/3941546>
- KLUVANEC, M. 2025b. Nový trend liberálov je nevera. Návrh k nadčasovým hodnotám ešte potrvá, ale premiér to nevzdáva. In: *Hlavné správy* [online]. [cit. 2026-01-01]. Dostupné z: <https://www.hlavnespravy.sk/novy-trend-liberalov-je-nevera-navrat-k-nadcasovym-hodnotam-este-potrva-ale-premier-to-nevzdava/3844538>
- KLUVANEC, M. 2025c. Slovensko v Rade Európy podporilo práva intersex ľudí. In: *Hlavné správy* [online]. [cit. 2026-01-01]. Dostupné z: https://www.hlavnespravy.sk/co-vlastne-podpisal-blanarov-rezort-o-intersex-ludoch/4093626#google_vignette
- KLUVANEC, M. 2025d. Vplyvová operácia. Progresívne neziskovky opäť útočia a snažia sa ovplyvniť poslancov. In: *Hlavné správy* [online]. [cit. 2026-01-01]. Dostupné z: <https://www.hlavnespravy.sk/vplyvova-operacia-progresivne-neziskovky-opat-utocia-a-snazia-sa-ovplyvnit-poslancov/3961338>
- KLUVANEC, M. 2025e. Ústavná väčšina padá: V KDH si nevedia rady s vlastnými poslancami. In: *Hlavné správy* [online]. [cit. 2026-01-01]. Dostupné z: https://www.hlavnespravy.sk/ustavna-vacsina-pada-v-kdh-si-nevedia-rady-s-vlastnymi-poslancami/3960054#google_vignette
- KUGLA, M. 2025. Pohľad zvonku / Majerský sa mylí, párty sa ešte len začala. In: *Konzervatívny denník Postoj* [online]. [cit. 2026-01-01]. Dostupné z: <https://www.postoj.sk/182832/majersky-sa-myli-party-este-len-zacala>
- MAZÁK, J. 2025. Novelu ústavy paradoxne vítame odporúčaním o rovnoprávnosti intersexuálnych osôb. In: *Denník N* [online]. [cit. 2026-01-01]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/4918312/novelu-ustavy-paradoxne-vitame-odporucanim-o-rovnopravnosti-intersexualnych-osob/>
- MIKULOVÁ, E. 2025. Právo na sebaurčenie intersex osôb v kontexte normalizačných zákrokov. In: Ema Mikulová (ed.). *Hranice sebaurčenia: súčasné výzvy v ochrane ľudských práv*. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, s. 38 – 58.

- ONÁČILLA, J. 2025a. Adopcia musí uprednostniť záujem dieťaťa, nie orientáciu osoby. In: *Štandard* [online]. [cit. 2026-01-01]. Dostupné z: <https://standard.sk/1070413/adopcia-musi-uprednostnit-zaujem-dietata-nie-orientaciju-osoby>
- ONÁČILLA, J. 2025b. Dieťa si nemôže určovať pohlavie. In: *Štandard* [online]. [cit. 2026-01-01]. Dostupné z: <https://standard.sk/963391/dieta-si-nemoze-urcovat-pohlavie>
- ONÁČILLA, J. 2025c. Intersex ľudia nebudú ústavnými zmenami nijako poškodení. In: *Štandard* [online]. [cit. 2026-01-01]. Dostupné z: <https://standard.sk/1061802/intersex-ludia-nebudu-ustavnymi-zmenami-nijako-poskodeni>
- Pohlaví a identita: Intersex(ualita) či DSD. 2026. In: *Poznáváme intersex/DSD* [online]. [cit. 2026-01-01]. Dostupné z: <https://intersex-dsd.upol.cz/pohlavi-a-identita/>
- RONČÁKOVÁ, T. 2019. *Žurnalistické žánre*. Ružomberok: Verbum.
- SAPLINQ. 2023. Deň povedomia o intersex ľuďoch: Žijú medzi nami, no na Slovensku o nich vieme stále málo. Pohľad do životov intersex ľudí citlivo a bezprecedentne prináša film Úsvit. In: *Saplinq* [online]. [cit. 2026-01-01]. Dostupné z: <https://www.saplinq.org/intersex-povedomie.html>
- SEDLÁKOVÁ, R. 2014. *Výzkum médií: Nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada.
- SLANČOVÁ D. – MERGEŠ, J. – KLINGOVÁ, J. – KIČURA SOKOLOVÁ, J. 2021. *Úvod do štúdia žurnalistických žánrov v tlačových médiách*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove.
- ŠTULAJTER, I. 2025. Progresívne Slovensko nemusí zostavovať vládu. In: *Denník N* [online]. [cit. 2026-01-01]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/4906651/progresivne-slovensko-nemusi-zostavovat-vladu/>
- VAN DIJK, T. A. 2013. Ideology and discourse. In: Michael Freeden – Lyman Tower Sargent – Marc Stears (eds.). *The Oxford Handbook of Political Ideologies*. Oxford: Oxford University, s. 175 – 196. <https://doi.org/10.1093/oxfordhpb/9780199585977.013.007>
- VAN DIJK, T. A. 2011. Discourse and Ideology. In: Teun A. van Dijk (ed.). *Discourse Studies. Second edition*. London: Sage, s. 379 – 407. <https://doi.org/10.4135/9781446289068.n18>
- VAN DIJK, T. A. 2000. New(s) racism – a discourse analytical approach. In: Simon Cottle (ed.). *Ethnic Minorities and the Media*. Milton Keynes, UK: Open University Press, s. 33 – 49.

Ústavný zákon č. 255/2025 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov. (2025) https://static.slov-lex.sk/pdf/SK/ZZ/2025/255/ZZ_2025_255_20251101.pdf

ZÁBRODSKÁ, K. 2009. *Variace na gender. Poststrukturalismus, diskurzívni analýza a genderová identita*. Praha: Academia.

ZMUŠKOVÁ, B. 2025. Slovensko v Rade Európy podporilo práva intersex ľudí. In: Euractiv [online]. [cit. 2026-01-01]. Dostupné z: <https://euractiv.sk/section/rovnost-sanci/news/slovensko-v-rade-euro-py-podporilo-prava-intersex-ludi/>

Mgr. Matúš Ján Capko

Katedra komunikačných a mediálnych štúdií, Inštitút slovakistiky a mediálnych štúdií

Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove

17. novembra 6600/1, 080 01 Prešov

matusjan.capko@smail.unipo.sk

Financované EÚ NextGenerationEU prostredníctvom Plánu obnovy a odolnosti SR v rámci projektu č. 09I03-03-V02-00042.

**Novela ústavy ako rozbuška
vo verejnom diskurze.
Analýza mediálnych komentárov:
rámce, argumenty, atribúty**

*The constitutional amendment as a flashpoint
in public discourse.*

*Analysis of media editorials:
frameworks, arguments, attributes*

DOI: <https://doi.org/10.54937/2026.9788056112496.60-98>

Terézia Rončáková

Katolícka univerzita v Ružomberku, Filozofická fakulta

Abstrakt

Polarizovanú verejnú konzervatívno-liberálnu diskusiu na Slovensku rozvírila v septembri 2025 novelizácia ústavy, ktorou sa, o. i., zakotvili dve pohľady na základe biologických kritérií a zvrchovanosť Slovenska v EÚ v otázkach národnej identity. V predložennom texte autorka skúma názorové mediálne texty na konzervatívnej aj liberálnej strane ideologického spektra. Porovnáva ich z hľadiska štyroch kategórií: téma, rámec, atribút, argument. Vychádza pritom z osvedčenej metodológie vyvinutej v predchádzajúcich podobných výskumoch a získané dáta porovnáva s výsledkami rovnako štruktúrovanej analýzy na väčšej, tematicky všeobecne ladenej vzorke. V záveroch konštatuje, že konzervatívne komentáre orientovali – na rozdiel od liberálnych – kritiku z veľkej časti aj dovnútra, viac zdôrazňovali partnerstvo liberálnej strany a potrebu dialógu. Liberálne médiá boli aktívnejšie, plodnejšie a svoju kritiku zameriavali nielen politicky a ideologicky, ale do značnej miery aj nábožensky – na kresťanstvo, resp. Katolícku cirkev. Liberálni komentátori väčšmi vnímali na druhej strane hlúposť v zmysle primitívnosti, obmedzenosti, naivity. Obe strany sa štylizovali do pozície obrany pred agresívnym ideologickým alebo náboženským tlakom. Z hľadiska argumentácie šlo predovšetkým o súboj predstáv o tom, čo je správne – teda o hunterovské privilégium formovať morálny poriadok.

Kľúčové slová: konzervativizmus, liberalizmus, médiá, argumentácia, atribúcia, rámcovanie, Ústava Slovenskej republiky

Abstract

The polarized public conservative-liberal debate in Slovakia was stirred up in September 2025 by an amendment to the constitution, which, i. a., enshrined two sexes based on biological criteria and Slovakia's sovereignty in the EU in matters of national identity. In the presented text, the author examines opinion media texts on both the conservative and liberal sides of the ideological spectrum. She compares them in terms of four categories: topic, framework, attribute, argument. It is based on a proven methodology developed in previous similar research and compares the obtained data with the results of an equally structured analysis on a larger, thematically generally tuned sample. In her conclusions, she states that conservative editorials – unlike liberal ones – directed criticism largely inwards, emphasizing the partnership of the liberal part and the need for dialogue. The liberal media were more active, more fruitful and focused their criticism not only politically and ideologically, but also to a large extent religiously – on Christianity or the Catholic Church. Liberal commentators perceived on the opposite side more stupidity in the sense of primitiveness, narrow-mindedness, and naivety. Both sides styled themselves as a defence against aggressive ideological or religious pressure. From the point of view of argumentation, it was primarily a battle of ideas about what is right – that is, Hunterian privilege to shape the moral order.

Keywords: *conservatism, liberalism, media, argumentation, attribution, framing, Constitution of the Slovak Republic*

Úvod

Návrh novely slovenskej ústavy obsahujúci, o. i., kultúrno-etickú zvrchovanosť Slovenska v Európskej únii a binárne biologické určovanie pohlavia¹, a najmä jej (nečakané) schválenie 26. septembra 2025 rozvíril verejnú diskusiu. Emotívne a vyhrotené komentáre v médiách poskytli vynikajúci materiál na analýzu rozličných aspektov konzervatívno-liberálneho sporu. Ten sledujeme už dlhšie a v tomto výskume sme využili metodologické nástroje, ktoré sme vyvinuli v predchádzajúcich obsahových analýzach, a kategórie, ku ktorým sme sa pritom dopracovali. Nadväzujeme tak najmä na výskum

¹ Novela Ústavy Slovenskej republiky, ktorú Národná rada SR schválila 26. septembra 2025 a ktorá vstúpila do platnosti 1. novembra 2025, zahŕňa zvrchovanosť SR v otázkach národnej identity; posilnenie práv rodičov pri rozhodovaní o vzdelávaní detí; zákaz surogátneho materstva a znemožnenie adopcií detí nezosobášenými párami; zakotvenie dvoch pohlaví na základe biologických kritérií; právo dieťaťa poznať svojich rodičov (pričom matka je žena a otec je muž); garanciu rovnosti pri odmeňovaní mužov a žien za rovnakú prácu.

konzervatívnej a liberálnej argumentácie (Rončáková 2016, 2021), atribúcií v konzervatívnych a liberálnych názorových novinárskych textoch (Rončáková 2022), expresívnych výrazov v konzervatívnych a liberálnych komentároch (Rončáková, Kaščáková 2023) a najmä na prebiehajúci rozsiahly výskum zahŕňajúci témy, argumenty, atribúty a rámce v konzervatívnych a liberálnych novinárskych prejavoch².

V špecifickej vyhrotenej komunikačnej situácii po schválení ústavnej novely sme si položili výskumnú otázku, ako konzervatívni a liberálni novinári vo svojich názorových textoch pri tejto príležitosti uchopili tému konzervatívno-liberálneho ideového sporu. Rozhodli sme sa ju preskúmať cez osvedčené čiastkové otázky:

- Aké boli témy textov?
- Ako autori rámcovali „druhú stranu“?
- Aké vlastnosti autori prisudzovali „druhej strane“?
- Na akých argumentoch autori budovali svoje tvrdenia?

Na získanie odpovedí na tieto otázky sme využili metódu kvantitatívno-kvalitatívnej obsahovej analýzy s aplikovaním štyroch čiastkových prístupov súčasne: tematickej, rámcovej, argumentačnej a atribučnej analýzy. Jednotlivé typy analýzy sme realizovali už v spomenutých predchádzajúcich alebo paralelných výskumoch a podrobnejšie ich vysvetľujeme v publikovaných prácach³, preto v záujme priestorovej úspory nebudeme informácie o histórii, aplikácii a využití jednotlivých teórií na tomto mieste opakovať.

Do vzorky sme zahrnuli všetky názorové texty (komentáre, glosy, analýzy, karikatúry, meme) z obdobia 25. septembra – 10. októbra publikované v dvoch liberálnych denníkoch (SME, Denník N) a troch konzervatívnych denníkoch (Postoj, Štandard, Marker). Zvolené obdobie sa začína deň pred schválením novely (ktorý bol zároveň pôvodne plánovaným dňom hlasovania) a končí sa v piatok druhého týždňa nasledujúceho po hlasovaní. Texty do vzorky sme

² Prezentované priebežne na konferenciách: *Religion, Migration, and Conflicts in Polarized Societies* (Kaunas 30. 6. – 4. 7. 2025), príspevok o mediálnych atribúciách – *How conservative and liberal journalists write about „the other“*; *Digital Religion III* (Katowice 17. – 18. 10. 2024), príspevok o mediálnom rámcovaní – *How the liberal media labels conservatives*; XVII. Medzinárodný kongres slavistov (Paríž 25. – 30. 8. 2025), príspevok o jazykovej expresivite – *Slovenský polarizovaný diskurz: analýza expresivity a náboženských prvkov v jazyku*.

³ O metodológii obsahovej analýzy viac napr.: Rončáková 2021, 2025 (rámce), Rončáková 2022 (atribúty).

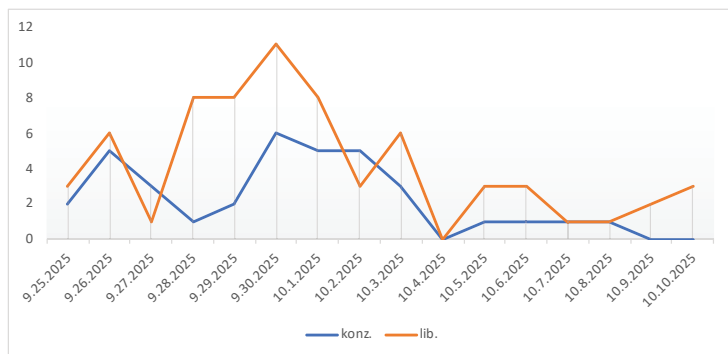
vyberali vyhodnocovaním všetkých textov v rubrikách Komentáre, Názory a pod. Zaradili sme do nej tie, ktoré sa aspoň okrajovo venovali novele ústavy. Získali sme 103 textov (tab. č. 1). Dve tretiny z nich pochádzajú z liberálnych médií, čo je spôsobené ich väčšími redakciami a vyššou produktivitou vo všeobecnosti.

Tab. č. 1: Zloženie vzorky.

Lib.	Denník N	34	67	51%	100%	33%	65%
	SME	33		49%		32%	
Konz.	Marker	15	36	42%	100%	15%	35%
	Postoj	13		36%		13%	
	Štandard	8		22%		8%	
	Spolu	103	103			100%	100%

Počet textov najprv prudko vzrástol hneď po schválení novely a po sobotnom útlme postupne vystúpil k utorkovým maximám (30.9.). V sobotu (4.10.) klesol na nulu a potom sa už táto téma objavovala len v malej miere (graf č. 1).

Graf č. 1: Časový priebeh záujmu komentátorov o tému.

Každý text vzorky sme analyzovali sledujúc okrem identifikačných premenných (médiu, dátum, názov, autor) štvoricu analytických premenných (téma, rámec, argument, atribút) a zaznamenávajúc expresívne časti textu na budúcu analýzu expresivity. V tomto príspevku predstavíme zistenia o témach, rámcoch, argumentoch a atribút-

toch. Porovnáme ich so staršími zisteniami zozbieranými v rovnakej štruktúre na inej vzorke.⁴

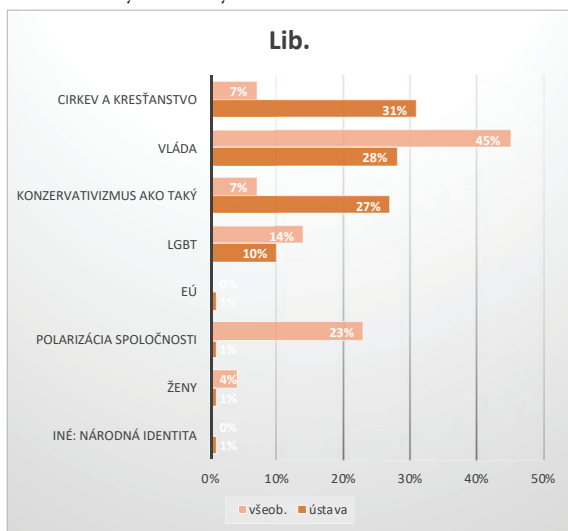
Zistenia

Témy

V liberálnych médiách prevládali v súvislosti s novelou ústavy tri kľúčové témy (graf č. 2), s pomerne rovnomerne rozdelenými podielmi blížiacimi sa jednej tretine: najsilnejšia bola téma cirkev a kresťanstvo, nasledovala téma vlády a téma konzervativizmu ako takého. S odstupom sa objavila téma LGBT a s minoritnými podielmi aj témy EÚ, polarizácia spoločnosti, ženy a národná identita.

V porovnaní s výskumom na väčšej a všeobecne orientovanej vzorke boli výrazne posilnené témy cirkvi a kresťanstva aj konzervativizmu ako takého.

Graf č. 2: Témy v liberálnych médiách.

⁴ Ide o paralelný rozsiahlejší výskum vykonávaný rovnakou metódou na vzorke zozbieranej v mesiacoch január – apríl 2024 z komentárových rubrik médií SME, Denník N, Postoj, Štandard (Marker vznikol až 24. júna 2025, založila ho skupina redaktorov odiđených z denníka Štandard). Do výskumu boli zaradené názorové novinárske prejavy dotýkajúce sa konzervatívno-liberálneho rozdelenia (bez tematickej špecifikácie), a to v celkovom počte 497 textov. Výsledky tohto výskumu ešte neboli súhrnne publikované. Na kompletnú vzorku však odkazujeme napr. v texte z konferencie Fenomén 2025 (Rončáková 2025).

Najvýraznejšia bola téma cirkvi a kresťanstva. Autori vyčítali kresťanom v politike, že odmietajú pluralitu v prospech jednej konkrétnej ideológie, správajú sa rozpínavo a radikálne. Ironizovali ich „svätoškárstvo“, pokrytectvo, napádali ich kresťanskú identitu: „Matovič ukázal, že aj preňho je katolícka náuka viac ako boj proti korupcii, mafií a tomu všetkému, ako Fica a spol. nazýva. Krajčí svoje hlasovanie s Ficom vysvetľoval aj tým, že „Boh mi kedykoľvek môže povedať, že mám niečo urobiť aj inak, ako som pôvodne zamýšľal, to sa stalo aj pri podpore novely ústavy. Nie je v našich silách objektívne posúdiť, prečo Krajčí zmenil názor. Isté je len to, že ten, kto mu to našepkal, určite nebol Pán Boh, lebo ten hlása lásku k blížnemu.“⁵ Liberálni komentátori vnímali kresťanstvo slovenských politikov ako úzkoprsé, nesprávne pochopené: „Moje pohrdanie a opovrhnutie smeruje aj k vám – akože kresťanským demokratom. ‚Otcovia zakladatelia‘ budúcej EÚ Schuman, Adenauer a de Gasperi boli kresťanskí demokrati. (...) Lenže vy ste nedorástli ani na tých trpaslíkov, ktorí by boli schopní vyliezť a stáť na ramenách týchto obrov, aby ste dovideli ďalej ako za svoje pohľavia, maternice a svoju malosť.“⁶ Najväčšiu kritiku si v liberálnych médiách vyslúžil poslanec Marek Krajčí, ktorý po hlasovaní za novelu otvorene hovoril o svojej modlitbe, počúvaní Božieho hlasu a prežití určitého „momentum“. J. Markoš v Denníku N spochybnil jeho vzťah s Bohom a schopnosť počúvať Boží hlas: „Je skutočne pán poslanec Božím nástrojom? Nie je skôr boh Mareka Krajčího nástrojom pána poslanca? Nástrojom, ktorý vždy ochotne posluži, aby vysvetlil i ospravedlnil jeho konanie? Je totiž ťažké si nevšimnúť, že aj keď sa pán poslanec reprezentuje ako moderný mučeník, napokon nedopadol vôbec zle. Pripísal si u konzervatívcov body za presadenie novely, zostal v Hnutí Slovensko. A poslanecký plat mu naďalej nabieha na účet.“ Novinár preto namiesto „veľkej morálnej drámy“ vidí iba „trápnu frašku“: „Melodrámu na nasýtenie emocionálnych potrieb

⁵ TÓDOVÁ, Monika: Newsfilter: Z KDH sa stalo menšie zlo. Po tomto sa s ním PS už o volieb nemôže ukazovať. In: *Denník N*, 30.9.2025. Dostupné na: <https://dennikn.sk/4879873/newsfilter-z-kdh-sa-stalo-mensie-zlo-po-tomto-sa-uz-s-nim-ps-do-volieb-nemoze-ukazovat>.

⁶ SKALA, Juraj: Requiem za nádej. In: *Denník N*, 3.10.2025. Dostupné na: <https://dennikn.sk/4883777/requiem-za-nadej>.

tej skupiny voličov, ktorá túži u politikov vidieť pokoru, zradu, vinu, hriech i slzy.“⁷

Popri konkrétnych kresťanoch bola kritizovaná i samotná cirkev, resp. cirkvi. „V tom hurhaji okolo ústavy (...) akosi zaniklo, že cirkvi sa v zápase o záchranu demokracie na Slovensku de facto postavili na zlú stranu. Hodili cez palubu veľkú časť Slovenska, aby bezpečne dostali do prístavu svoju loď.“⁸ Autori vyčítali cirkvi zneužívanie moci na presadenie svojej nehumánnej agendy. Prezentovali ju ako inštitúciu, ktorá znova raz podľahla pokušeniu ísť ľahšou cestou moci a ovládania druhých namiesto ťažšej cesty slobody. Zaznievalo odvolávanie sa na prvý článok slovenskej ústavy, podľa ktorého sa Slovenská republika neviaže na žiadnu ideológiu ani náboženstvo. „Prijatá zmena je svojím obsahom jednoznačne ústavným prevratom. Mení Slovenskú republiku (...) na štát, ktorý otvára priestor pre náboženských fanatikov a fundamentalistov.“⁹ Tento fundamentalizmus videli komentátori najmä v okliešťovaní ľudských práv. „Vraj opakovanie dejín vyzerá ako fraška, ale toto je dystopia a horor. V roku 1939 katolíci natvrdo pripravili ústavou cestu holokaustu menšín. Kresťania v slovenskom parlamente teraz doplnili klérofašistický motív komunistickou nevedeckou predstavou ‚poručíme vetru, dešti‘. Zbožné želanie vyjadrené vetou ‚Slovenská republika uznáva len biologicky určené pohlavie muža a ženy‘ je odrazom blúznenia kléru štátnym rozpočtom ovládaných cirkví.“¹⁰

V súvislosti so schválením ústavnej novely viac než inokedy v liberálnych médiách rezonovala aj téma konzervativizmu ako takého. Výhrady komentátorov boli podobné ako pri cirkvi a kresťanoch, ale neviazali sa na náboženstvo, resp. nie v prvom rade. Konzervatívcom vyčítali neochotu robiť hodnotové ústupky, ideový absolutizmus, ťah

⁷ MARKOŠ, Ján: Zacuj Boha a môžeš všetko. Politické kresťanstvo Mareka Krajčího je nevkusné a nebezpečné. In: *Denník N*, 3. 10. 2025. Dostupné na: <https://dennikn.sk/4886088/zacuj-boha-a-mozes-vsetko-politicke-krestanstvo-mareka-krajciho-je-nevkusne-a-nebezpecne>.

⁸ HUDÁK, Tomáš: K erózii demokracie sa pri ústave pridala aj cirkev. In: *Denník N*, 9. 10. 2025. Dostupné na: <https://dennikn.sk/4897233/k-erozii-demokracie-sa-pri-ustave-pridala-aj-cirkev>.

⁹ ZALA, Boris: K čomu sa ústavná deväťdesiatka dopracovala. In: *Denník N*, 29. 9. 2025. Dostupné na: <https://dennikn.sk/4876746/k-comu-sa-ustavna-devatdesiatka-dopracovala>.

¹⁰ KRIŽAN, Peter: Nedelná nekázeň: Kresťania, zastaňme sa menšiny dúhových kresťanov. In: *Denník N*, 5. 10. 2025. Dostupné na: <https://dennikn.sk/4889120/nedelná-nekazen-krestania-zastanme-sa-mensiny-duhovych-krestanov>.

k autokracii a totalite. Ich hlasovanie s vládnuou koalíciou v záujme presadenia vlastnej agendy vnímali ako zradu, dôkaz nedôveryhodnosti, nečestnosti. „*Dá sa budovať hodnotové spojenectvo s niekým, kto neváha zradiť partnerov? Kto neváha vymazať časť obyvateľov vlastnej krajiny z ústavy? Opozícia môže vymeniť Fica iba vtedy, keď obetuje niektoré hodnotové témy. Keď k sebe nájdú cestu konzervatívci a liberáli. Keď v záujme Slovenska urobia jedni aj druhí ústupky. KDH teraz ukázalo, že na to nie je pripravené.*“¹¹ Typický bol pesimizmus v súvislosti s ďalšou možnou spoluprácou slovenských konzervatívov a liberálov: „*Progresívne Slovensko, ale aj SaS už s KDH nieže nemôžu stáť na námestí, ale ani na tlačovej besede. Je to aj v záujme týchto dvoch strán, ak nechcú stratiť voličov. Liberáli by teraz mali jasne ukázať, že KDH nie je prvá možnosť, ale len menšie zlo.*“¹² Liberálni novinári pri tejto príležitosti amplifikovali názor, že neliberálna politika „*nás posúva mimo civilizovaného demokratického sveta*“¹³, a poukazovali na podobnosti s fašizmom a súčasným americkým trumpizmom: „*Iste, KDH (...) je za ‚Západ‘ – ale to nie je ten Západ liberálnej demokracie, o ktorý tu chce zviesť boj PS; to je rímskokatolícky Západ v americkom krajne pravicovom šate. (...) KDH nie je dnes zoskupenie disidentov proti totalite: opačne, je zoskupením zástancov staronovej totality – tej hnedej.*“¹⁴ Označovali konzervatívov za nemoderných rurálnych socialistov¹⁵ a poukazovali na totožnosť ich ideového základu aj voličstva s aktuálnou populistickou koalíciou: „*KDH a post-OLaNO nemožno označiť za opozíciu v pravom zmysle slova. Sú to skôr závidiaci konkurenti Smeru, ktorí hľadajú svoje miesto väčšími*

¹¹ KOSTOLNÝ, Matúš: Táto krajina od dnes nie je pre všetkých. In: *Denník N*, 26. 9. 2025. Dostupné na: <https://dennikn.sk/4872833/tato-krajina-od-dnes-nie-je-pre-vsetkych>.

¹² TÓDOVÁ, Monika: Newsfilter: Z KDH sa stalo menšie zlo. Po tomto sa s ním PS už o volieb nemôže ukazovať. In: *Denník N*, 30. 9. 2025. Dostupné na: <https://dennikn.sk/4879873/newsfilter-z-kdh-sa-stalo-mensie-zlo-po-tomto-sa-uz-s-nim-ps-do-volieb-nemoze-ukazovat>.

¹³ HARDOŠ, Pavol: Hlasovanie o ústave dopadlo príšerne. Ale vďaka zaň, aspoň vyjasňuje rozdiely. In: *SME*, 3. 10. 2025. Dostupné na: <https://komentare.sme.sk/c/23552368/hlasovanie-o-ustave-dopadlo-priserne-ale-vdaka-zan-aspon-vyjasnuje-rozdiely.html>.

¹⁴ ZALA, Boris: Nová ústava nemení len povahu štátu, ale aj politické hry. In: *SME*, 3. 10. 2025. Dostupné na: <https://komentare.sme.sk/c/23552332/nova-ustava-nemeni-len-povahu-statu-ale-aj-politicke-hry-pise-boris-zala.html>.

¹⁵ JAŠKO, Ľubomír: V nedeľu do kostola, v pondelok do pekla. In: *SME*, 6. 10. 2025. Dostupné na: <https://komentare.sme.sk/c/23553514/v-nedelu-do-kostola-v-pondelok-do-pekla.html>.

vedľa neho ako v odhodlaní vymeniť ho. Ak niekto počúval vystúpenia Igora Matoviča či Jána Horeckého, musel cítiť, že sú bližšie k vládnej koalícii než k modernej vízii Slovenska pre všetkých. Dnešná vedúca sila koaličného zlepenca bude mať na výber medzi radikálnou pravicou a pravicou s „ľudskou tvárou“.¹⁶ Medzi hlavné výčitky voči konzervatívnej ideológii patrili tie o konzervatívnom zameraní proti prirodzenosti a ľudskej dôstojnosti, ktorým konzervatívci vedome alebo nevedome ubližujú druhým ľuďom. Komentátori sa vysmievali z ich „pohlavných ‚hodnotových‘ otázok“¹⁷ a volali po odmietnutí ich zúženej predstavy o rodine: „Konečne sa teda treba rozhodnúť, ktorú časť z ústavy vyhodíť: buď tú o ideológii, alebo tú o rodine (vrátane preambuly). Navyše, ak sa určuje hodnota človeka cez túto obmedzenú predstavu (a ona sa určuje), tak môžeme hovoriť aj o implicitnej dehumanizácii.“¹⁸

Téma aktuálnej (štvrtej) vlády Roberta Fica je vo všeobecnosti v textoch týkajúcich sa konzervatívno-liberálneho zápasu v liberálnych médiách dominantná – v kontexte ústavnej novely však dosiahla nižší podiel – 28 %. I tak to však bola druhá najviac zastúpená téma, v rámci ktorej z celkovej averzie voči Ficovej vláde a presvedčenia o potrebe zapojiť všetky sily do jej porážky v budúcich voľbách vyvieralo rozčarovanie z úspechu Ficovej manipulatívnej taktiky na rozbitie opozície. Konzervatívci (menovite strana KDH a Igor Matovič) boli prezentovaní ako naivní hlupáci, ktorí sa dopustili zbytočnej chyby a pomohli Ficovi; prípadne ako tí, ktorí teraz ukázali svoju pravú tvár, preto si treba uvedomiť, že budú s Ficovým Smerom paktovať aj po voľbách, a teda sú nedôveryhodní. Robert Fico vďaka nim dosiahol nielen rozbitie opozície, ale aj nástroj na „účelové vyhýbanie sa dôsledkom porušovania medzinárodných a európskych záväzkov, ku ktorým sa Slovenská republika prihlásila“¹⁹. V tomto duchu komentátori upozorňovali na použitie slov „predovšetkým“ a „najmä“ v sú-

¹⁶ KOCŮR, Miroslav: Zjednotenie opozície inak. In: *SME*, 9. 10. 2025. Dostupné na: <https://komentare.sme.sk/c/23554142/zjednotenie-opozicie-inak.html>.

¹⁷ SCHUTZ, Peter: Demokrati lepší ako KDH i SaS. In: *SME*, 1. 10. 2025. Dostupné na: <https://komentare.sme.sk/c/23551391/demokrati-lepsi-ako-kdh-i-sas-komentar.html>.

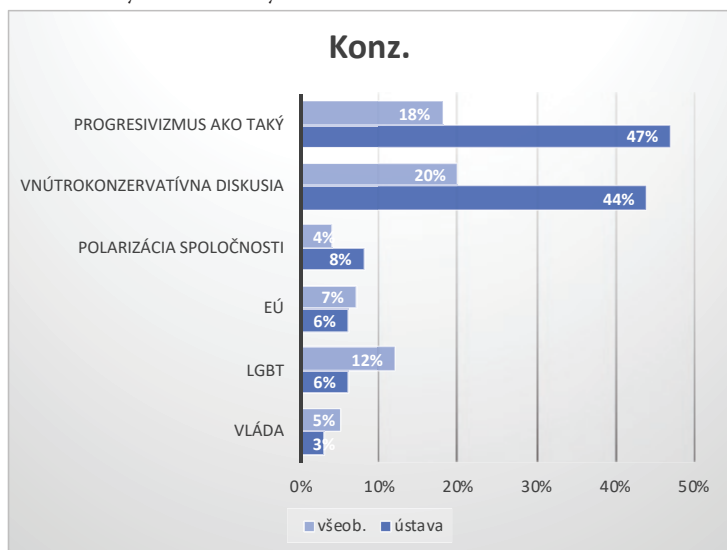
¹⁸ MÁJOVSKÝ, Ismael P.: „Tradičná rodina“ je škodlivý ideologický blud. In: *SME*, 10. 10. 2025. Dostupné na: <https://komentare.sme.sk/c/23555633/tradicna-rodina-je-skodlivy-ideologicky-blud.html>.

¹⁹ ČUROŠ, Peter: Zobud ma po septembri alebo ako sa nemá meniť ústava. In: *SME*, 25. 9. 2025. Dostupné na: <https://komentare.sme.sk/c/23549026/zobud-ma-po-septembri-alebo-ako-sa-nema-menit-ustava-pise-peter-curos.html>.

vislosti s prednosťou slovenského práva pred európskym vo veciach národnej identity, čo podľa nich „vytvára bezbrehé možnosti výkladu a (zne)užívania. Vráťane interpretácie a aplikácie, ktorá by mohla viesť k porušovaniu práva Európskej únie. Teda paralelného právneho poriadku, ktorý platí v Slovenskej republike, systému práva, na vytváraní ktorého sa v každom okamihu a pri každom ustanovení podieľala a participovala aj politická reprezentácia Slovenska.“²⁰

V konzervatívnych komentároch rezonovali dve kľúčové témy s rovnomerným – takmer polovičným – podielom na vzorke: progresivizmus ako taký a vnútrokonzervatívna diskusia (graf č. 3). Obe boli najčastejšie zastúpené aj v porovnávanej všeobecnej vzorke, avšak v kontexte ústavnej novely dosiahli viac než dvojnásobné čísla. Ostatné témy – polarizácia spoločnosti, EÚ, LGBT, vláda – nasledovali s veľkým odstupom. Téma vlády bola na rozdiel od liberálnych médií úplne v pozadí. Výrazne nižšie zastúpená oproti všeobecnej vzorke bola aj téma LGBT, napriek tomu, že medzi najdiskutovanejšie body novely patrilo ustanovenie o biologickom určovaní dvoch pohlaví. Vyšší podiel dosiahla, naopak, téma polarizácie spoločnosti.

Graf č. 3: Témy v konzervatívnych médiách.

²⁰ MAZÁK, Ján: Nastal čas trpezlivého uvažovania o tom, čo s novelou ústavy. In: Denník N, 10. 10. 2025. Dostupné na: <https://dennikn.sk/4900633/nastal-cas-triezveho-uvazovania-o-tom-co-s-novelou-ustavy>.

Takmer polovica konzervatívnych komentárov sa tematicky sústredila na samotný progresivizmus a jeho ideovú podstatu. Autori poukazyvali na to, že kultúrno-etické témy sú jeho prirodzenou agendou, má ju v DNA, a aj keď sa snaží tváriť ideologicky nezaujatý, pri takýchto príležitostiach sa ukáže, že sú jeho vlajkovou loďou. Komentátori to vnímali ako samozrejmé a konšatovali, že progresivizmus túto agendu musí nevyhnutne presadzovať rôznymi prostriedkami. Upozorňovali, že hoci konzervatívcom progresívi vyčítajú spojenectvo so Smerom, sami na ideologickom základe zavrhnújú potenciálnych opozičných partnerov a inklinujú ku koalíčnému Hlasu, prípadne priamo Smeru. Viacerí novinári videli súčasný progresivizmus ako alarmistický, hysterický, predátorský, úskočný v presadzovaní svojej agendy. Niekdajší liberalizmus sa podľa nich na Západe vyvinul na agresívny progresivizmus²¹, schopný tolerovať konzervatívcom, iba „kým sú principiálni, ale neúspešní“. *„Túto hystériu si treba pamätať, pretože obnažuje motivácie a hodnotový svet nášho liberálneho spektra, respektíve jeho aktivistickej časti. Hoci má plné ústa o prioritě výmeny Roberta Fica a pozdvihnutí krajiny, zachovanie statusu quo v kultúrnej oblasti je preň nemysliteľné.“*²² V. Palko vo svojej analýze historického vývoja progresívnej argumentácie od 90. rokov poukazyval na argumentačnú otočku revolučne naladených nositeľov nových ideí: *„V roku 2002 nám odporcovia deklarácie tvrdili, že je zbytočná, lebo EÚ nám vraj nebude nič vnucovať. Dnes odporcovia ústavného zákona tvrdia, že jeho schválením ohrozujeme naše členstvo v EÚ.“*²³ Podobne J. Lipták dokazoval na histórii hlasovaní progresívcov pri rozličných príležitostiach, že sa správajú pokrytecky: *„Lavičiari – a je jedno, či ide o tých starých alebo tých v progresívnom šate – nás pravidelne presviedčajú o tom, že zásady pre nich platia len do momentu, kým im vyhovujú.“*²⁴

²¹ PALKO, Vladimír: Nevieť, či si to uvedomujeme. Bojujeme aj za Európu. In: *Marker*, 2. 10. 2025. Dostupné na: <https://marker.sk/clanky/460/neviem-ci-si-to-uvedomujeme-bojujeme-aj-za-europu>.

²² OBŠITNÍK, Lukáš: Hystéria pre zachovanie statusu quo / Otázka nie je, čo čaká KDH, ale kam chcú ísť progresívi. In: *Postoj*, 3. 10. 2025. Dostupné na: <https://www.postoj.sk/182862/otazka-nie-je-co-cka-kdh-ale-kam-chcu-ist-progresivci>.

²³ PALKO, Vladimír: Schválením ústavného zákona sa naplnila myšlienka Jána Čarnogurského. In: *Marker*, 27. 9. 2025. Dostupné na: <https://marker.sk/clanky/433/schvalenim-ustavneho-zakona-sa-naplnila-myslienka-jana-carnogurskeho>.

²⁴ LIPTÁK, Jakub: Malý precedens sme už zažili / Pamätáte si, keď túžili za registrované partnerstvá v ústave hlasovať so Smerom naši liberáli?. In: *Postoj*, 26. 9. 2025. Dostupné na: <https://www.postoj.sk/182489/pamatate-si-keď-tuzili-za-registrovane-partnerstva-v-ustave-hlasovat-so-smerom-nasi-liberali>.

Na rozdiel od liberálov je pre konzervatívcov (v slovenských médiách) typické obracanie pohľadu dovnútra a analyzovanie domácich rozporov, odlišností, vnútorná kritika. Silná je línia nespokojnosti s konzervatívcami vnímanými ako slabosi, zradcovia, prihrbení spolupracovníci progresívcov, čo niektorí novinári hodnotia ako samovražedné... Tento postoj bolo cítiť najmä v komentároch Štandardu na adresu KDH: *„Táto vlačnosť je akási stigma, ktorá sa so stranou už dlho vlečie. Na konzervatívneho voliča pôsobí mätúco. Až odpudivo. Horšie časy boli azda iba za Alojza Hlinu.“*²⁵ Avšak aj komentátori, ktorí boli voči spolupráci s progresívcami menej kritickí, prípadne ju podporovali, vnímali vnútri konzervatívneho prúdu primálo sebavedomia. Šéfredaktor denníka Postoj Martin Hanus rozdelil konzervatívcov podľa reakcií na schválenie novely na tri typy: triumfalistov, kolaborantov a neistých. Konzervatívne prostredie je podľa neho „roztraseňé“: *„Jedni triumfalisticky pochodujú, iní sa opatrne tešia, ďalší nevedia, či sa za svoj úspech nemajú hanbiť, a ďalší sa hanbia.“*²⁶ Konzervatívnym komentátorom celkovo chýbala na strane konzervatívnych politikov racionálna hrdosť a pevnosť: *„A tak je súčasný politický konzervatívce vnútorne rozorvaný: oddanosť svojmu deklarovanému presvedčeniu, a to aj za cenu nesúhlasu a prípadnej ostrakizácie zvyškom establišmentu? To pre neho často ani nie je alternatíva (česť výnimkám). Súčasný konzervatívce si zvyčajne volí konformitu s elitným prostredím, za ktorého súčasť sa považuje. Aj preto pôsobí ako desaťkrát vylúhovaný čaj a následne sa čuduje, prečo občania radšej volia radikálov z okraja politického spektra než jeho.“*²⁷

Rámce

Rámcom v liberálnom mediálnom prostredí (graf č. 4) dominovali tie, ktoré vyjadrujú necitlivé, agresívne presadzovanie ideí na úkor občianskych a ľudských práv druhých ľudí – či už na náboženskom

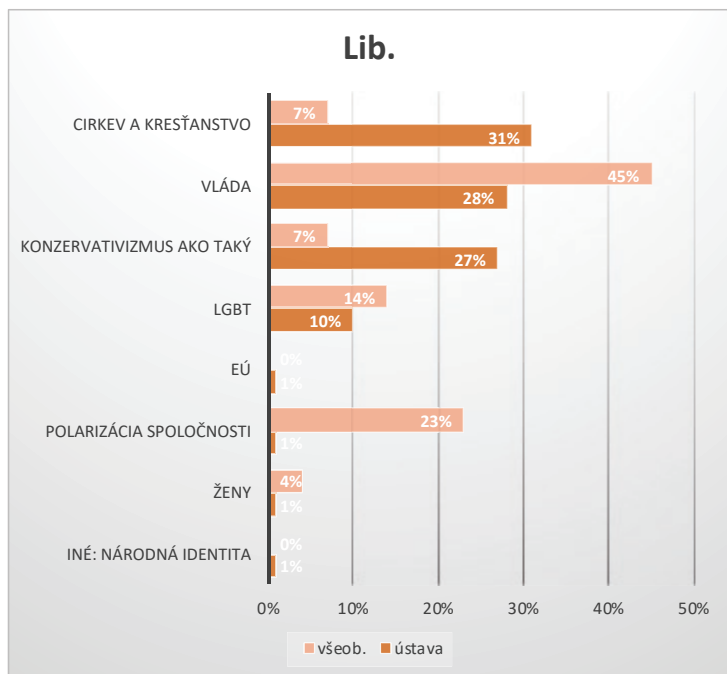
²⁵ KOLESÁR, Samuel: Kresťanskí politici na moment ukázali, že majú guráž. A potom stiahli chvosty. In: *Štandard*, 29. 9. 2025. Dostupné na: <https://standard.sk/1034923/krestanski-politici-na-moment-ukazali-ze-maju-guraz-a-potom-stiahli-chvosty>.

²⁶ HANUS, Martin: Slovensko po novele ústavy / Nečakaní hrdinovia. Konzervatívcovia uspeli aj napriek svojej biede. In: *Postoj*, 1. 10. 2025. Dostupné na: <https://www.postoj.sk/182732/necakani-hrdinovia-konzervativci-uspeli-aj-napriek-svojej-biede>.

²⁷ KRIVOŠÍK, Lukáš: Hlasovanie o ústavnej novele / Kresťania, vzmúžte sa. Súčasná konzervatívna politika musí byť trošku aj punk. In: *Postoj*, 27. 9. 2025. Dostupné na: <https://www.postoj.sk/176444/krestania-vzmuzte-sa-sucasna-konzervativna-politika-musi-byt-trosku-aj-punk>.

základe (Savonarola), alebo mimo neho (Ku-Klux-Klan). V súvislosti s ústavou výrazne vynikli práve tieto dva rámce, hoci vo všeobecnej vzorke mali vyššie alebo porovnateľné zastúpenie rámce namierené na primitívnosť a neotesanosť konzervatívcov (mužik z pabu), ich davový charakter a potrebu silného vodcu (mimoni), mentálnu a kognitívnu nedostatočnosť (Ondráš Machuľa), či zameranosť na plné hrnce a nezáujem o vyššie hodnoty (Izraeliti v Egypte) – pričom v aktuálnom výskume sa z týchto všetkých uplatnili iba dva, aj to v nízkom počte.

Graf č. 4: Rámce v liberálnych médiách.

Liberálny mediálny diskurz o novele ústavy „ovládol“ rámec Savonarola. Tento obrazný pojem sme zvolili na vyjadrenie rámcovania konzervatívcov ako nízkych ľudí pokrivených zásad, ktorí presadili svoje zvrátené ideologické požiadavky, nanútili zvyšku spoločnosti svoj náboženský výklad sveta, prípadne dokonca spáchali „klérofa-

šistické zverstvo²⁸. Podľa tejto interpretácie náboženský fanatizmus zneužil moc na presadenie svojej nehumánnej agendy. „Koalícia spolu s časťou opozície ukázala, že je schopná pre svoje ciele vedome ubližovať občanom a občiankam Slovenska.“²⁹ Komentátori varovali, že takýto diktát náboženských fanatikov³⁰ vedie krajinu k totalite a pripodobňuje ju štátom ako Rusko alebo USA: „Kto chce čo len trochu načrtnúť do dôsledkov, stačí sledovať pôsobenie amerických evanjelických denominácií, v našom poňatí sieť, ktorých biblický fanatizmus sa napokon transformoval do MAGA hnutí a dnes v osobe nekorunovaného kráľa – ktorý by chcel nielen nobelovku, ale aj pápežskú mitru – ohrozuje americkú demokraciu. (...) Novela ústavy nás vzdaluje civilizovanému svetu aj kresťanskému humanizmu a približuje nás k režimu islamských fanatikov.“³¹ Novinárom prekážalo, že „sa život v pluralitnej spoločnosti musí uspokojiť s tým, že jej život naformátuje nepluralitný svetonázorový blok“³² a že tento štát už prestáva byť ich štátom, lebo sa podkopával jeho (už aj tak nalomený) sekulárny charakter a bol unesený ľuďmi, „ktorých predstava základných pravidiel politického a spoločenského spolužitia nie je zlučiteľná s mojou“³³. Novelu vnímali ako vzdialenie sa od demokracie smerom k totalite: „V KDH vládne pohanská vôľa k moci, presadiť a nanucovať to, ako máme žiť, zákonom. (...) KDH nie je ani kresťanské, ani demokratické: nechce svoje mravoučné princípy šíriť presvedčaním, ale represívnou štátnou mocou; a chce, aby sa jej každý podriadil, chce iba poslušnosť. Idea slobody je mu absolútne cudzia.“³⁴

²⁸ CYNICKÁ OBLUDA: KDH pre stabilitu budúcej koalície. In: *SME*, 6. 10. 2025. Dostupné na: <https://www.sme.sk/komentare/c/kdh-pre-stabilitu-buducej-koalicie>.

²⁹ KOSTOLNÝ, Matúš: Táto krajina od dnes nie je pre všetkých. In: *Denník N*, 26. 9. 2025. Dostupné na: <https://dennikn.sk/4872833/tato-krajina-od-dnes-nie-je-pre-vsetkych>.

³⁰ ZALA, Boris: K čomu sa ústavná deväťdesiatka dopracovala. In: *Denník N*, 29. 9. 2025. Dostupné na: <https://dennikn.sk/4876746/k-comu-sa-ustavna-devatdesiatka-dopracovala>.

³¹ Ibid.

³² KOCÚR, Miroslav: Konštruktívna ponuka namiesto ultimáta. In: *Denník N*, 25. 9. 2025. Dostupné na: <https://dennikn.sk/4869108/konstruktivna-ponuka-namiesto-ultimata>.

³³ GEIST, Radovan: Novela ústavy spochybňuje naše členstvo v EÚ. In: *Denník N*, 2. 10. 2025. Dostupné na: <https://dennikn.sk/4883214/novela-ustavy-spochybnuje-nase-clenstvo-v-eu>.

³⁴ ZALA, Boris: Nová ústava nemení len povahu štátu, ale aj politické hry. In: *SME*, 3. 10. 2025. Dostupné na: <https://komentare.sme.sk/c/23552332/nova-ustava-nemeni-len-povahu-statu-ale-aj-politicke-hry-pise-boris-zala.html>.

Dôležitú rolu hrá v tomto rámci náboženstvo, resp. konkrétne kresťanstvo ako hnacia sila kritizovaného konania. „Aj kresťanstvo môže byť Zlatým telom. Stalo sa tak, keď vládári kresťanstvo použili ako politický nástroj budovania Rímskej ríše. Dialo sa tak i u nás za prvého Slovenského štátu. A deje sa tak i dnes, v Putinovom Rusku či v Trumpovej Amerike. Kresťanské symboly je možné roztaviť, uliať z nich Zlaté tela, klaňať sa mu a klamať: Toto sú bohovia, ktorí nás vyviedli z Egypta. Zlato symbolizuje bohatstvo a moc. Ak evanjelium zmiešame s vôľou k moci, bohatstvu a nadradenosti, stane sa z neho nebezpečná modla. Právom jej patrí meno Antikrist.“³⁵ Zapojenie náboženského presvedčenia a náboženskej argumentácie do tohto rozhodovania vnímali priam ako náboženskú vyšinutosť. O poslancovi Markovi Krajčim Mariana Čengel Solčanská napísala: „Chápeme, že jeho svedomie planulo v ohni vnútornej krízy, či zradiť svoje hodnoty postavené na Desatore, päťtore, Starom aj Novom zákone a spovednom zrkadle...“³⁶ Veroni Gyenge sa snažila pochopiť kresťanskú vieru cez postavu svojej milovanej babky, i tak však dospela k záveru, že „kríž, pred ktorým klačala, sa stal mojim krížom. Nesieme ho všetci a pozeráme sa, ako na ňom veriaci ukrižujú tých, v ktorých neveria. Mňa učili, že viera má dávať nádej a nie ju brať. Snažila som sa veriť v Boha. Ale ako veriť v niekoho, kto neverí v teba? Ako veriť v ľudskosť, keď v parlamente pijú na utrpenie iných?“³⁷ V komentároch sa opakoval novotvar „kresťanisti“ zavádzaný niektorými publicistami na hanlivé označenie politického kresťanstva. Jeho nositeľom je napr. politológ P. Haroš, podľa ktorého v kresťansko-konzervatívnych stranách „už dávno pracujú ľudia, ktorí by radi otočili kormidlo a pridali sa, kde im srdce káže: do košiara národno-národného socializmu s kresťanistickou tvárou.(...) Kresťanistické médiá a intelektuáli sa pomaly

³⁵ PASTIRČÁK, Daniel: Nedelňa nekážeň: Náboženstvo ako nástroj moci, politická mágia, kolektívna náš kmeňovej identity. In: *Denník N*, 28. 9. 2025. Dostupné na: <https://dennikn.sk/4875416/nedelna-nekazen-nabozenstvo-ako-nastroj-moci-politicka-magia-kolektivna-vasen-kmenovej-identity>.

³⁶ ČENGEL SOLČANSKÁ, Mariana: Dvaja poslanci z Matovičovho hnutia sa stali ukážkovým príkladom pohrebu cti. In: *SME*, 5. 10. 2025. Dostupné na: <https://koментарe.sme.sk/c/23553236/dvaja-poslanci-z-matovicovho-hnutia-sa-stali-ukazkovym-prikladom-pohrebu-cti.html>.

³⁷ GYENGÉ, Veroni: Jej kríž sa stal mojim. In: *Denník N*, 8. 10. 2025. Dostupné na: <https://dennikn.sk/4892410/jej-kriz-sa-stal-mojim>.

zamýšľajú, či ten Fico je až taký zlý. Komunista, gardista, hlavne, že jedna neliberálna rodina.“³⁸

Druhý najsilnejší rámec sme nazvali Ku-Klux-Klan, lebo tiež vyjadruje netolerantné, násilné správanie voči iným, avšak nie primárne na náboženskom základe. Takto rámcovaní konzervatívci boli v očiach liberálnych novinárov necitliví, bezohľadní, bigotní, ponížovali druhých, ubližovali im a vzbudzovali obavu, ako ďaleko sú ešte schopní zájsť v mene „normálnosti“, „tradície“ a „prirodzenosti“. Podľa Ismaela P. Májovského je „*prirodzenosť ideologický konštrukt kresťanov a je veľmi škodlivý pre spoločnosť, najmä ak sa na jeho základe budujú politiky*“³⁹. Podobnú kritiku vznášali komentátori voči samozvanej „tradícii“. „*Čo na tom, že k tej tradícii patrí upaľovanie vedcov, nepohodlných ľudí, vraždy, útlak a genocídy celých národov. ‚Kresťankovia‘ Krajčího typu si teraz môžu gratulovať, ako to tým liberálom a progresívcom ukázali. Aj keď sa nikomu z nich nič v živote nezlepší, aspoň dokázali zhoršiť život tým ‚druhým‘.*“⁴⁰

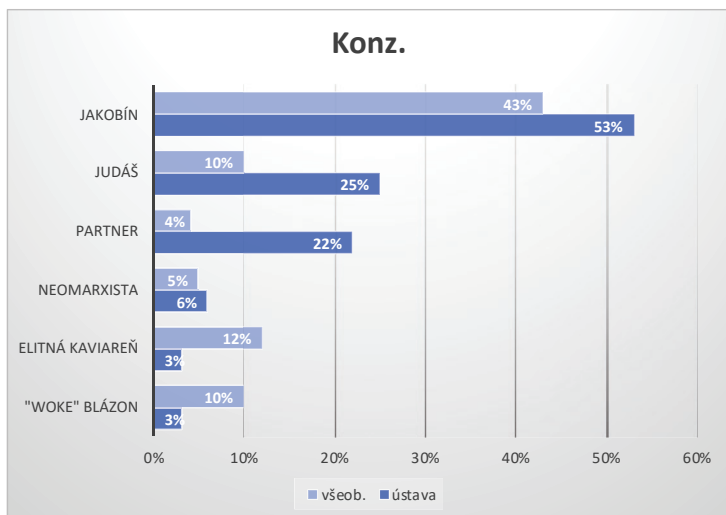
V konzervatívnych médiách (graf č. 5) tiež výrazne viedol rámec vyjadrujúci násilné, revolučné správanie druhej strany, avšak významné zastúpenie dosiahli aj ďalšie dva rámce – vo všeobecnej vzorke obsiahnuté podstatne menej – zamerané na kritiku do vlastných radov (Judáš) a na snahu o dialóg (partner).

³⁸ HARDOŠ, Pavol: Hlasovanie o ústave dopadlo príšerne. Ale vďaka zaň, aspoň vyjasňuje rozdiely. In: *SME*, 3. 10. 2025. Dostupné na: <https://komentare.sme.sk/c/23552368/hlasovanie-o-ustave-dopadlo-priserne-ale-vdaka-zan-aspon-vyjasnuje-rozdiely.html>.

³⁹ MÁJOVSKÝ, Ismael P.: „Tradičná rodina“ je škodlivý ideologický blud. In: *SME*, 10. 10. 2025. Dostupné na: <https://komentare.sme.sk/c/23555633/tradicna-rodina-je-skodlivy-ideologicky-blud.html>.

⁴⁰ LENICKÁ, Matia: Dobré ráno, kaviareň! In: *SME*, 29. 9. 2025. Dostupné na: <https://komentare.sme.sk/c/23550088/dobre-ranko-kaviaren.html>.

Graf č. 5: Rámce v konzervatívnych médiách.

Rámec pomenovaný jakobín odkazuje na konzervatívne vykresľovanie progresívcov ako nositeľov škodlivej, zničujúcej, zvrhlej ideológie, ktorí sa usilujú presadiť aj manipulatívnymi, nedemokratickými spôsobmi (napr. cez nadnárodné súdy) a neštítia sa pritom manipulácie alebo konania proti právam rodičov na výchovu svojich detí. Komentátori ich zobrazovali ako agresívnych predátorov, ktorí boli novelou podráždení, ocitli sa v amoku a reagujú hystericky. „Keby progresívcí v tomto týždni nepodľahli svojim najnižším protikatolíckym a protinárodným pudom a nehlasovali so Smerom za zrušenie pracovného voľna na výnimočný slovenský sviatok Sedembolestnej Panny Márie, novela ústavy by asi nemala šancu. Progresívcí roky kázali, že hlasovať s Ficom nikdy, no keď sa objavila príležitosť zatať sekeru nad národnou púťou, stáli s krvavými očami v šíku so smerákmi a zdvihli ruky ako jeden muž. Vyfarbili sa, znemožnili sa, zahanbili. Za to jedno srdečné Pán Boh zaplatí!“⁴¹ Novinári odhaľovali progresívnu sna-

⁴¹ LEIDENFROST, Martin: Blahoželenie šťastnému národu / Celý som ozelenel od závidi, Slováci! In: *Postoj*, 26.9.2025. Dostupné na: <https://www.postoj.sk/182506/cely-som-ozelenel-od-zavisti-slovaci>.

hu o ideologickú revolúciu a ideologickú kolonizáciu⁴² Slovenska. Niektorí pritom poukazovali na spojenectvo domácich progresívcov s Európskou úniou vnímanou ako monštrum, ktoré nanucuje jednofarebnú ideológiu, trestá za názorové odchýlky a núti občanov recitovať nezmysly tak ako za komunizmu⁴³. Prirovnanie ku komunizmu, resp. neomarxizmu predstavuje v konzervatívnom mediálnom prostredí výraznú líniu: „*Ak sú progresívcí v panike z toho, že sa do ústavy hlbšie zakomponovali základné prvky západnej civilizácie, znamená to, akoby sa priznali, že v budúcnosti plánovali tieto právne prístupy kompletne vystaviť revolučnému obratu. A KDH im v tom malo pomôcť. Tak to mali v pláne. Lenže KDH im to naopak skomplikovalo a progresívcí zrejme naozaj až dnes pochopili, že sa na ich marxistickom ťažení podieľať nebudú. To je skutočný dôvod, prečo dnes nechcú s kresťanskými konzervatívami spolupracovať.*“⁴⁴ Revolučný charakter progresivizmu nedesí komentátorov iba svojou ideologickou pomýlenosťou, ale aj ľudskou zlobou niektorých svojich nasledovateľov, ktorí po schválení novely neváhali nechávať „*vulgárne a smrť prajúce komentáre Krajčímu pod príspevkom o deťoch v Ugande. Nikto, kto vulgárne nadáva a želá smrť pod výzvou na pomoc africkým deťom, nevyzerá ako dobrý alebo slušný človek.*“⁴⁵

Druhý najsilnejší rámec judáš sa týka nie priamo liberálov, ale zliberálnených, sprogresívnených konzervatívcov, ktorých autori kritizovali za kolaboráciu s protivníkom. Takáto kritika bola adresovaná niekdajším sekulárnym konzervatívcom (v strane OKS – Občianski demokrati Slovenska), ale najmä kresťanským demokratom (KDH – Kresťanskodemokratické hnutie). Komentátori im vyčítali nekritické preberanie progresívnych naratívov o potrebe byť vždy proeurópski a protificovskí a vieru v možnú spoluprácu s progresívcami: „*Vo svete KDH veria mýtickému príbehu o tom, že s progresívcami sa dá*

⁴² ČOP, Michal: KDH po ústavnej novele: A teraz to už dáme na Hlinu? In: *Marker*, 1. 10. 2025. Dostupné na: <https://marker.sk/clanky/442/kdh-po-ustavnej-novele-a-teraz-to-uz-dame-na-hlinu>.

⁴³ PALKO, Vladimír: To nám liberáli hovoria, že z EÚ sa už stalo ideologické monštrum? In: *Štandard*, 30. 9. 2025. Dostupné na: <https://marker.sk/clanky/453/to-nam-liberali-hovoria-ze-z-eu-sa-uz-stalo-ideologicke-monstrum>.

⁴⁴ GAŠPAROVIČ, Matej: Progresívcí odpustia KDH, ale iba ak nebude konzervatívne. In: *Štandard*, 7. 10. 2025. Dostupné na: <https://standard.sk/1050387/progresivci-odpustia-kdh-ale-iba-ak-nebude-konzervativne>.

⁴⁵ VITÁLOŠOVÁ, Dana: Prečo sa nesmejem z progresívnych slz. In: *Marker*, 27. 9. 2025. Dostupné na: <https://marker.sk/clanky/432/preco-sa-nesmejem-z-progresivnych-slz>.

vládnuť a pritom dať nabok kultúrno-etické otázky. Teda veria mýtu, podľa ktorého by zhruba šesťpercentné KDH dokázalo prinútiť zhruba dvadsaťpercentných progresívcov, aby zabudli na svoju progresívnu DNA, ktorá je z podstaty veci dúhová a žiadna iná byť nemôže.“⁴⁶ Konzervatívni novinári veľmi negatívne vnímali neistotu, vajatavosť, prikrčenosť niektorých politikov. Konzervatívny tábor podľa nich ukázal nielen silu, ale aj slabosť: „Samozrejmosti presadil len tesne, o jediný hlas. A následne sa na okrajoch trasie v hlase aj v kolenách. Z víťazného pochodu poniektorí prechádzajú do zakríknutej obrany. Chodia prihrbení chrptom popri stene, placho sa obzerajú. A váhajú, či to s tým „1+1=2“ neprehnali.“⁴⁷ Symbolom takéhoto sprogresívnenia niektorých kresťanských demokratov sa stal poslanec KDH František Mikloško, ikona slovenského konzervativizmu, ktorý sa od začiatku vyjadroval proti novele. Šéfredaktor Markera Jaroslav Daniška o ňom vo svojej reportáži z hlasovania napísal: „Mikloška medzi novinármi nevidím vôbec, keď odchádzam z parlamentu, vidím ho 200 metrov predou mnou, kráča osamelo, zamieri do Hríbovej krčmy kúsok pod parlamentom. Politicky už patrí k progresívcovi, tak ako Týždeň k Denníku N, OKS ku SaS. Do politiky sa vrátil, aby poprel to, čo reprezentoval dve dekády pred tým. Bude potrestaný tým, že politikov si ľudia pamätajú podľa koncov, nie začiatkov.“⁴⁸

V kontexte novely ústavy bol v konzervatívnom prostredí výrazne posilnený rámec partnera – teda apel na potrebu vzájomnej konzervatívno-liberálnej komunikácie, spolupráce, hľadania zhody. Konzervatívci poukazovali na nevyhnutnosť spoločnej budúcej vlády v prípade porážky aktuálnej koalície premiéra Fica a na škodlivosť progresívnej hystérie. Vyjadrovali obavu z príliš radikálnych postojov na strane progresívcov, ktorí v emotívnej reakcii na novelu vylučovali konzervatívci zo spolupráce a prejavovali príklon ku koalíčnej strane Hlas.

⁴⁶ ČOP, Michal: Dráma sa nekoná. Opozičná karavána ide ďalej. In: *Marker*, 8. 10. 2025. Dostupné na: <https://marker.sk/clanky/489/drama-sa-nekona-opozicna-karavana-ide-dalej>.

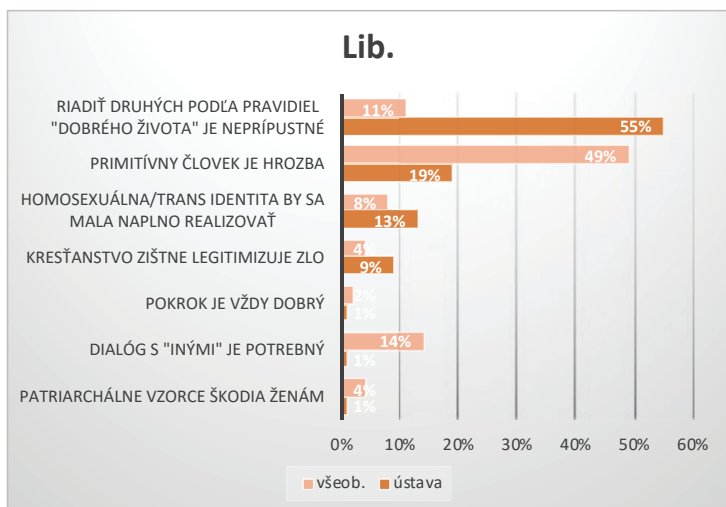
⁴⁷ DANIŠ, Dag: Fico mal skončiť v pasci s narazeným nosom. Nakoniec vo vykopanej jame sedí Šimečka. In: *Marker*, 28. 9. 2025. Dostupné na: <https://marker.sk/clanky/437/fico-mal-skonicit-v-pasci-s-narazenym-nosom-nakoniec-vo-vykopanej-jame-sedi-simecka>.

⁴⁸ DANIŠKA, Jaroslav: Lev dostal po papuli. In: *Marker*, 26. 9. 2025. Dostupné na: <https://marker.sk/clanky/430/lev-dostal-po-papuli>.

Argumenty

V liberálnej argumentácii (graf č. 6) získalo výraznú – až nadpolovičnú – prevahu v súvislosti s novelou ústavy presvedčenie, že riadiť druhých podľa pravidiel „dobrého života“ je neprípustné. Naopak, obvyklý silný liberálny argument, že primitívny človek predstavuje pre spoločnosť hrozbu, klesol pod päťinový podiel.

Graf č. 6: Argumenty v liberálnych médiách.

Argumentácia zhrnutá do tvrdenia „riadiť druhých podľa pravidiel ‚dobrého života‘ je neprípustné“ mala v bežnej vzorke päťinový podiel, avšak pri téme ústavy sa stala výrazne dominantnou. Opiera sa o presvedčenie, že nie je správne natískať ostatným pravidlá vychádzajúce z náboženského presvedčenia alebo ideológie. Liberáli argumentovali, že konzervatívc/kresťania presadzujú dogmatickú katolícku agendu, starajú sa do intímnych životov ľudí, chcú určovať, čo je „normálne“ a tak vzdávajú Slovensko (sekulárnej) liberálnej demokracii: „otvoril sa priestor pre úplnú svojvôľu aj výkonnej moci, ale aj rôznych nátlakových skupín, ktoré budú presvedčené, že je potrebné všetkých zoradiť do šíku poslušných: samozrejme, ich predstave o po-

riadku a hodnotách, ktoré jediné sú ,slovenské‘ a ,kresťanské“⁴⁹. „Ako mám brať vážne štát, ktorý mi ústavou prikazuje správať sa podľa názorov nacionalistov a katolíckej cirkvi? Tá, mimochodom, tiež stráca autoritu práve preto, lebo sa zúfalo snaží zvrátiť prirodzený vývoj.“⁵⁰ Tieto argumenty boli posilňované prirovnaniami k vojnovému „klérofašizmu“, prípadne dokonca ku komunizmu: „Ústavná zmena tak dáva právo rozhodovať výkonnej moci (vláde), čo je ,verejná morálka, aké hodnoty máme vyznávať. Iba pripomínam, že ani ústava klérofašistického štátu, ani komunistická ústava nenanucovala občanom spôsob, ako majú žiť a prežívať svoj život, v takom rozsahu ako tá dnes prijatá.“⁵¹ Pripomínali sa zločinné praktiky porušovania ľudských práv, napr. koncentračné tábory: „Niekoľko tisíc občanov tejto krajiny bolo odsunutých, zatiaľ nie do koncentračného tábora, ale na druhú kolaj.“⁵²

Argument o hrozbe zo strany primitívnych ľudí, tradične v liberálnej komunikácii o konzervatívcoch veľmi silný (takmer polovičný podiel), mal v tejto vzorke podstatne menšie zastúpenie, najmä preto, lebo objektom komentárov neboli bežní ľudia z rôznych regiónov Slovenska, ale politici, ktorí zabezpečili prijatie ústavnej zmeny. Komentátori ich vykresľovali ako babrákov, ktorí sami nechápu, koľko toho pokazili a ako pomohli premiérovi Robertovi Ficovi. V súvislosti s národnou identitou, na ktorú sa konzervatívci v novele odvolávali, liberálni novinári argumentovali konzervatívnou nekultúrnosťou v zmysle neschopnosti správne porozumieť otázke národnej identity. V niektorých prípadoch napádali priamo inteligenciu konzervatívcov: „Marek Krajčí to môže na ľudí s jeho inteligenciou skúšať storkou o božom hlase, ale klasické vysvetlenie s jednoduchou korupciou je skrátka plauzibilnejšie.“⁵³ Viaceré argumenty nasmerované na naivi-

⁴⁹ ZALA, Boris: Nová ústava nemení len povahu štátu, ale aj politické hry. In: *SME*, 3. 10. 2025. Dostupné na: <https://komentare.sme.sk/c/23552332/nova-ustava-nemeni-len-povahu-stat-u-ale-aj-politicke-hry-pise-boris-zala.html>.

⁵⁰ ŠIMEČKA, Martin M.: Autorita štátu je v troskách. In: *Denník N*, 28. 9. 2025. Dostupné na: <https://dennikn.sk/4875080/autorita-stat-u-je-v-troskach>.

⁵¹ ZALA, Boris: K čomu sa ústavná deväťdesiatka dopracovala. In: *Denník N*, 29. 9. 2025. Dostupné na: <https://dennikn.sk/4876746/k-comu-sa-ustavna-devatdesiatka-dopracovala>.

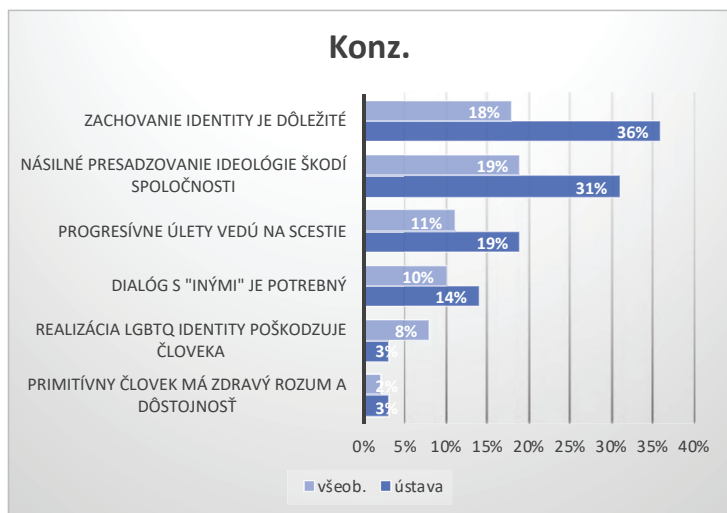
⁵² TÓDOVÁ, Monika: Newsfilter: Z KDH sa stalo menšie zlo. Po tomto sa s ním PS už do volieb nemôže ukazovať. In: *Denník N*, 30. 9. 2025. Dostupné na: <https://dennikn.sk/4879873/newsfilter-z-kdh-sa-stalo-mensie-zlo-po-tomto-sa-uz-s-nim-ps-do-volieb-nemoze-ukazovat>.

⁵³ CYNICKÁ OBLUDA: Ficove konexie. In: *SME*, 3. 10. 2025. Dostupné na: <https://www.sme.sk/komentare/c/cynicka-obluda-ficove-konexie>.

tu, poplitenosť, hlúposť osoby smerovali voči predsedovi KDH Milanovi Majerskému: „Predseda KDH si myslel, že ako veľmi sa chváli, ak povie že vraziť vidly do demokracie, ľudských práv a ukotvenie SR v EÚ bolo najväčším úspechom v histórii jeho strany. Ani ja sám by som KDH nevedel uraziť elegantnejšie ako tento vlastné žiačky opalujúci telocvikár.“⁵⁴

V konzervatívnej argumentácii (graf č. 7) sa ešte posilnili dominantné argumentačné línie potreby zachovať vlastnú identitu, škodlivosti násilného presadzovania ideológie a scestného charakteru progresívnych ideí. Posilnil sa aj argument v prospech dialógu s druhou stranou.

Graf č. 7: Argumenty v konzervatívnych médiách.

Strešný argument „zachovanie identity je dôležité“ zahŕňa presvedčenia o potrebe nezrádzať vlastné hodnoty, byť na ne hrdý a obstať pod tlakom. Komentátori prízvukovali konzervatívne sebavedomie, radosť z úspechu a racionálny postoj napriek progresívnej hystérii. „To je to, čo konzervatívci od KDH a ďalších kresťanov v politike chcú. Držať slovo, správať sa suverénne a neuhnúť nielen pred Ficom, ale ani

⁵⁴ CYNICKÁ OBLUDA: Zmysel KDH v skratke. In: SME, 1.10.2025. <https://www.sme.sk/komentare/c/zmysel-kdh-v-skratke-cynicka-obluda>.

*pred progresívnym buldozénom.*⁵⁵ Niektoré texty rekapitulovali konzistentnú konzervatívnu cestu od 90. rokov a najmä od parlamentnej deklarácie o zvrchovanosti Slovenska prijatej pred vstupom do EÚ, v roku 2002. Kritizovali príliš konformných, nemastných-neslaných politikov, ktorí sa v slabošskej snahe vyhovieť všetkým spreneverujú vlastnému presvedčeniu. Niektorí novinári argumentovali v prospech spolupráce so Smerom Roberta Fica namiesto Progresívneho Slovenska, keďže sa im javila ústretovejšia voči konzervatívnym hodnotám.

Argumenty o nepripustnosti násilného presadzovania ideológie vychádzali z presvedčenia, že progresívcovia sa usilujú nanútiť svoju ideológiu celej spoločnosti, a to najúskokom (cez nadnárodné súdy a súdny aktivizmus), manipuláciou, zavádzaním (hoaxami o pro-ruskej orientácii Mareka Krajčího). Ich hystériu po schválení novely interpretovali niektorí komentátori ako ukázanie pravej tváre, vyfarbenie sa. *„Ak budeme normálny politický zápas prežívať ako existenčný boj na život a na smrť, ktorý ospravedlňuje všetko, aj fabrikovanie údajných vlastizradcov (ruských agentov) či volanie po dehumanizácii časti voličov, tak to systém liberálnej demokracie jednoducho nemôže dlho vydržať.*“⁵⁶ Tento ideologický tlak prisudzovali konzervatívni novinári obzvlášť Európskej únii a tým, ktorí ju na Slovensku nekriticky podporujú a volajú po tesnejšej federalizácii. *„V súčasnosti, keď sa v Bruseli usadili komsomolské kádre s primitívnym totalitným uvažovaním, ktoré obrátili Európsku úniu naruby a pokúšajú sa európske hodnoty zrušiť, je namieste, ak Slovensko za narušené základné európske princípy zabojuje aspoň na vlastnom území.*“⁵⁷ Ideologický spor povyšovali niektorí až na civilizačný zápas: *„V opozícii tak vidíme podstatne vážnejší spor, ako je ten politický. Stoja tu proti sebe zástancovia úplne iných civilizácií, s radikálne odlišnými pohľadmi na to, čo sú to ľudské práva a kedy sa patrí likvidovať svojho súpera naj-*

⁵⁵ KOLESÁR, Samuel: Kresťanskí politici na moment ukázali, že majú guráž. A potom stiahli chvosty. In: *Štandard*, 29. 9. 2025. Dostupné na: <https://standard.sk/1034923/krestanski-politici-na-moment-ukazali-ze-maju-guraz-a-potom-stiahli-chvosty>.

⁵⁶ MAJCHRÁK, Jozef: Najsmutnejšia reakcia na prijatie ústavy / Keď Mier Ukrajine pochováva svoj kredit. In: *Postoj*, 2. 10. 2025. Dostupné na: <https://www.postoj.sk/182774/ked-mier-ukrajine-pochovava-svoj-kredit>.

⁵⁷ GAŠPAROVIČ, Matej: Progresívny šok z ústavy. In: *Štandard*, 2. 10. 2025. Dostupné na: <https://standard.sk/1046857/progresivny-sok-z-ustavy>.

špinavšími metodami.“⁵⁸ Progresívcov vnímali ako agresívnych predátorov, s ktorými sa vedie nerovný boj: „Levy, o ktorých písal kedysi Vladimír Palko, stále vrčia a útočia po celej Európe, ale na Slovensku dnes dostali po papuli. Vrátia sa, veď predátori nevedia inak.“⁵⁹

Kým argument o násilnom presadzovaní ideológie sa týkal predovšetkým toho násilného presadzovania a menej samotnej ideológie, argument o scestnom charaktere progresívnej ideológie zahŕňa konkrétne dokazovanie škodlivých dôsledkov uplatňovania progresívnych ideí. V kontexte ústavnej novely sa komentátori zameriavalí najmä na ústavné ukotvenie dvoch biologických pohlaví, ktoré vnímali ako hrádzu proti transgenderizmu. Dokazovali nebezpečné dôsledky realizovania transgenderových ideí, obzvlášť v súvislosti s tranzíciami detí. Odmietali vnímanie porúch ako „*inej formy zdravia*“⁶⁰ a vyjadrovali radosť z toho, že v novele sa zdravý rozum postavil proti úchyľkám⁶¹.

Atribúty

Atribučná analýza odhaľuje zmyšľanie pozorovaného objektu o hĺbkových príčinách a motívoch správania niekoho iného (alebo seba samého). My sme skúmali, aké motivácie vychádzajúce z charakterového a morálneho nastavenia prisudzujú konzervatívcovia a liberáli svojim ideologickým oponentom.

V liberálnych médiách (graf č. 8) bolo najsilnejšie presvedčenie o konzervatívnej túžbe ovládať druhých. Všeobecne dominantné presvedčenie o ich hlúposti zoslablo v kontexte ústavnej novely na polovicu. Posilnilo sa však presvedčenie o konzervatívnom vlastníctve pravdy a vysokú pozíciu si zachovalo aj presvedčenie o krutosti konzervatívcov.

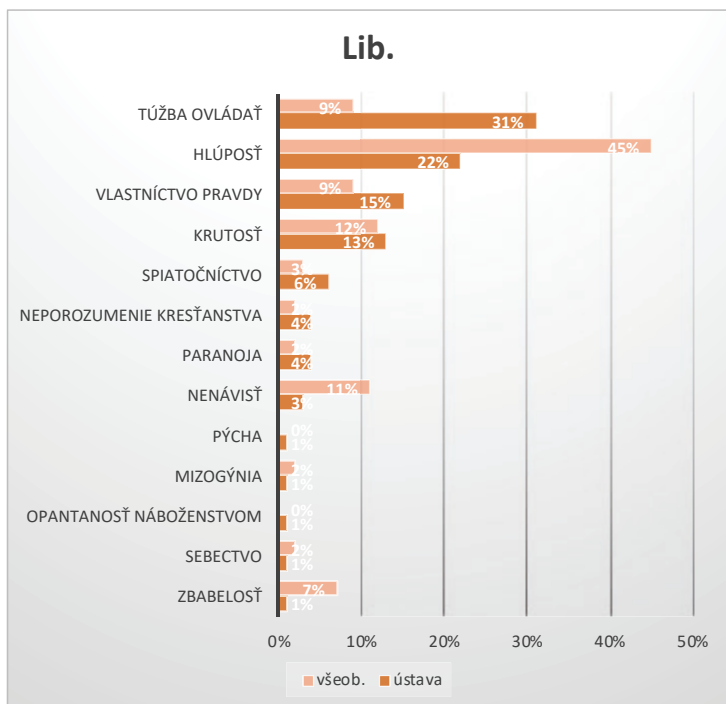
⁵⁸ GAŠPAROVIČ, Matej: Progresívci odpustia KDĽ, ale iba ak nebude konzervatívne. In: *Štandard*, 7. 10. 2025. Dostupné na: <https://standard.sk/1050387/progresivci-odpustia-kdh-ale-iba-ak-nejbude-konzervativne>.

⁵⁹ DANIŠKA, Jaroslav: Lev dostal po papuli. In: *Marker*, 26. 9. 2025. Dostupné na: <https://marker.sk/clanky/430/lev-dostal-po-papuli>.

⁶⁰ VITÁLOŠOVÁ, Dana: Nediskriminujte jedenástprstých! In: *Marker*, 30. 9. 2025. Dostupné na: <https://marker.sk/clanky/449/nediskriminujte-jedenastprstych>.

⁶¹ DANIŠ, Dag: Fico mal skončiť v pasci s narazeným nosom. Nakoniec vo vykopanej jame sedí Šimečka. In: *Marker*, 28. 9. 2025. Dostupné na: <https://marker.sk/clanky/437/fico-mal-skonicit-v-pasci-s-narazenym-nosom-nakoniec-vo-vykopanej-jame-sedi-simecka>.

Graf č. 8: Atribúty v liberálnych médiách.

Pri presadzovaní novely ústavy videli liberálni komentátori na konzervatívnej strane v najväčšej miere túžbu ovládať iných, diktovať im svoje hodnoty a spôsob života. Prirovnávali takýto prístup k politike súčasného Ruska, kritizovali agresivitu a zneužívanie hrubej sily na potláčanie práv slabších. Detegovali v tom totalitnú mentalitu: „Náboženský fanatici a fundamentalisti tu vykročili smerom k represiam a diktátorskému režimu. (To nie sú prehnané obavy, lebo novela ústavy priam vyzýva na vykročenie týmto smerom. Represie a diktátorské režimy neprichádzajú ako blesk z jasného neba. Prichádzajú postupne, ale o to pevnejším krokom. Aj za súhlasu tých, ktorí tomu nepripisujú význam. Novela ústavy je ráznym krokom týmto smerom.)“⁶² Konzervatívcom prisudzovali bezohľadnosť k cudzím právam a zaslepenosť

⁶² ZALA, Boris: K čomu sa ústavná deväťdesiatka dopracovala. In: *Denník N*, 29. 9. 2025. Dostupné na: <https://dennikn.sk/4876746/k-comu-sa-ustavna-devatdesiatka-dopracovala>.

v ceste za svojimi cieľmi: „Ako človeku je mi to odporné. Je mi odporné, že v parlamente sedí ústavná väčšina (reprezentujúca nezanedbateľnú časť spoločnosti), ktorá obetuje cudzie práva svojej hlúposti, náboženskej zaslepenosti či politickej vypočítavosti (poradie odráža rastúcu mieru zhnusení).“⁶³ Progresívni novinári podozrievali konzervatívcov, že hodnotové témy iba zneužívajú na realizáciu svojich túžob zameraných proti slobode: „Vláda, ktorá príliš trvá na presadzovaní určitých hodnôt, môže podkopávať samotnú slobodu. Hodnoty potom nie sú cieľom, ale nástrojom alebo aspoň zámkou ovládnutia.“⁶⁴

Atribút hlúposti ladí s argumentom primitívneho človeka a rámcom mužíka z pabu. Teda s presvedčením liberálnych novinárov, že konzervatívci sú popletení, naivní, nekultúrni babráci. Na základe toho sa viaceré texty niesli v tóne výsmechu, autori sa netajili svojím „pohrdaním a opovrhnutím“: „Nech si už hovorí kto chce, čo chce na túto tému, šialene rozdelená Amerika, ruské hybridné vojny u nás ako i nekončiaci zástup zmagorených ľudí svedčia o opaku. Ľudská hlúposť tu bola vždy, ale nikdy nebola tak ľahko šíriteľná. A slová Masaryka: ‚Jestliže lidé jsou nevzdělaní a hloupí, nemůžete toho moc udělat,‘ sú epitafom dnešnej doby. (...) Nečakám ani ospravedlnenie, lebo by z vás vypadli len iné bohapusté nezmysly ako Krajčího slová o tom, že si jeho Boh môže použiť zlých ľudí na dobré veci. To je intelektuálna urážka, dávno prekonaná teodícea a pocit hlbokého trápna v jednom.“⁶⁵ Aj autori, ktorí sa usilovali o ústretovosť a porozumenie, sa napokon dopracovali k záveru o intelektuálnej nedostatočnosti druhej strany: „Problematickosť kresťana a politika Mareka Krajčího netkvie v jeho neúprimnosti. Ani v jeho zlom úmysle. Jeho zásadným problémom je, že primálo premýšľa. Cíti, vníma, plače, opája sa emóciami, kontaktuje sa s božstvom. Ale nerozmýšľa. Dokonca si to v istých situáciách – ako dokladá posledný citát – sám zakázal. A pritom námetov na premýš-

⁶³ GEIST, Radovan: Novela ústavy spochybňuje naše členstvo v EÚ. In: *Denník N*, 2. 10. 2025. Dostupné na: <https://dennikn.sk/4883214/novela-ustavy-spochybnuje-na-se-clenstvo-v-eu>.

⁶⁴ JAŠKO, Lubomír: V nedeľu do kostola, v pondelok do pekla. In: *SME*, 6. 10. 2025. Dostupné na: <https://komentare.sme.sk/c/23553514/v-nedelu-do-kostola-v-pondelok-do-pekla.html>.

⁶⁵ SKALA, Juraj: Requiem za nádej. In: *Denník N*, 3. 10. 2025. Dostupné na: <https://dennikn.sk/4883777/requiem-za-nadej>.

lanie by sa našlo neúrekom. Urobme teda za pána poslanca mentálnu prácu, ktorej sa on sám ostýcha.“⁶⁶

Atribút vlastníctva pravdy sa viaže takmer výlučne na kresťanskú vieru kritizovaných konzervatívcov, ktorí podľa liberálnych novinárov odvodzujú zo svojho náboženstva neoblomné presvedčenia o pravde, správajú sa bigotne a je s nimi náročná komunikácia. Tomuto atribútu čelila najmä politická reprezentácia kresťanov v KDH. Niektorí autori zosmiešňovali konzervatívne odvolávanie sa na hodnoty (a tie dávali do úvodzoviek): „KDH vopred trúbilo, že pre jeho voličov je pohlavná otázka ‚hodnotová‘. Smejme sa do sýtosti...“⁶⁷

Popri vlastníctve pravdy a túžbe ovládať druhých identifikovali niektorí komentátori na konzervatívnej strane aj vyslovenú krutosť – vnímanú ako necitlivosť, schopnosť zvráteným, perverzným spôsobom druhým ubližovať, ponižovať ich. „Všetci tí, ktorí zahlasovali za zmenu ústavy, ukázali, že pre nich ľudský život nemá žiadnu hodnotu. Sú to pokrytci, pre ktorých je dôležitejšie to, ako vyzerajú na papieroch a pred susedmi, než ich skutočný život. (...) Je to kruté. Surové. Neľudské. Každý, kto za zmenu hlasoval, sa ukázal ako človek bez srdca. Ako stroj, pre ktorého je dôležitejší umelý obraz nereálnej krajiny. Skrývajú sa za kresťanstvo, ale títo poslanci netušia, čo je láska k blížnemu. Je v nich nenávisť.“⁶⁸ Liberálni novinári vyjadrovali svoju neschopnosť porozumieť „veľkej časti spoločnosti, ktorú teší fakt, že ich spoluobčania sa budú mať horšie“⁶⁹. Zaraďovali slovenskú novelu ústavy k „tradiícii, ku ktorej patrí upaľovanie vedcov, nepohodlných ľudí, vraždy, útlak a genocídy celých národov. ‚Kresťankovia‘ Krajčího typu si teraz môžu gratulovať, ako to tým liberálom a progresívcem ukázali. Aj keď

⁶⁶ MARKOŠ, Ján: Zacuj Boha a môžeš všetko. Politické kresťanstvo Mareka Krajčího je nevkusné a nebezpečné. In: *Denník N*, 3. 10. 2025. Dostupné na: <https://dennikn.sk/4886088/zacuj-boha-a-mozes-vsetko-politicke-krestanstvo-mareka-krajciho-je-nevkusne-a-nebezpecne>.

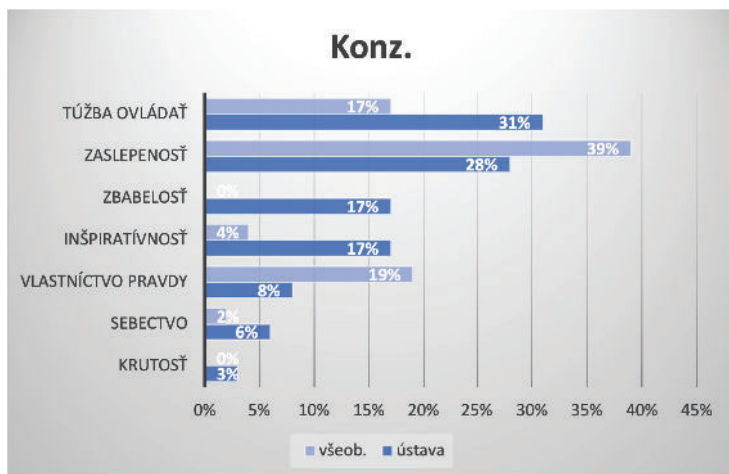
⁶⁷ SCHUTZ, Peter: Demokrati lepší ako KDH i SaS. In: *SME*, 1. 10. 2025. Dostupné na: <https://komentare.sme.sk/c/23551391/demokrati-lepsi-ako-kdh-i-sas-komentar.html>.

⁶⁸ KOSTOLNÝ, Matúš: Táto krajina od dnes nie je pre všetkých. In: *Denník N*, 26. 9. 2025. Dostupné na: <https://dennikn.sk/4872833/tato-krajina-od-dnes-nie-je-pre-vsetkych>.

⁶⁹ FILO, Jakub: Ficov skutočný ústavný úspech? Klin v opozícii aj medzi voličmi. In: *SME*, 27. 9. 2025. Dostupné na: <https://komentare.sme.sk/c/23549831/ficov-skutocny-ustavny-uspech-klyn-v-opozicii-aj-medzi-volicmi-komentar.html>.

*sa nikomu z nich nič v živote nezlepší, aspoň dokázali zhoršiť život tým „druhým“.*⁷⁰

V textoch konzervatívnych komentátorov (graf č. 9) sme v najvyššom množstve identifikovali tiež atribút túžby ovládať – dokonca v rovnakom podiele 31 % ako v liberálnych médiách. Tento atribút teda očividne funguje recipročne. S malým odskokom nasledovala zaslepenosť a potom v rovnakom množstve zbabelosť a inšpiratívnosť.

Graf č. 9: Atribúty v konzervatívnych médiách.

Kým liberálne chápanie „túžby ovládať“ vyčítanej konzervatívcom sa sústreďí na zasahovanie do (intímneho) života jednotlivcov; konzervatívny strach z progresívnej túžby ovládať má celospoločenský rozmer: liberáli sú vnímaní ako aktivistický ideologický valec, ktorý v rámci ideologickej revolúcie ideologicky kolonizuje spoločnosť a realizuje „vlastný civilizačný program premeny spoločnosti podľa vlastných fanatických predstáv (transgenerizmus a pod.)“⁷¹. V reakciách na prijatie novely ústavy čítali konzervatívni novinári liberálne poodkrytie skrývanej totalitnej túžby mať všetko pod kontrolou. Po-

⁷⁰ LENICKÁ, Matia: Dobré ráno, kaviareň! In: *SME*, 29. 9. 2025. Dostupné na: <https://komentare.sme.sk/c/23550088/dobre-ranko-kaviaren.html>.

⁷¹ GAŠPAROVIČ, Matej: Rozumná zmena ústavy. In: *Štandard*, 26. 9. 2025. Dostupné na: <https://standard.sk/1033739/rozumna-zmena-ustavy>.

ukazovali na to, že konzervatívnych partnerov liberáli vnímajú iba ako svojich sekundantov, na ktorých spustia „klanový pokrik“ vždy, keď si dovoľia hlasovať za vlastný program⁷². „*Progresívna ľavica nepotrebuje sebedovomú a samostatnú konzervatívnu politiku. Potrebuje konzervatívca len ako krotké domáce zvieratko, ktoré si trochu poprifle (nie až tak a nie tak rýchlo), ale nastavený kurz k „svetlým zajtrajškom“ zásadne nespochybňuje. Takéto správanie vám možno zaručí potľapkanie salónov, no určite nie rešpekt.*“⁷³

Zaslepenosť medzi vlastnosťami prisudzovanými konzervatívcami liberálom je pendantom hlúposti na opačnej strane – lebo konzervatívci nevykresľujú liberálov ako primitívnych, nevzdelaných, pomaly chápacích..., ale predovšetkým ako (aj napriek svojej inteligencii) oddaných mylným ideám. Vyčítajú im, že nedokážu „vidieť za roh“, predvídať dôsledky, vnímať nerozumnosť a škodlivosť myšlienok a opatrení, ktoré presadzujú. Typické je konzervatívne analyzovanie liberálnych argumentov a dokazovanie nedôsledností: „*Pri porovnaní liberálnych argumentácií v rokoch 2002 a 2025 udrie do očí, ako sa tá argumentácia zmenila na pravý opak. V roku 2002 nám odporcovia deklarácie tvrdili, že je zbytočná, lebo EÚ nám vraj nebude nič vnucovať. Dnes odporcovia ústavného zákona tvrdia, že jeho schválením ohrozujeme naše členstvo v EÚ. Nemali pravdu ani vtedy, ani teraz.*“⁷⁴ „*Mentálne zrútenie*“ progresívneho tábora po prijatí novely interpretovali niektorí komentátori ako ďalší dôkaz „vážnych porúch“, ktorými trpia „poniektorí aktivisti“: „*Hľadať za ústavným potvrdením dvoch pohlaví (a iných samozrejmostí) sprisahanie s Putinom v pozadí – tam sú už zbytočné protiargumenty. Tam pomôže skôr sanitka. (...) Ak je niekto roky platený za šírenie vojnovnej propagandy a za prenasledovanie „vnútorných nepriateľov“ (tých s kritickým hlasom), vedie to k strate zdravého rozumu. A strata zdravého rozumu potom, vo vyššom štádiu, nutne vedie aj k strate príčetnosti. Branci z frontu informačnej*

⁷² GAŠPAROVIČ, Matej: Progresívci odpustia KDH, ale iba ak nebude konzervatívne. In: *Štandard*, 7. 10. 2025. Dostupné na: <https://standard.sk/1050387/progresivci-odpustia-kdh-ale-iba-ak-nejbude-konzervativne>.

⁷³ KRIVOŠÍK, Lukáš: Hlasovanie o ústavnej novele / Kresťania, vzmuzte sa. Súčasná konzervatívna politika musí byť trochu aj punk. In: *Postoj*, 27. 9. 2025. Dostupné na: <https://www.postoj.sk/176444/krestania-vzmuzte-sa-sucasna-konzervativna-politika-musi-byt-trosku-aj-punk>.

⁷⁴ PALKO, Vladimír: Schválením ústavného zákona sa naplnila myšlienka Jána Čarnogurského. In: *Marker*, 27. 9. 2025. Dostupné na: <https://marker.sk/clanky/433/schvalenim-ustavneho-zakona-sa-naplnila-myslienka-jana-carnogurskeho>.

vojny často trpia agresivitou a fanatizmom. A končia medzi tými, ktorí potrebujú odbornú pomoc.“⁷⁵

Atribút zbabelosti sme identifikovali v textoch mierených na „judášov“ v radoch konzervatívcov – na slabošských politikov spolupracujúcich s mainstreamom pre strach z výsmechu, pre nedostatočnú názorovú pevnosť a pod.: „Akoby sa pred progresívnymi médiami hanbili, že zákon prešiel. Kresťanskí demokrati stiahli chvosty a pobrali sa z parlamentu rovno domov. Svojim voličom neadresovali úsmevy na tvárach. Radšej s nimi neisto počkali, kým budú v súkromí,“ konštatoval komentátor denníka Štandard Samuel Kolesár v sklamaní z tých, „ktorých hlasy boli kľúčové“, a predsa sa „po chrbte viac potlapkávali smeráci“⁷⁶.

Pomerne silný bol v konzervatívnych médiách aj atribút inšpiratívnosti. Tú komentátori prisudzovali progresívcovi v textoch, v ktorých sa snažili racionálne akceptovať odlišné hodnotové nastavenia na slovenskej politickej scéne, vyjadriť rešpekt k iným preferenciám v duchovnom prežívaní (sviatok Sedembolestnej zrušený krátko pred hlasovaním o novele ústavy aj s podporou progresívnych poslancov) alebo v prístupe k sexuálnym menšinám. Novinári apelovali na spoluprácu a karhali jednak vlastných, ktorí nerozumne vytiahli do výpravy proti progresívcovi, a jednak progresívcov za ich hystériu po schválení novely. Niektoré médiá dávali priestor odosobnenej analýze, vrátane identifikácie slabých miest ústavy s potenciálom zneužitia⁷⁷, aj obhajobe postoja proti schváleniu novely (text konzervatívneho poslanca Františka Mikloška v denníku Postoj⁷⁸).

Záver

Výrazný úspech konzervatívnych politikov v podobe prijatia ústavnej novely vytvoril príležitosť na intenzívnu mediálnu názorovú výmenu konzervatívcov a liberálov. Na základe jej analýzy môžeme vy-

⁷⁵ DANIŠ, Dag: Rusko za Krajčím. V prápore Mier Ukrajine trpia stratou príčetnosti. In: *Marker*, 1. 10. 2025. Dostupné na: <https://marker.sk/clanky/451/rusko-za-krajcim-v-prapore-mier-ukrajine-trpia-stratou-pricetnosti>.

⁷⁶ KOLESÁR, Samuel: Kresťanskí politici na moment ukázali, že majú guráž. A potom stiahli chvosty. In: *Štandard*, 29. 9. 2025. Dostupné na: <https://standard.sk/1034923/krestanski-politici-na-moment-ukazali-ze-maju-guraz-a-potom-stiahli-chvosty>.

⁷⁷ KUGLA, Martin: Pohľad zvonku / Majerský sa mylí, párty sa ešte len začala. In: *Postoj*, 2. 10. 2025. Dostupné na: <https://www.postoj.sk/182832/majersky-sa-myli-party-este-len-zacala>.

⁷⁸ MIKLOŠKO, František: Reakcia na text Martina Hanusa / O odklone od mojej celoživotnej línie. In: *Postoj*, 2. 10. 2025. Dostupné na: <https://www.postoj.sk/182807/oodklone-od-mojej-celozivotnej-linie>.

sloviť niekoľko zhrňujúcich postrehov. Ako prvý sa ponúka očividný fakt, že liberálne médiá (a ich komentátori) boli v reakciách na danú tému aktívnejšie – napriek tomu, že z piatich médií vo vzorke iba dve boli liberálneho charakteru, počet liberálnych článkov dosiahol na vzorke dvoj tretinový podiel. To súvisí, samozrejme, so všeobecne vyššou produkciou podstatne väčších redakcií veľkých liberálnych denníkov (z ktorých oba vychádzajú aj v papierovej podobe) v protiklade k menším konzervatívnym médiám (vychádzajúcim napospol výlučne online), ale odráža to aj záujem komentátorov o danú tému (ak by ho nemali, mohli svoje kapacity nasmerovať inam).

Z dát vyčnieva aj fakt, že kritika liberálnych médií bola nasmerovaná výlučne navonok, kým pre konzervatívcov bolo typické hľadanie „vnútorného nepriateľa“ – až 44 % konzervatívnych textov sa tematicky orientovalo na vnútrokonzervatívnu diskusiu. Táto téma býva v konzervatívnych médiách silná vo všeobecnosti (20 %), ale v tomto prípade sa jej podiel viac než zdvojnásobil. Konzervatívni novinári sa podrobne venovali odlišnostiam medzi konzervatívnymi politikmi vo vzťahu k spolupráci s liberálmi a kritizovali ich za nedostatok sebavedomia, odvahy ísť proti prúdu, pevnosti vo vlastnej identite, prípadne priamo za zradu.

Liberálna kritika mierila pomerne vyrovnané na tri hlavné objekty: cirkev (a náboženstvo), vládu a konzervativizmus ako taký. V porovnaní s bežnou liberálnou komunikáciou smerom ku konzervatívcovi bola oslabená téma vlády a výrazne posilnená téma cirkvi a konzervativizmu. Je teda zrejmé, že ústavnú zmenu si liberálni komentátori nespájali ani tak s politikou Roberta Fica, ako s tlakom ideologických oponentov – či už na náboženskom alebo nenáboženskom základe. Prevažovali texty orientované na cirkev a náboženstvo – podiel tejto témy stúpol z bežných 7 % na 31 %. Konzervatívcovia boli rámcovaní ako náboženský fanatici schopní vo vedomí vlastníctva pravdy a v túžbe po ovládaní druhých aj krutých činov. Viacerí autori v tomto kontexte presadzovali novotvar „kresťanisti“.

Téma ústavnej zmeny a úspech konzervatívnej politiky otočili pomer ochoty na dialóg. Pri rámcovaní názorových oponentov evidujeme vo všeobecnosti mierne väčšiu ochotu na dialóg medzi progresívcami (14% výskyt argumentu „dialóg s inými“ je potrebný v progresívnych médiách a 10% v konzervatívnych). Tentoraz podiel tohto argumentu stúpol v konzervatívnej vzorke (14 %) a takmer zmizol v liberálnej (1 %). V konzervatívnej vzorke bol zároveň silný

rámec „partnera“ (22 %, nárast zo 4 % v bežnej vzorke) a atribút „inšpiratívnosti“ (17 %, nárast zo 4 %). Ukazuje sa teda, že konzervatívci pri tejto príležitosti popri intenzívnom vnútornom sebaspytovaní venovali významnú časť svojich textov akcentovaniu dialógu a partnerstva s progresívcami, ktorí však v danom rozpoležení neboli na túto diskusiu nastavení.

S tým súvisí – už tradične – odlišné vnímanie „hlúposti“ na druhej strane. Pre liberálnych novinárov je atakovanie mentálnej kapacity protivníka a výsmech z neho typické vo všeobecnosti (45 % podiel atribútu „hlúposť“ v bežnej vzorke), kým v konzervatívnych médiách tento typ irónie a sarkazmu ustupuje atribútu „zaslepenosti“, teda menej emotívnemu a expresívnemu rozoberaniu progresívnych omylov a ich dôsledkov. To platilo aj pri téme ústavnej novely – liberálni komentátori sa sústredili na kognitívnu nedostatočnosť, naivitu, babráctvo, neschopnosť konkrétnych politikov, kým konzervatívni novinári vyjadrovali rozhorčenie nad progresívnou ideovou pomýlenosťou a jej dôsledkami vo všeobecnosti.

V súvislosti s emotívne nasýtenou témou konzervatívneho politického úspechu sa potvrdil aj vzájomný pocit agresívnej bojovnosti na druhej strane. Liberáli rámcovali konzervatívcov ako Savonarolov (náboženský fanatici) alebo Ku-Klux-Klan (ideologický fanatici) a konzervatívci liberálov ako jakobínov (násilní revolucionári). Zaujímavá je presná zhoda v podiele atribútu „túžba ovládať“ na oboch stranách – konzervatívci a liberáli si ju zhodne navzájom prisudzujú v podiele 31 %. K tomu sa družia dlhodobo platné prirovnania k fašizmu na jednej strane a ku komunizmu či marxizmu na druhej strane. Obe strany vnímajú „tých druhých“ ako násilných a represívnych, hoci akcent vo vnímaní „túžby ovládať“ je položený odlišne – liberálom prekáža najmä zasahovanie do (intímnych) osobných životov ľudí a konzervatívcom snaha ovládnuť (aj nekalými prostriedkami) spoločnosť ako celok.

Je teda zrejmé, že konzervatívci a liberáli sa zhodujú v potrebe vnútornej aj vonkajšej slobody a možnosti slobodne usporadúvať verejný život. Svedčí o tom výsledok argumentačnej analýzy, kde v liberálnej vzorke jednoznačne vedie argument „riadiť druhých podľa pravidiel ‚dobrého života‘ je neprípustné“ (55 %) a v konzervatívnej vzorke nasleduje po argumente o potrebe zachovať si identitu dvojica argumentov „násilné presadzovanie ideológie škodí spoločnosti“ (31 %) a „progresívne úlety vedú na scestie“ (19 %). Sledujeme teda obavu jedných i druhých

z ovládnutia spoločenského diskurzu a verejných politík opačnou ideológiou. V konečnom dôsledku sme teda svedkami odvekého zápasu predstáv konzervativizmu a liberalizmu o tom, čo je „správne“. P. Buchanan to nazval zápasom o moc nad spoločenskou definíciou správneho a nesprávneho (Buchanan 1992) a J. D. Hunter videl za tým spor o „privilégium formovať morálny poriadok“ (Hunter 2009, s. 1 319), pričom za podstatu takto chápaného normatívneho konfliktu považoval protistojnosť sakrálneho a profánneho (ibid., s. 1 307 – 1 308). Poukazoval na to, že obe tieto tendencie sú hegemónne, odmietajú pluralizmus, takže kultúrna vojna je vlastne sporom o prijateľnú pluralitu. Súčasnej spoločnosti chýba podľa neho „vitálny stred“ dominantnej kultúry, ktorá v doterajších dejinách vždy tvorila rámec, kde sa pluralizmus mohol realizovať. Preto sme dnes svedkami tzv. „dvojvrstvového pluralizmu“, čo znamená, že ľudia sú tolerantní a dokážu v pokoji nažívať so spoluobčanmi s opačnými presvedčeniami – kým sa ten druhý nepokúsi rozširovať hranice svojej legitimacy a spoločenského vplyvu.

Tieto tézy sformulované americkými mysliteľmi v 90. rokoch 20. storočia⁷⁹ sa javia ako relevantné a inšpiratívne aj v slovenskom diskurze mladšom o 30 rokov.

Literatúra

- BUCHANAN, P.: The Cultural War for the Soul of America. In: *Patrick J. Buchanan – Official Website* (14.9.1992), dostupné na: <http://buchanan.org/blog/the-cultural-war-for-the-soul-of-america-149> [cit. 18. 12. 2025].
- HUNTER, J. D.: *Culture Wars: The Struggle to Define America*. New York: Basic Books, 1992. <https://doi.org/10.1353/sor.2009.0080>
- HUNTER, J. D.: The Cultural War and the Sacred/Secular Divide: The Problem of Pluralism and Weak Hegemony. In: *Social Research*, 2009, roč. 76, č. 4, s. 1307 – 1322. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/40972215> [cit. 18. 12. 2025].
- RONČÁKOVÁ, T. – KAŠČÁKOVÁ, S.: Ako sa navzájom častujú konzervatívci a liberáli. Expresívne výrazy v mediálnych textoch. In: *Kultura – Media – Teologia*, 2023, č. 56, s. 87 – 112. Dostupné na: <https://czasopisma.uksw.edu.pl/index.php/kmt/article/view/13723>. <https://doi.org/10.21697/kmt.2023.56.06>

⁷⁹ J. D. Hunter uviedol svoje základné dielo na túto tému tiež v roku 1992 (HUNTER, J. D.: *Culture Wars: The Struggle to Define America*. New York: Basic Books, 1992.)

- RONČÁKOVÁ, T. – SÁMELOVÁ, A. – HACEK, J.: Metodologické východiská výskumu celebritizácie Mariana Kočnera v slovenských médiách. In: *Otázky žurnalistiky*, 2021, roč. 64, č. 3 – 4, s. 90 – 103.
- RONČÁKOVÁ, T.: Closed churches during a pandemic: liberal vs. conservative and Christian vs. atheistic argumentation in the media. In: *Journalism and media*, 2021, roč. 2, č. 2, s. 225 – 243. <https://doi.org/10.3390/journalmedia2020013>
- RONČÁKOVÁ, T.: Media Coverage of a Crisis Situation in the Slovak Catholic Church. Media Argumentation Schemes in Relation to Christianity. In: KHROUL, Victor (ed.): *Media and Religion (vol. 4). Christianity in Media: Central and Eastern European Perspective*. Faculty of Journalism, Lomonosov Moscow State University: Moscow, 2016, s. 16 – 41.
- RONČÁKOVÁ, T.: Nálepkovanie konzervatívov v liberálnych médiách a naopak. In: ŠVAJLENIN, Lukáš – RONČÁKOVÁ, Terézia (eds.): *(De)polarizácia na Slovensku I*, Verbum : Ružomberok, 2025, s. 129 – 149. Dostupné na: <https://www.ku.sk/fakulty-katolickej-univerzity/filozoficka-fakulta/veda-a-vyskum/publikacie-ff-ku/publikacie-ff-ku/de-polarizacia-na-slovensku-i.html>.
- RONČÁKOVÁ, T.: Otázka inteligencie „protivníka“ v konzervatívno-liberálnom spore. In: BELIANSKÁ, Marcela (ed.): *Fenoméni 2025: Média a (umelá) inteligencia*. Zborník z konferencie (Bratislava 13.2.2025). Bratislava: Univerzita Komenského. V tlači.
- RONČÁKOVÁ, T.: Pink vs. Brown - How Conservative Journalists Perceive Liberals and vice versa. In: *KOME*, 2022, roč. 10, č. 2, s. 93 – 116. Dostupné na: http://komejournal.com/files/KOME_Ron%C4%8D%C3%A1kov%C3%A1122.2.pdf. <https://doi.org/10.17646/KOME.75672.93>

Zdroje

- CYNICKÁ OBLUDA: Ficove konexie. In: *SME*, 3.10.2025. Dostupné na: <https://www.sme.sk/komentare/c/cynicka-obluda-ficove-konexie>. [cit. 18.12.2025].
- CYNICKÁ OBLUDA: KDH pre stabilitu budúcej koalície. In: *SME*, 6.10.2025. Dostupné na: <https://www.sme.sk/komentare/c/kdh-pre-stabilitu-buducej-koalicie>. [cit. 18.12.2025].
- CYNICKÁ OBLUDA: Zmysel KDH v skratke. In: *SME*, 1.10.2025. <https://www.sme.sk/komentare/c/zmysel-kdh-v-skratke-cynicka-obluda>. [cit. 18.12.2025].

- ČENGEL SOLČANSKÁ, Mariana: Dvaja poslanci z Matovičovho hnutia sa stali ukázkovým príkladom pohrebu cti. In: *SME*, 5.10.2025. Dostupné na: <https://komentare.sme.sk/c/23553236/dvaja-poslanci-z-matovicovho-hnutia-sa-stali-ukazkovym-prikladom-pohrebu-cti.html>. [cit. 18.12.2025].
- ČOP, Michal: Dráma sa nekoná. Opozičná karavána ide ďalej. In: *Marker*, 8.10.2025. Dostupné na: <https://marker.sk/clanky/489/drama-sa-nekona-opozicna-karavana-ide-dalej>. [cit. 18.12.2025].
- ČOP, Michal: KDH po ústavnej novele: A teraz to už dáme na Hlinu? In: *Marker*, 1.10.2025. Dostupné na: <https://marker.sk/clanky/442/kdh-po-ustavnej-novele-a-teraz-to-uz-dame-na-hlinu>. [cit. 18.12.2025].
- ČUROŠ, Peter: Zobuď ma po septembri alebo ako sa nemá meniť ústava. In: *SME*, 25.9.2025. Dostupné na: <https://komentare.sme.sk/c/23549026/zobud-ma-po-septembri-alebo-ako-sa-nema-menit-ustava-pise-peter-curos.html>. [cit. 18.12.2025].
- DANIŠ, Dag: Fico mal skončiť v pasci s narazeným nosom. Nakoniec vo vykopanej jame sedí Šimečka. In: *Marker*, 28.9.2025. Dostupné na: <https://marker.sk/clanky/437/fico-mal-skoncit-v-pasci-s-narazenym-nosom-nakoniec-vo-vykopanej-jame-sedi-simecka>. [cit. 18.12.2025].
- DANIŠ, Dag: Rusko za Krajčím. V prápore Mier Ukrajine trpia stratou príčetnosti. In: *Marker*, 1.10.2025. Dostupné na: <https://marker.sk/clanky/451/rusko-za-krajcim-v-prapore-mier-ukrajine-trpia-stratou-pricetnosti>. [cit. 18.12.2025].
- DANIŠKA, Jaroslav: Lev dostal po papuli. In: *Marker*, 26.9.2025. Dostupné na: <https://marker.sk/clanky/430/lev-dostal-po-papuli>. [cit. 18.12.2025].
- FILO, Jakub: Ficov skutočný ústavný úspech? Klin v opozícii aj medzi voličmi. In: *SME*, 27.9.2025. Dostupné na: <https://komentare.sme.sk/c/23549831/ficov-skutocny-ustavny-uspech-klin-v-opozicii-aj-medzi-voличmi-komentar.html>. [cit. 18.12.2025].
- GAŠPAROVIČ, Matej: Progresívci odpustia KDH, ale iba ak nebude konzervatívne. In: *Štandard*, 7.10.2025. Dostupné na: <https://standard.sk/1050387/progresivci-odpustia-kdh-ale-iba-ak-nejde-konzervativne>. [cit. 18.12.2025].
- GAŠPAROVIČ, Matej: Progresívny šok z ústavy. In: *Štandard*, 2.10.2025. Dostupné na: <https://standard.sk/1046857/progresivny-sok-z-ustavy>. [cit. 18.12.2025].

- GAŠPAROVIČ, Matej: Rozumná zmena ústavy. In: *Štandard*, 26.9.2025. Dostupné na: <https://standard.sk/1033739/rozumna-zmena-ustavy>. [cit. 18. 12. 2025].
- GEIST, Radovan: Novela ústavy spochybňuje naše členstvo v EÚ. In: *Denník N*, 2. 10. 2025. Dostupné na: <https://dennikn.sk/4883214/novela-ustavy-spochybnuje-nase-clenstvo-v-eu>. [cit. 18. 12. 2025].
- GYENGE, Veroni: Jej kríž sa stal mojím. In: *Denník N*, 8. 10. 2025. Dostupné na: <https://dennikn.sk/4892410/jej-kriz-sa-stal-mojim>. [cit. 18. 12. 2025].
- HANUS, Martin: Slovensko po novele ústavy / Nečakaní hrdinovia. Konzervatívci uspeli aj napriek svojej biede. In: *Postoj*, 1. 10. 2025. Dostupné na: <https://www.postoj.sk/182732/necakani-hrdinovia-konzervativci-uspeli-aj-napriek-svojej-biede>. [cit. 18. 12. 2025].
- HARDOŠ, Pavol: Hlasovanie o ústave dopadlo príšerne. Ale vďaka zaň, aspoň vyjasňuje rozdiely. In: *SME*, 3. 10. 2025. Dostupné na: <https://komentare.sme.sk/c/23552368/hlasovanie-o-ustave-dopadlo-priserne-ale-vdaka-zan-aspon-vyjasnuje-rozdiely.html>. [cit. 18. 12. 2025].
- HUDÁK, Tomáš: K erózii demokracie sa pri ústave pridala aj cirkev. In: *Denník N*, 9. 10. 2025. Dostupné na: <https://dennikn.sk/4897233/k-erozii-demokracie-sa-pri-ustave-pridala-aj-cirkev>. [cit. 18. 12. 2025].
- JAŠKO, Ľubomír: V nedeľu do kostola, v pondelok do pekla. In: *SME*, 6. 10. 2025. Dostupné na: <https://komentare.sme.sk/c/23553514/v-nedelu-do-kostola-v-pondelok-do-pekla.html>. [cit. 18. 12. 2025].
- KOCÚR, Miroslav: Konštruktívna ponuka namiesto ultimáta. In: *Denník N*, 25. 9. 2025. Dostupné na: <https://dennikn.sk/4869108/konstruktivna-ponuka-namiesto-ultimata>. [cit. 18. 12. 2025].
- KOCÚR, Miroslav: Zjednotenie opozície inak. In: *SME*, 9. 10. 2025. Dostupné na: <https://komentare.sme.sk/c/23554142/zjednotenie-opozicie-inak.html>. [cit. 18. 12. 2025].
- KOLEŠÁR, Samuel: Kresťanskí politici na moment ukázali, že majú guráž. A potom stiahli chvosty. In: *Štandard*, 29. 9. 2025. Dostupné na: <https://standard.sk/1034923/krestanski-politici-na-moment-ukazali-ze-maju-guraz-a-potom-stiahli-chvosty>. [cit. 18. 12. 2025].
- KOSTOLNÝ, Matúš: Táto krajina od dnes nie je pre všetkých. In: *Denník N*, 26. 9. 2025. Dostupné na: <https://dennikn.sk/4872833/tato-krajina-od-dnes-nie-je-pre-vsetkych>. [cit. 18. 12. 2025].

- KRIVOŠÍK, Lukáš: Hlasovanie o ústavnej novele / Kresťania, vzmužte sa. Súčasná konzervatívna politika musí byť trochu aj punk. In: *Postoj*, 27.9.2025. Dostupné na: <https://www.postoj.sk/176444/krestania-vzmuzte-sa-sucasna-konzervativna-politika-musi-byt-trosku-aj-punk>. [cit. 18. 12. 2025].
- KRIŽAN, Peter: Nedelná nekázeň: Kresťania, zastaňme sa menšiny dúhových kresťanov. In: *Denník N*, 5.10.2025. Dostupné na: <https://dennikn.sk/4889120/nedelna-nekazen-krestania-zastanme-sa-mensiny-duhovych-krestanov>. [cit. 18. 12. 2025].
- KUGLA, Martin: Pohľad zvonku / Majerský sa mylí, party sa ešte len začala. In: *Postoj*, 2.10.2025. Dostupné na: <https://www.postoj.sk/182832/majersky-sa-lyli-party-este-len-zacala>. [cit. 18. 12. 2025].
- LEIDENFROST, Martin: Blahoželenie šťastnému národu / Celý som ozelenel od závesti, Slováci! In: *Postoj*, 26.9.2025. Dostupné na: <https://www.postoj.sk/182506/cely-som-ozelenel-od-zavisti-slovaci>. [cit. 18. 12. 2025].
- LENICKÁ, Matia: Dobré ráno, kaviareň! In: *SME*, 29.9.2025. Dostupné na: <https://komentare.sme.sk/c/23550088/dobre-ranko-kaviaren.html>. [cit. 18. 12. 2025].
- LIPTÁK, Jakub: Malý precedens sme už zažili / Pamätáte si, keď túžili za registrované partnerstvá v ústave hlasovať so Smerom naši liberáli?. In: *Postoj*, 26.9.2025. Dostupné na: <https://www.postoj.sk/182489/pamatate-si-ked-tuzili-za-registrovane-partnerstva-v-ustave-hlasovat-so-smerom-nasi-liberali>. [cit. 18. 12. 2025].
- MAJCHRÁK, Jozef: Najsmutnejšia reakcia na prijatie ústavy / Keď Mier Ukrajine pochováva svoj kredit. In: *Postoj*, 2.10.2025. Dostupné na: <https://www.postoj.sk/182774/ked-mier-ukrajine-pochovava-svoj-kredit>. [cit. 18. 12. 2025].
- MÁJOVSKÝ, Ismael P: „Tradičná rodina“ je škodlivý ideologický blud. In: *SME*, 10.10.2025. Dostupné na: <https://komentare.sme.sk/c/23555633/tradicna-rodina-je-skodlivy-ideologicky-blud.html>. [cit. 18. 12. 2025].
- MARKOŠ, Ján: Zauj Boha a môžeš všetko. Politické kresťanstvo Mareka Krajčího je nevkusné a nebezpečné. In: *Denník N*, 3.10.2025. Dostupné na: <https://dennikn.sk/4886088/zauj-boha-a-mozes-vsetko-politicke-krestanstvo-mareka-krajciho-je-nevkusne-a-nebezpecne>. [cit. 18. 12. 2025].
- MAZÁK, Ján: Nastal čas trízveho uvažovania o tom, čo s novelou ústavy. In: *Denník N*, 10.10.2025. Dostupné na: <https://dennikn.sk/4886088/zauj-boha-a-mozes-vsetko-politicke-krestanstvo-mareka-krajciho-je-nevkusne-a-nebezpecne>. [cit. 18. 12. 2025].

- sk/4900633/nastal-cas-triezveho-uvazovania-o-tom-co-s-novelou-ustavy. [cit. 18. 12. 2025].
- MIKLOŠKO, František: Reakcia na text Martina Hanusa / O odklone od mojej celoživotnej línie. In: *Postoj*, 2. 10. 2025. Dostupné na: <https://www.postoj.sk/182807/oodklone-od-mojej-celozivotnej-linie>. [cit. 18. 12. 2025].
- OBŠITNÍK, Lukáš: Hystéria pre zachovanie statusu quo / Otázka nie je, čo čaká KDH, ale kam chcú ísť progresívcí. In: *Postoj*, 3. 10. 2025. Dostupné na: <https://www.postoj.sk/182862/otazka-nie-je-co-caka-kdh-ale-kam-chcu-ist-progresivci>. [cit. 18. 12. 2025].
- PALKO, Vladimír: Nevieľ, či si to uvedomujeme. Bojujeme aj za Európu. In: *Marker*, 2. 10. 2025. Dostupné na: <https://marker.sk/clanky/460/neviem-ci-si-to-uvedomujeme-bojujeme-aj-za-europu>. [cit. 18. 12. 2025].
- PALKO, Vladimír: Schválením ústavného zákona sa naplnila myšlienka Jána Čarnogurského. In: *Marker*, 27. 9. 2025. Dostupné na: <https://marker.sk/clanky/433/schvalenim-ustavneho-zakona-sa-naplnila-myslienka-jana-carnogurskeho>. [cit. 18. 12. 2025].
- PALKO, Vladimír: To nám liberáli hovoria, že z EÚ sa už stalo ideologické monštrum? In: *Štandard*, 30. 9. 2025. Dostupné na: <https://marker.sk/clanky/453/to-nam-liberali-hovoria-ze-z-eu-sa-uz-stalo-ideologicke-monstrum>. [cit. 18. 12. 2025].
- PASTIRČÁK, Daniel: Nedelná nekázeň: Náboženstvo ako nástroj moci, politická mágia, kolektívna vášeň kmeňovej identity. In: *Denník N*, 28. 9. 2025. Dostupné na: <https://dennikn.sk/4875416/nedelna-nekazen-nabozenstvo-ako-nastroj-moci-politicka-magia-kolektivna-vasen-kmenovej-identity>. [cit. 18. 12. 2025].
- SCHUTZ, Peter: Demokrati lepší ako KDH i SaS. In: *SME*, 1. 10. 2025. Dostupné na: <https://komentare.sme.sk/c/23551391/demokrati-lepsi-ako-kdh-i-sas-komentar.html>. [cit. 18. 12. 2025].
- SKALA, Juraj: Requiem za nádej. In: *Denník N*, 3. 10. 2025. Dostupné na: <https://dennikn.sk/4883777/requiem-za-nadej>. [cit. 18. 12. 2025].
- ŠIMEČKA, Martin M.: Autorita štátu je v troskách. In: *Denník N*, 28. 9. 2025. Dostupné na: <https://dennikn.sk/4875080/autorita-statu-je-v-troskach>. [cit. 18. 12. 2025].
- TÓDOVÁ, Monika: Newsfilter: Z KDH sa stalo menšie zlo. Po tomto sa s ním PS už do volieb nemôže ukazovať. In: *Denník N*, 30. 9. 2025. Dostupné na: <https://dennikn.sk/4879873/newsfilter->

- z-kdh-sa-stalo-mensie-zlo-po-tomto-sa-uz-s-nim-ps-do-volieb-nemoze-ukazovat. [cit. 18. 12. 2025].
- VITÁLOŠOVÁ, Dana: Nediskriminujte jedenásťprstých! In: *Marker*, 30.9.2025. Dostupné na: <https://marker.sk/clanky/449/nediskriminujte-jedenastprstych>. [cit. 18. 12. 2025].
- VITÁLOŠOVÁ, Dana: Prečo sa nesmejem z progresívnych slz. In: *Marker*, 27.9.2025. Dostupné na: <https://marker.sk/clanky/432/preco-sa-nesmejem-z-progresivnych-slz>. [cit. 18. 12. 2025].
- ZALA, Boris: K čomu sa ústavná deväťdesiatka dopracovala. In: *Denník N*, 29.9.2025. Dostupné na: <https://dennikn.sk/4876746/k-comu-sa-ustavna-devatdesiatka-dopracovala>. [cit. 18. 12. 2025].
- ZALA, Boris: Nová ústava nemení len povahu štátu, ale aj politické hry. In: *SME*, 3.10.2025. Dostupné na: <https://komentare.sme.sk/c/23552332/nova-ustava-nemeni-len-povahu-stat-u-ale-aj-politicke-hry-pise-boris-zala.html>. [cit. 18. 12. 2025].

Prof. Terézia Rončáková, PhD.

Katedra žurnalistiky
Filozofická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku
Hrabovská cesta 1B
034 01 Ružomberok

terezia.roncakova@ku.sk

Konzervativizmus je vlastne len prezlečený liberalizmus – macintyrovská argumentácia a nerelativistické, depolarizačné riešenie

*Conservatism is Merely Liberalism in Disguise –
A Macintyrian Argument and Non-Relativistic,
Depolarizing Solution*

DOI: <https://doi.org/10.54937/2026.9788056112496.99-114>

Samuel Štefan Mahút
Katolícka univerzita v Ružomberku

Abstrakt

Liberalizmus a konzervativizmus sa v súčasnom mediálnom a spoločenskom diskurze zvyknú považovať za dve protikladné politické ideológie. Vychádzajúc z filozofie Alasdaira MacIntyry je cieľom tohto príspevku jednak ukázať, že sa na kľúčové východiská súčasného konzervativizmu vzťahuje v zásade rovnaká kritika ako na súčasný liberalizmus, a jednak ponúknuť riešenie, ktoré spočíva v opustení týchto dvoch názorových pozícií smerom k budovaniu *lokálnych spoločenských* aristotelovského typu. Keďže je však budovanie takýchto spoločenských v dnešnom svete do značnej miery neuskutočniteľné, záver patrí odporúčaniu presadzovať na úrovni štátnej moci aspoň princíp subsidiarity a vyššiu decentralizáciu; ide totiž o prvé kroky v úsilí o znižovanie nežiaducej polarizácie a praktizovaného morálneho relativizmu v súčasnej spoločnosti.

Kľúčové slová: Liberalizmus. Konzervativizmus. Alasdair MacIntyre. Lokálne spoločenská. Depolarizácia.

Abstract

In contemporary media and social discourse, liberalism and conservatism are often viewed as two opposing political ideologies. Drawing on the philosophy of Alasdair MacIntyre, the aim of this paper is, on the one hand, to show that the core principles of contemporary conservatism are open to the same criticisms as those levelled at contemporary liberalism, and second, to offer

a solution that consists in moving beyond these two positions in order to establish Aristotelian-style *local communities*. However, as establishing such communities is largely unfeasible in today's world, the conclusion recommends to at least promote the principle of subsidiarity or the decentralization of state power; these are, in fact, the first steps in the effort to reduce undesirable polarization and the moral relativism practiced in contemporary society.

Keywords: *Liberalism. Conservatism. Alasdair MacIntyre. Local communities. Depolarization.*

Len nedávno, 21. mája 2025, odišiel do večnosti Alasdair MacIntyre – dlhoročný profesor na University of Notre Dame (USA) a jeden z prominentných kritikov liberalizmu. To, čo je však o MacIntyroví menej známe je skutočnosť, že vo svojich dielach kritizoval nielen liberalizmus (a v širšom zmysle individualizmus, morálny relativizmus, sekularizáciu, kapitalizmus a moderné fungovanie štátu vôbec), ale taktiež aj konzervativizmus. MacIntyre dokonca neváhal o súčasnom konzervativizme prehlásiť, že je v „príliš mnohých ohľadoch zrkadlovým obraz toho liberalizmu, o ktorom vyhlasuje, že je jeho protivníkom“ (MacIntyre 2007, s. xv).

Toto MacIntyrove tvrdenie vyznieva dnes, keď sa liberalizmus a konzervativizmus v mediálnom a spoločenskom diskurze skloňujú ako dve dominantné antagonické politické ideológie, prinajmenšom paradoxne. Opierajúc sa o MacIntyrovu argumentáciu však chce tento príspevok ukázať, že sa na kľúčové východiská súčasného konzervativizmu vzťahuje v zásade rovnaká kritika ako na súčasný liberalizmus, a to aj napriek ich deklarovanej rivalite. Obidve tieto názorové pozície totiž vychádzajú z moderného chápania spoločnosti, v ktorom je politika vnímaná viac ako súboj individuálnych záujmov než ako spoločné úsilie o dosiahnutie dobrého života. To má za následok nárast polarizácie a iracionality v spoločnosti. Preto, ak sa chceme vyhnúť tejto „občianskej vojne vedenej inými prostriedkami“ (MacIntyre 2007, s. 253), mali by sme, inšpirovaní MacIntyrom, zanechať liberalizmus a konzervativizmus ako dve falošné súperiace alternatívy a miesto nich hľadať radšej riešenie na úrovni *lokálnych spoločností*, prípadne vo väčšom presadzovaní princípu subsidiarity a decentralizácie štátnej moci.

Aby sme túto macintyrovskú diagnostiku a návrh riešenia lepšie objasnili, predstavíme si najprv základné východiská a problémy liberalizmu. Následne sa príspevok bude venovať macintyrovej diagnos-

tike konzervativizmu ako prezlečeného liberalizmu, aby sme napokon predstavili riešenie, ktoré na uvedenú kritiku týchto dvoch politických teórií reaguje. Toto riešenie je inšpirované MacIntyrovou koncepciou *lokálnych spoločenstiev* a má aspiráciu prispieť v dnešnej spoločnosti k zníženiu polarizácie a praktizovaného morálneho relativizmu (v zmysle pozorovateľnej neschopnosti nájsť v dnešnej spoločnosti zhodu v odpovediach na zásadné otázky morálky a spravodlivosti).

Základné východiská a problémy liberalizmu

Hoci v tomto príspevku nie je priestor na obsiahnutie všetkých špecifik liberalizmu ako politickej teórie (vrátane jej rôznych variantov), princíp, na ktorom sa azda všetci zástancovia liberalizmu zhodnú, je hľadanie priestoru pre čo najúčinnšie presadzovanie slobody jednotlivcov, respektíve pre čo najširšiu realizáciu individuálnych záujmov a preferencií. Ako už bolo v minulosti spomenuté, nespornou výhodou takéhoto systému „je jeho ľahká uchopiteľnosť. Popierať totiž, že 1. racionálne bytosti majú určité záujmy (resp. túžby zamerané na budúcnosť), a že 2. chcú, aby tieto záujmy boli uspokojené, sa javí ako vrcholne neintuitívne“ (Mahút 2021, s. 86). Naopak, je nepopierateľné, že svet je plný ľudských bytostí, ktoré majú nejaké vlastné záujmy a túžia po ich uspokojení. Avšak čo v prípade, keď sa ľudia (resp. individuálne slobodne uvažujúce bytosti) vo svojich záujmoch výrazne líšia? Ako sa má štát vyrovnáť s otázkou plurality preferencií svojich občanov? Ktorý z neraz protichodných záujmov svojich občanov by mal štát uprednostniť?

Kým *etický liberalizmus* – ako jeden z dvoch dominantných variantov liberalizmu – „navrhuje vyrovnáť sa s pluralizmom v spoločnosti prostredníctvom prijatia takých princípov, ktoré odrážajú základné liberálne hodnoty“ (Bañas 2010, s. 9), druhý dominantný variant – *liberalizmus neutrality* – „navrhuje, že štát by mal ostať neutrálny ohľadne rozličných náhľadov a názorov, ktoré sa pokúšajú v rámci modernej pluralistickej spoločnosti získať podporu“ (Bañas 2010, s. 9), pretože ak by vláda uprednostnila jednu koncepciu dobrého života pred inou, prestala by k svojim občanom pristupovať ako k rovným (Dworkin 1993, s. 204).

Obidva tieto varianty sú spojené s výraznou kritikou, a to na úrovni politickej teórie i politickej praxe. Pozrime sa najprv na liberalizmus neutrality. Jeho zásadná kritika, a to aj zo strany MacIntyry, spočíva v tom, že hoci *liberalizmus neutrality* prezentuje štát ako po-

skytovateľa neutrálneho rámca pre súperenie rozličných, ba dokonca nezlučiteľných, koncepcií dobrého života, predsa len v skutočnosti favorizuje špecifickú (liberálnu) koncepciu dobrého života, aby tak mohol obhájiť aspoň základné princípy spravodlivosti.¹ Pokiaľ by totiž štát neotrasiteľne zotrúval vo svojej pozícii neutrálneho, nezainteresovaného a neosobného poskytovateľa verejného priestoru, bolo by preň náročné zdôvodniť, aby za takúto „gigantickú monopolnú formu verejných služieb“ (MacIntyre 1994, s. 281) bol niektorý z jeho občanov ochotný položiť svoj vlastný život.

Inými slovami, vnútorná nekonzistentnosť liberálneho individualistického štátu je podľa MacIntyru badateľná najmä v tom, že sa na jednej strane prezentuje len ako inštrumentálny nástroj pre zvyšovanie osobného blaha svojich občanov, no na strane druhej vyžaduje aspoň od niektorých svojich občanov, aby boli „ochotní prekročiť logiku inštrumentálneho (a individualistického) zvažovania zisku a straty s ohľadom na ich prosté osobné blaho“ (Kuna 2010, s. 79). Ide napríklad o policajtov, hasičov či vojakov, od ktorých moderný štát vyžaduje, aby boli pripravení, „ak to bude potrebné – a to sa stáva pozoruhodne často – obetovať vlastné životy pri výkone svojich povinností“ (MacIntyre 1999, s. 132).

Preto ak chce štát ostať aspoň navonok liberálnym, prechádza buď od *liberalizmu neutrality* k tzv. *etickému liberalizmu*, ktorý otvorene favorizuje špecifickú (liberálnu) koncepciu dobrého života – čím ju však vnucuje aj tým, ktorí s ňou nesúhlasia, a tak „koná v priamom protiklade so základnými liberálnymi hodnotami slobody a rovnosti“ (Bañas 2010, s. 10) – alebo štát sám seba považuje za „posvätného ochrancu všetkého najhodnotnejšieho“ (MacIntyre 1994, s. 281), aby tak dokázal zdôvodniť, prečo napriek svojej deklarovanej neutralite a inštrumentálnemu charakteru vyžaduje minimálne od niektorých svojich občanov neneutrálne a neinštrumentálne konanie.

Oba varianty liberalizmu tak majú na úrovni politickej praxe spravidla rovnaké vyústenie: stav, keď je spoločnosť spravovaná podľa toho, ktorý individuálny záujem v nej získa *väčšiu silu*, respektíve podľa toho, aký je výsledok „vyjednávania súperiacich individuí

¹ „Je to tak preto, lebo (morálne) pravidlá (a teda aj pravidlá spravodlivosti) sú obhájiteľné len s ohľadom na nejakú koncepciu dobra, nakoľko sú nástrojom jej dosahovania. Z toho však súčasne vyplýva ... že na formulovanie politickej koncepcie spravodlivosti sa potrebujeme odvolať na určitú koncepciu ľudského dobra“ (Kuna 2010, s. 71 – 72).

rozmanitej vyjednávacej sily“ (Kuna 2010, s. 197). Slovaní jedného z „otcov liberalizmu“, Johna Locka: Pre štát „je potrebné, aby sa hýbal jedným smerom, kam ho nesie väčšia sila, ktorou je súhlas väčšiny... a tak je každý viazaný týmto súhlasom, aby sa podrobil väčšine“ (Locke, 2nd Tr. VIII, §96).

A tak sme neraz svedkami toho, že časť obyvateľstva, ktorá v spoločnosti disponuje menšou silou na presadenie vlastných záujmov (často z dôvodu jej nižšej početnosti, no nemusí to byť jediný dôvod), žije akýsi bipolárny život: na jednej strane je totiž viazaná koncepciou nejakého *spoločného dobra*, na ktorom sa dohodla väčšina (nie však členovia tejto menšiny), no zároveň sa na druhej strane snaží dosahovať svoje *osobné dobro*, ktoré vychádza z predstáv konkrétnych členov tejto menšiny o uspokojení vlastných záujmov. Na jednej strane je tak občan viazaný *právom* štátu, na strane druhej sa zas usiluje konať podľa toho, čo považuje za *morálne* správne.

Výsledkom je tak v dnešnej spoločnosti nielen nárast polarizácie a iracionálneho správania (veď ak všetko závisí od väčšej sily, prečo sa potom správať racionálne?), ale aj pozorovateľná „neukončiteľnosť diskusií“ („*the interminability of the debate*“ – MacIntyre 1988, s. 335) o zásadných otázkach morálky a spravodlivosti. Ako totiž upozorňuje MacIntyre už na prvých stranách svojho manifestačného diela *After Virtue*, v súčasných moderných štátoch, ktoré sú postavené na princípoch liberálneho individualizmu, sme svedkami diskusií, ktoré sa nielen že „naťahujú a naťahujú a naťahujú – hoci aj to je pravda –, ale že očividne k žiadnemu koncu ani dospieť nemôžu“ (MacIntyre 2007, s. 16).

Dôvodom existencie takýchto diskusií je to, že k takýmto zásadným otázkam – ako príklad MacIntyre uvádza otázku spravodlivej vojny, umelých potratov či štátom poskytovanej zdravotnej starostlivosti a vzdelávania – nielenže existujú v dnešnej modernej spoločnosti úplne protikladné argumenty, ale že tieto argumenty sú vnútorné konzistentné (závery vyplývajú z premís) a „tieto protichodné premisy sú takého druhu, že nemáme žiadny racionálny spôsob, ako porovnať jedno tvrdenie s druhým. Každá z týchto premís totiž používa úplne iný normatívny alebo hodnotiaci koncept ako ostatné,

takže tvrdenia, ktoré sa na nás vzťahujú, sú úplne odlišného charakteru“ (MacIntyre 2007, s. 16).²

Presahovalo by rámec tohto príspevku predstaviť MacIntyrov podrobný opis toho, ako sa naša spoločnosť do tohto stavu praktizovaného morálneho relativizmu (v zmysle pozorovateľnej neschopnosti nájsť v dnešnej spoločnosti zhodu v odpovediach na zásadné otázky morálky a spravodlivosti) dostala. To, čo je však na tomto mieste potrebné vziať do úvahy je najmä skutočnosť, že moderný štát, ktorý je postavený na princípoch liberálneho individualizmu, nemá prakticky žiadne iné kritérium na rozhodovanie o tom, čo je správne/nesprávne, dobré/zlé, spravodlivé/nespravodlivé než súboj rôznych (často protichodných) koncepcií dobrého života svojich občanov. Ak by moderný štát tvrdil, že má takéto zdroje (že vie povedať, čo je dobré/zlé, spravodlivé/nespravodlivé), potom popiera svoju neutralitu a rovnosť občanov, pretože uprednostňuje niektorú z koncepcií dobrého života pred inou. Jediným kritériom pre moderný štát spravovaný v duchu liberalizmu zostáva preto kritérium väčšej sily, respektíve väčšiny. Dá sa však to isté povedať aj o konzervativizme?

Konzervativizmus ako prezlečený liberalizmus

Hoci sa dnes liberalizmus a konzervativizmus zvyknú v mediálnom a spoločenskom diskurze považovať za dvoch nezmieriteľných oponentov, v macintyrovskom pohľade nejde o dve skutočné alternatívy, lež o dve tak v jadre podobné pozície, že sa o konzervativizme môžeme vyjadrovať aj ako o prezlečenom liberalizme. MacIntyre explicitne upozorňuje že súčasný konzervativizmus je v „príliš mnohých ohľadoch zrkadlovým obraz toho liberalizmu, o ktorom vyhlasuje, že je jeho protivníkom“ (MacIntyre 2007, s. xv) a že kľúčová doktrína moderných konzervatívcov „je rovnako liberálna a individualistická ako doktrína tých, ktorí sa otvorene hlásia k liberalizmu“ (MacIntyre 2007, s. 222). Čo MacIntyra k týmto tvrdeniam privádza?

Po prvé, hoci sa konzervativizmus často odvoláva na hodnoty komunity, rodiny a tradície, v skutočnosti akceptuje liberálny individu-

² Jednej z troch MacIntyrom načrtnutých tém „neukončiteľných diskusií“, otázke spravodlivej vojny, sa vo svojej monografii venoval v slovenskom politickofilozofickom diskurze Ivan Koniar (2011). Kým však MacIntyre hovorí o koexistencii nesúmerateľných protikladných argumentov v otázke spravodlivej vojny, Koniar viac upozorňuje na koexistenciu nekompatibilných teórií spravodlivej vojny, keďže každá z týchto teórií prisudzuje jednotlivým kritériám (spravodlivá príčina, legítimná autorita, proporcionalita a pod.) odlišný obsah a dôležitosť.

alizmus moderného štátu. Rozdiel je len v tom, že kým liberalizmus využíva štátnu moc na presadzovanie permissívnych právnych predpisov, konzervativizmus sa snaží „využiť tú istú moc na svoje vlastné donucovacie účely“ (MacIntyre 2007, s. xv). Príkladom môže byť aj nedávna novela ústavy Slovenskej republiky,³ ktorá je v tomto duchu príkladom úspechu konzervatívcov, resp. konzervativizmu. Veď síce sa v tejto novele podarilo konzervatívcom presadiť niektoré pravidlá súvisiace s tradičnými hodnotami manželstva, rodiny a národa, základné východisko moderného štátu postaveného na liberálnom individualizme, podľa ktorého v spoločnosti vyhráva väčšia sila, ostalo touto novelou v podstate nedotknuté. Polarizácia spoločnosti a jej „neukončiteľné diskusie“ o zásadných otázkach morálky a spravodlivosti tak budú aj naďalej pokračovať.

Po druhé, podobne ako liberalizmus, tak aj konzervativizmus (minimálne v zmysle jeho dominantného chápania ako politickej ideológie, ktorá sa okrem presadzovania tradičných hodnôt a tradičných inštitúcií vyznačuje aj dôrazom na ochranu súkromného vlastníctva) funguje a legitimizuje sa v rámci kapitalistického systému. MacIntyre dokonca o konzervativizme neváha vyhlásiť, že „jeho oddanosť k spôsobu života štruktúrovanému trhovou ekonomikou je oddanosťou k individualizmu tak korozívnu ako v prípade liberalizmu“ (MacIntyre 2007, s. xv). Aby sme tomuto tvrdeniu porozumeli, musíme si uvedomiť, že v macintyrovskom chápaní sa kapitalizmus považuje za morálne korumpujúci systém, ktorého hodnoty – ako napríklad „nenásytná ziskuchtivosť“ – systematicky rozkladajú práve tie tradičné spoločenstvá a cnostné formy života, ktoré sa konzervativizmus rétoricky snaží chrániť. V tomto zmysle nie je konzervativizmus len zrkadlovým obrazom liberalizmu, ale aj nevedomým nástrojom vlastnej deštrukcie.

Samozrejme, podobne ako v prípade liberalizmu, tak aj pri konzervativizme môžeme hovoriť o existencii rozličných variantov (radikálny, reakčný, umiernený, klasický...), na ktoré sa uvedená kritika vzťahuje v rozličnej miere. Taktiež môžeme súhlasiť s myšlienkou, že nie každá polarizácia (napríklad polarizácia, ktorú kedysi spôsoboval boj za zrušenie otroctva) je v spoločnosti nežiaduca. Ak je však našim cieľom depolarizácia v zmysle rastúcej racionálnej zhody v otázkach morálky a spravodlivosti (a teda zníženie spomínaného prakti-

³ Ústavný zákon č. 255/2025 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov.

zovaného morálneho relativizmu v spoločnosti), MacIntyre navrhuje odmietnuť „modernú systematickú politiku, či už liberálnu, konzervatívnu, radikálnu alebo socialistickú“ (MacIntyre 2007, s. 255).

Aké je teda nerelativistické, depolarizačné riešenie?

Hoci MacIntyre odmieta liberalizmus a konzervativizmus ako dve podoby toho istého problematického javu (moderného štátu postaveného na princípoch liberálneho individualizmu a kapitalizmu), jeho odpoveď nespočíva v pozícii silnejšieho štátu a príkazovej ekonomike. Naopak, ako alternatívu k súčasnému modernému štátu navrhuje „politiku sebaobrany pre všetky tie lokálne spoločenstvá, ktoré sa ... potrebujú chrániť pred ničivými účinkami kapitalizmu a pustošením štátnej moci“ (MacIntyre 2006, s. 155).

Hoci takýto návrh znie komunitaristicky, MacIntyre (1991, s. 91 – 92) odmieta byť označovaný ako komunitarista. Dôvodom je, že konzistentný komunitarizmus implikuje morálny relativizmus, morálny anti-perfekcionizmus a politický konzervativizmus, čiže pozície, voči ktorým má MacIntyre zásadné výhrady (Knight 2005, s. 271). MacIntyre dokonca upozorňuje, že by bolo „omylom predpokladať, že miestna komunita je sama osebe dobrou vecou“ (MacIntyre 1999, s. 142) a dodáva, že ak miestnym komunitám chýba cnosť náležitej prajnosti (*just-generosity*) a spoločného rozvažovania, „sú vždy náchylné k skorumpovaniu vlastnou obmedzenosťou, sebauspokojením, predpojatosťou voči cudzincom a celou škálou iných deformít“ (MacIntyre 1999, s. 142). Inými slovami, ak MacIntyre navrhuje sebaobranu lokálnych spoločenstiev, nerobí tak preto, že by ho považoval za dobro samé osebe, ale preto, že v dnešnom svete je lokálne spoločenstvo jediným priestorom, v ktorom je možné uskutočňovať takú etiku a politiku, na ktorú sa nevzťahuje spomínaná kritika moderného štátu.

Keď teda MacIntyre hovorí o sebaobrane *lokálnych spoločenstiev*, navrhuje budovanie takých foriem spoločenského a politického života, v ktorých sa politika môže vrátiť k svojmu pôvodnému aristotelovskému poslaniu: byť spoločným úsilím o dosiahnutie dobrého života, a nie byť iba „poskytovaním arény – za čo sa moderný štát sám považuje –, v ktorej každý jednotlivec hľadá svoje súkromné dobro“ (MacIntyre 2007, s. 172). V takýchto lokálnych spoločenstvách, ktoré sú zamerané na konsenzuálne hľadanie odpovede na otázky dobrého života, „nejestvuje žiadny priestor pre moderné liberálne rozlišo-

vane medzi právom a morálkou“ (MacIntyre 2007, s. 172), pretože medzi *spoločným dobrom* spoločenstva a *osobným dobrom* jeho jednotlivých členov nejestvuje zásadný rozpor.

Na mieste je však otázka: Je takáto macintyrovská predstava *lokálneho spoločenstva* v dnešnom svete realizovateľná? Je možné nájsť či vytvoriť takú politickú entitu, v ktorej by dobro spoločnosti bolo neoddeliteľné od dobra jeho konkrétnych občanov? Ak áno, ako by taká jednotka mala vyzerať? Aké podmienky by malo *lokálne spoločenstvo* spĺňať? Marian Kuna vo svojej monografii o etike a politike Alasdaira MacIntyrea uvádza na rôznych miestach tieto:

1. Politika spoločenstva musí byť chápaná ako spoločná činnosť, ktorá je uskutočňovaná „**obyčajnými ľuďmi**“ (Kuna 2010, s. 185).⁴
2. V spoločenstve musí existovať určitý „typ inštitucionálnej arény, v ktorej sa môžu [títo] obyčajní ľudia ... spoločne zapojiť do **systematickej argumentačnej diskusie určenej na to, aby dospeli k racionálne dobre podloženému spoločnému názoru**“ (MacIntyre 1998, s. 239). Teda aby občania tohto spoločenstva „spoločne racionálne rozvažovali, diskutovali a **nachádzali konsenzus** v najpodstatnejších otázkach tohto spoločenstva“ (Kuna 2010, s. 193 – 194).
3. Členovia spoločenstva musia mať **cnosť náležitej prajnosti** (*just-generosity*) a uvedomovať si, že ich politika „nie je politikou súperiacich záujmov“ (MacIntyre 1999, s. 144), ale politikou, **ktorá sa snaží o dobro všetkých**, vrátane „trvale a dočasne postihnutých (závislých od starostlivosti a pomoci iných)“ (Kuna 2010, s. 197).

⁴ Pod termínom „obyčajní ľudia“ („*plain persons*“) nemyslí MacIntyre nevzdelaných negramotných ľudí, lež bežných občanov rozličných povolání (murárov, lekárov, úradníkov, podnikateľov...). Odvolávajúc sa na teóriu prirodzeného práva Tomáša Akvinského, MacIntyre predpokladá, že poznanie princípov prirodzeného práva (ktoré sú nevyhnutné pre dosiahnutie nášho osobného i spoločného dobra) je v dosahu každého bežného občana, nielen osôb so špeciálnym tréningom (porov. Kuna 2010, s. 189 – 193). Tým MacIntyre zároveň v krátkosti odpovedá na námietku, že jeho koncepcia zdieľanej morálky a racionality v rámci *lokálnych spoločenstiev* (morálny partikularizmus) implikuje morálny relativizmus. Pomerne obsiahlu obhajobu, prečo MacIntyrov morálny partikularizmus neimplikuje morálny relativizmus predstavil Kuna (2010, s. 153 – 161).

4. V spoločenstve musia byť „**relatívne malé nerovnosti v príjmoch či v bohatstve**“ (MacIntyre 1999, s. 144).⁵ Konkrétne by malo ísť o ekonomicky relatívne rovnostárske spoločenstvo, ktoré „podporuje rodinu obmedzením pracovnej mobility, nerovnomerne investuje do vzdelávania a významne sa izoluje od vonkajších trhov ako aj zamerania konzumnej spoločnosti“ (Kuna 2010, 195 – 196).
5. Spoločenstvo musí mať „**vysoký stupeň spoločnej kultúry**, ako také ňou však nie je konštituované“ (Kuna 2010, s. 187).
6. Členovia spoločenstva musia „**zdieľať aspoň jeden spoločný jazyk**“ (Kuna 2010, s. 187).
7. Členovia spoločenstva musia „**zdieľať formálne aj neformálne spôsoby uvažovania** a širokú mieru spoločného chápania praxí a inštitúcií ... [ktoré je] ... vo všeobecnosti **odvožené od nejakej konkrétnej zdedenej kultúrnej tradície**“ (MacIntyre 1998, s. 241).⁶
8. Spoločenstvo nemôže byť veľké (musí byť „**relatívne neveľké**“), aby vzťahy v rámci neho neboli deformované *sociálnym rozpriehradkovaním* (Kuna 2010, s. 188).⁷ Zároveň však musí

⁵ Ako dôvod tejto podmienky MacIntyre (1999, s. 144) uvádza to, že „hrubé nerovnosti v príjmoch či v bohatstve sú samé osebe náchylné generovať konflikt záujmov, ako aj zahmlievať možnosť chápania sociálnych vzťahov v pojmoch spoločného dobra.“

⁶ Keď MacIntyre hovorí o „praxiach“, „cnostiach“ a „inštitúciách“, chápe ich v špecifickom význame, ktorý je trochu odlišný od bežného používania týchto výrazov. Bližšie to vysvetľuje Kuna (2011). Zároveň MacIntyre upozorňuje, že (minimálne) túto požiadavku netreba chápať príliš rigidne. Naopak, môže sa stať, že členovia lokálneho spoločenstva spochybnia „to, čo dovtedajší zvyk a tradícia chápala ako samozrejmé s ohľadom na ich vlastné dobro ako aj dobro spoločenstva, a to prostredníctvom spoločného uvažovania“ (MacIntyre 1998, s. 241).

⁷ Za „sociálne rozpriehradkovanie“ („compartmentalization“) považuje MacIntyre taký jav, keď je spoločnosť rozdelená na odlišné sféry, z ktorých každá má „vlastné štandardy úspechu a porážky, svoje vlastné normatívne očakávania, každá vyžaduje od jednotlivca nadobudnutie návykov, ktoré ho urobia efektívnym v jeho zosúladení sa s týmito štandardmi a v uspokojovaní týchto očakávaní“ (MacIntyre 1992, s. 195).

Následkom takéhoto *sociálneho rozpriehradkovania* je stav, keď sa od jednotlivca očakáva, „že sa bude v odlišných sférach riadiť odlišnými normami a zaujme odlišné, ba aj navzájom *nezlučiteľné* postoje“ (Kuna 2010, s. 53). Ako príklad MacIntyre uvádza vlakového dispečera, ktorý má vypraviť vlak so Židmi do tábora smrti. Na jednej strane sa od neho očakáva, aby bol *dobrým dispečerom*, a tento vlak vypravil (keďže si to od neho vyžadujú normy profesijnej etiky), na druhej strane aby bol *dobrým človekom*, a tento vlak nevypravil (keďže si to vyžaduje jeho morálna integrita). „To, čo v tejto situácii znamená byť dobrým dispečerom, je nezlučiteľné s tým, čo znamená byť dobrým človekom“ (Kuna 2010, s. 54). Tento stav je teda príznačný pre dnešný

byť väčšie než rodina, pretože rodina je nesebestačná a odkázaná na sociálne pozadie (Kuna 2010, s. 194 – 195).

Keby sme sa MacIntyre spýtali, či dokáže identifikovať nejaké súčasné lokálne spoločenstvo, ktoré uvedené podmienky spĺňa, pravdepodobne by ostal ticho – všetky príklady takýchto spoločenstiev, ktoré vo svojich prácach uvádza, pochádzajú totiž z dejín.⁸ Tým nás však stavia do nevďačnej pozície: na jednej strane máme pred sebou víziu inšpirovanú minulosťou, ktorá sa javí ako príťažlivá v kontexte predchádzania spoločenskej polarizácii a praktizovanému morálnemu relativizmu, no na druhej strane sa musíme pýtať, či táto vízia už nie je minulosťou nadobro pochovaná a nepredstavuje pre súčasného človeka len akýsi utopický ideál.

MacIntyre si je tejto námietky dobre vedomý, a preto otvorene priznáva, že jeho vízia je v istom zmysle *utopická*. Zároveň však upozorňuje, že treba rozlišovať medzi *utopizmom budúcnosti* a *utopizmom prítomnosti*. Kým prvý je škodlivý (pretože vedie k obete súčasnosti pre nejakú „imaginárnu veľkolepú budúcnosť“), druhý – do ktorého zaraďuje aj presadzovanie aristotelovského pohľadu na spoločenský poriadok – je vítaný, pretože nás vyzýva si „osvojiť transformačnú politickú predstavivosť, ktorá otvára ľuďom možnosti robiť veci, o ktorých doteraz neverili, že sú schopní“ (MacIntyre 2008, s. 5). Ako príklady tejto *transformačnej politickej predstavivosti* MacIntyre uvádza vytvorenie komunitných škôl, odborových organizácií či nejakej formy spoločného podnikania – pre všetky takéto podujatia potrebujeme „zúfalo čerpať z toho, čo sme sa naučili z minulých foriem spoločenstiev“ (MacIntyre 2008, s. 5). Preto aj keby niekto namietal, že vy-

moderný štát, v ktorom je *osobné dobro* výrazne oddelené od *spoločného dobra*, ako bolo vyššie uvedené pri prezentácii základných východísk a problémov liberalizmu.

⁸ MacIntyre (1999, s. 143) uvádza napríklad „rybárske spoločenstvá Nového Anglicka, ... banické spoločenstvá Walesu, ... farmárske družstvá Donegalu, mayské mestá v Guatemale či Mexiku, niektoré mestské štáty vzdialenejšej minulosti“.

Slovenskému čitateľovi môže ako jeden z azda najbližších príkladov poslúžiť chorvátske mesto Dubrovnik, respektíve niekdajšia Dubrovnícka republika (Ragusa). Tento niekdajší mestský štát bezpochyby spĺňal viacero z MacIntyrom požadovaných kritérií vrátane cnosti náležitej prajnosti (k zrušeniu otroctva tu došlo už v roku 1416 ako vraj v prvej krajine na svete, 150 rokov pred Anglickom a 450 rokov pred USA), dôrazu na egalitarizmus (napríklad v podobe zákazu výrazného maľovania fasád domov, aby sa medzi občanmi neprejavovali prípadné rozdiely v bohatstve) a spoločného rozvažovania (republika bola riadená mestskou radou, na čele ktorej bol „rektor“, a to na volebné obdobie maximálne jeden mesiac s možnosťou byť do funkcie znovuzvolený najskôr o dva roky).

tvorenie macintyrovského *lokálneho spoločenstva* je utópiou, môžeme mu spoločne s MacIntyrom odpovedať, že „na úsilí žiť v súlade s utopickými štandardmi nie je nič utopické“ (MacIntyre 1999, s. 145).

MacIntyre týmto vlastne sám priznáva, že ním navrhnutá vízia *lokálnych spoločenstiev* je v dnešnej dobe realizovateľná len do určitej nízkej miery. Nie je však naivné sa domnievať, že táto miera nemôže byť v budúcnosti väčšia. Ako príklad si môžeme uviesť komunitu *Tipi Loschi* zo severného Talianska, ktorá vznikla v roku 1993 ako združenie pár rodín, no dnes už má okolo sto členov, vedie vlastnú komunitnú školu a spravuje tri družstevné podniky (Dreher 2017, s. 183). Je však zrejmé, že táto komunita – hoci je čoraz väčšia a nezávislejšia – nemá (ešte) potrebnú samostatnosť, a to predovšetkým v oblasti zákonodarstva. Preto môžeme súhlasiť s Kunom (2010, s. 212), že by sme sa popri budovaní lokálnych spoločenstiev mali usilovať aj o istú mieru angažovanosti na úrovni štátu, pretože „lokálne spoločenstvá neexistujú a ani nemôžu existovať v úplnej izolácii či nezávislosti od širšieho štátneho politického celku.“

Teda na rozdiel od MacIntyry, ktorý sa aj k otázke volieb stavia rezervovane (napríklad v roku 2024 odporúčal v amerických prezidentských voľbách nehlasovať, respektíve, keby to bolo možné, tak hlasovať „proti systému, ktorý človeku ponúka voľbu medzi Bushovým konzervativizmom a Kerryho liberalizmom“ – MacIntyre 2004), Kuna navrhuje „integrovat politiku miestnej komunity do širšej politiky štátu“ (Kuna 2018, s. 397), a to najmä dôsledným rešpektovaním „princípu subsidiarity na všetkých spoločenských úrovniach“ (Kuna 2018, s. 398).

A síce Kuna (2018, s. 397) zdôrazňuje, že štát by nemal „rešpektovať *akékoľvek* nároky lokálnej komunity, ak sa ich dovoľáva v mene princípu subsidiarity“, ⁹ v tomto príspevku si dovoľíme tvrdiť, že prvým úspešným krokom na ceste k budovaniu *lokálnych spoločenstiev* by mohla byť práve snaha o postupnú decentralizáciu štátnej moci. Nie nadarmo je totiž adjektívum „lokálne“ obsiahnuté už v samotnom názve MacIntyrových *lokálnych spoločenstiev* a nie bezdôvodne sa môžeme domnievať, že bez splnenia podmienky o relatívnej „neveľkosti“ a čo najväčšej legislatívnej samostatnosti, bude v dnešnej modernej globalizovanej spoločnosti takmer nemožné do-

⁹ Napríklad princípu subsidiarity sa podľa Kuna (2018, s. 397 – 398) nemôže „oprávnené dovoľávať lokálna komunita požadujúca právne uznanie jej morálne neprijateľných praktík, akou je ženská obriezka,“ pretože je to v rozpore s katolíckym sociálnym personalizmom, ktorý Kuna považuje za interpretačný rámec tohto princípu.

siahnuť splnenie ďalších podmienok na ceste k racionálnejšej, nerelativistickej a menej polarizačnej, politike.

Navyše, pre Slovenskú republiku by v súčasných podmienkach mohla byť decentralizácia štátnej moci želaná nielen z dôvodu znižovania spomínaných problémov moderného štátu, ale taktiež aj z dôvodu potenciálneho rastu blaha jeho obyvateľov – v pracovnom materiáli OECD sa totiž Slovenská republika uvádza ako štát, ktorý by vďaka decentralizácii štátnej moci mohol zvýšiť svoj hrubý domáci produkt (HDP) spomedzi všetkých skúmaných štátov najviac, a to až o 10% (Blöchliger 2013, s. 12). Ako dôvod tejto úspory sa môže javiť práve onen macintyrovský predpoklad, že politika na úrovni súčasného moderného štátu omnoho viac a častejšie korumpuje ľudí (respektíve omnoho viac a častejšie spôsobuje neefektívnejšie využívanie verejných zdrojov) než politika na úrovni lokálnej samosprávy.

Záver: Od novely slovenskej ústavy k MacIntyrovi a späť

Do akej miery by mali byť umelé potraty legálne? Je vhodné zapojiť sa do vojny? Mali by bohatší občania platiť štátu vyšší podiel daní zo svojho majetku a príjmov než chudobnejší? Tieto a podobné otázky sú častým „jablkom sváru“ – môžeme povedať aj: dôvodom polarizácie – v dnešnej spoločnosti, a to najmä medzi zástancami dvoch dominantných politických ideológií (liberalizmu a konzervativizmu). Nedávna novela slovenskej ústavy je toho napokon názorným príkladom: hoci na legislatívnej úrovni v konečnom dôsledku zvíťazilo konzervatívne nazeranie na predostretú problematiku, v mediálnom a spoločenskom diskurze sme boli svedkami výraznej názorovej nezhody pred i po jej prijatí. Dá sa takýmto „neukončiteľným diskusiám“ v oblasti morálky a spravodlivosti vyhnúť alebo je takýto praktizovaný morálny relativizmus faktom, ktorý treba jednoducho prijať?

Cieľom tohto príspevku bolo prezentovať a objasniť tvrdenie, inšpirované dielom Alasdaira MacIntyry, že konzervativizmus je v podstate len prezlečeným liberalizmom, ako aj ponúknuť riešenie, ktoré spočíva v opustení týchto dvoch názorových pozícií smerom k budovaniu *lokálnych spoločenskostí* aristotelovského typu, a tak prispieť k zníženiu nežiaducej polarizácie i praktizovanému morálneho relativizmu v dnešnej spoločnosti.

Za týmto účelom boli v prvej časti príspevku predstavené základné východiská a problémy liberalizmu ako súčasnej dominantnej politickej ideológie, ktorá sa pri preferenciách svojich občanov usilu-

je o neutralitu, čoho dôsledkom sú nielen „neukončiteľné diskusie“ o zásadných otázkach morálky a spravodlivosti, ale aj zvyšovanie polarizácie a iracionality, a to najmä z toho dôvodu, že sa ako jediné obhájitelné kritérium pri praktizovaní liberalizmu javí kritérium *väčšej sily*. Následne boli v príspevku explikované dve zásadné podobnosti konzervativizmu a liberalizmu (1. akceptácia liberálneho individualizmu moderného štátu, 2. spätosť s kapitalizmom), ktoré vysvetľovali, prečo môžeme macintyrovsky tvrdiť, že konzervativizmus je vlastne len prezlečeným liberalizmom.

Osobitnou časťou príspevku bola prezentácia MacIntyrovej odpovede na problémy liberalizmu, ktorá nespočíva v presadzovaní konzervativizmu (keďže ten je pre MacIntyra len inou obdobou liberalizmu), lež v návrhu na budovanie *lokálnych spoločenstiev* aristotelovského typu, ktoré sa vyznačujú konsenzuálnym hľadaním odpovedí na otázky dobrého života, a v ktorých sú depolarizačné a relativistické tendencie minimalizované skutočnosťou, že medzi *spoločným dobrom* spoločenstva a *osobným dobrom* jeho jednotlivých členov nejestvuje zásadný rozpor. Keďže však budovanie *lokálnych spoločenstiev* je v dnešnom svete do značnej miery neuskutočniteľné (či dokonca až *utopické*), záver tejto časti patril príkladom, ako je možné túto víziu aspoň čiastočne začať naplňovať.

Popri MacIntyrových návrhoch na zakladanie komunitných škôl či spoločného podnikania sme prezentovali aj návrh Mariana Kunu, ktorý spočíva v úsilí o istú mieru angažovanosti na úrovni štátu, a to najmä pri presadzovaní princípu subsidiarity. Zdá sa totiž, že ak neostaneme (ako sčasti navrhuje MacIntyre) politicky pasívni na úrovni súčasného moderného štátu, lež budeme sa usilovať o väčší dôraz na princíp subsidiarity či aspoň o zvýšenie decentralizáciu štátnej moci, bude to mať za následok nielen pokles rozličných problémov, ktoré so sebou prináša moderný štát postavený na zásadách liberálneho individualizmu, ale taktiež aj potenciálny nárast blahobytu.

Preto ak nedávna novela ústavy – zdôraznením vrchovanosti národnej identity či explikovaním rodičovského práva na výchovu a vzdelávanie detí v oblasti formovania intímneho života – priniesla so sebou čiastočné zvýšenie subsidiarity a decentralizácie štátnej moci, môže ísť paradoxne o jeden z prvých krokov na ceste k zníženiu celkovej nežiaducej polarizácie v našej spoločnosti (a to aj na priek tomu, že jej prijatie nárazovo prispelo k zvýšeniu polarizácie).

A tak, aj keď budeme macintyrovsky naďalej tvrdiť, že konzervativizmus je vlastne len prezlečený liberalizmus, zdá sa ako adekvátne podporovať takú politiku (spravidla skôr konzervatívnu), ktorá sa na úrovni štátnej moci usiluje o väčší dôraz na subsidiaritu a decentralizáciu. Tým sa totiž približujeme k budovaniu *lokálnych spoločenstiev* aristotelovského typu, ktoré sa oproti súčasnej spoločnosti vyznačujú výrazne nižšou mierou praktizovaného morálneho relativizmu a nežiaducej polarizácie.

Literatúra

- BANAS, J. 2010. Politická neutralita: terminologické a metodologické poznámky. In: Ján Bañas (ed.). *Liberalizmus neutrality. Vybrané metodologické, etické a sociálne aspekty*. Ružomberok: Katolícka univerzita v Ružomberku, s. 9 – 32.
- BLOCHLIGER, H. 2013. Decentralisation and Economic Growth - Part 1: How Fiscal Federalism Affects Long-Term Development. *OECD Working Papers on Fiscal Federalism*, č. 14. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/5k4559gx1q8r-en>.
- DREHER, R. 2017. *Benediktova voľba. Stratégia pre kresťanov v postkresťanskom svete*. Bratislava: Postoj Media.
- DWORKIN, R. 1993. Liberalizmus. In: Egon Gál – František Novosád (eds.). *O slobode a spravodlivosti: Liberalizmus dnes*. Bratislava: Archa, s. 200 – 221.
- LOCKE, J. 1980. *Second Treatise of Government* [„2nd Tr.“]. Indianapolis: Hackett Publishing.
- KNIGHT, K. 2005. Aristotelianism versus Communitarianism. In: *Analyse und Kritik*, roč. 27, č. 2, s. 259-273. <https://doi.org/10.1515/auk-2005-0203>
- KONIAR, I. 2011. *Tradícia spravodlivej vojny. Teória alebo teórie?*. Ružomberok: Verbum – vydavateľstvo Katolíckej univerzity v Ružomberku.
- KUNA, M. 2010. *Etika a politika v perspektíve Alasdaira MacIntyry*. Ružomberok: Katolícka univerzita v Ružomberku.
- KUNA, M. 2011. Význam cností v kontexte sociálnych praxí a inštitúcií. In: *Filozofia*, roč. 66, č. 3, s. 268 – 272.
- KUNA, M. 2018. Význam princípu subsidiarity pre MacIntyrovu víziu politiky. In: *Filozofia*, roč. 73, č. 5, s. 389 – 399.
- MACINTYRE, A. 1988. *Whose Justice? Which Rationality?*. University of Notre Dame Press.

- MACINTYRE, A 1991. I'm Not a Communitarian, But... In: *The Responsive Community*, roč. 1, č. 3, Summer 1991, s. 91-92.
- MACINTYRE, A. 1992. What Has Not Happend in Moral Philosophy. In: *The Yale Journal of Criticism*, roč. 5, č. 2, s. 193 – 199.
- MACINTYRE, A. 1994. The Theses on Feuerbach: a Road Not Taken. In: Carol C. Gould – Robert S. Cohen (eds.). *Artifacts, Representations and Social Practice*. Kluwer Academic Publishers, s. 277-290. https://doi.org/10.1007/978-94-011-0902-4_16
- MACINTYRE, A. 1998. Politics, Philosophy and the Common Good. In: Kelvin Knight (ed.). *The MacIntyre Reader*. University of Notre Dame Press, s. 235 – 252.
- MACINTYRE, A. 1999. *Depended Rational Animals. Why Human Being Need the Virtues*. Open Court Publishing.
- MACINTYRE, A. 2004. *The Only Vote Worth Casting in November* [online]. [cit. 2025-12-15]. Dostupné z: <https://chamberscreek.net/library/macintyre/macintyre2004vote.html>
- MACINTYRE, A. 2006. Three Perspectives on Marxism: 1953, 1968, 1995. In: Alasdair MacIntyre. *Ethics and Politics: Selected Writtings*. Vol. 2. Cambridge University Press, s. 145 – 158. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511606670.009>
- MACINTYRE, A. 2007. *After Virtue. A Study in Moral Theory*. Third Edition. University of Notre Dame Press.
- MACINTYRE, A. 2008. How Aristotelianism Can Become Revolutionary: Ethics, Resistance, and Utopia. In: *Philosophy of Management*, roč. 7, č. 1, s. 3 – 7. <https://doi.org/10.5840/pom2008712>
- MAHÚT, S. Š. 2021. *Ludská dôstojnosť z právnofilozofickej perspektívy*. Dizertačná práca. Katolícka univerzita v Ružomberku.

Mgr. Samuel Štefan Mahút, PhD.

Centrum pre interdisciplinárne štúdiá
Filozofická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku
Hrabovská cesta 1B
034 01 Ružomberok

samuelstefan.mahut@ku.sk

Príspevok publikovaný v rámci projektu VEGA č. 1/0354/24 „Pluralita a relativizmus v súčasnej filozofii“.

Algoritmická polarizácia v online prostredí: Analýza mechanizmov a intervencií

Algorithmic Polarization in Online Environments: Analysis of Mechanisms and Interventions

DOI: <https://doi.org/10.54937/2026.9788056112496.115-126>

Hedviga Tkáčová
Filozofická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku

Abstrakt

Príspevok sa sústreďuje na teoretickú analýzu algoritmickkej polarizácie v online prostredí a jej dopadov na publikum a spoločnosť. Cieľom štúdie je predstaviť niektoré z hlavných mechanizmov algoritmickkej polarizácie, medzi ktoré patria: personalizované odporúčanie obsahu (*content recommendation / algorithmic personalization*), maximalizácia angažovanosti (*engagement optimization*), echo komory (*echo chambers*), informačné bubliny (*filter bubbles / information bubbles*), selektívna expozícia (*selective exposure*), algoritmická amplifikácia (*algorithmic amplification*), homofília (*homophily*), posilňujúca slučka (*reinforcement loop*) a disinhibičný efekt online prostredia (*online disinhibition effect*). Tieto mechanizmy prispievajú predovšetkým k znižovaniu plurality informácií, posilňujú polarizáciu verejného diskurzu a zvyšujú šírenie dezinformácií. Cieľom príspevku je poskytnúť ucelený pohľad na algoritmickú polarizáciu a navrhnúť opatrenia, ktoré podporujú otvorenejšie, diverzifikovanejšie a menej polarizované digitálne prostredie.

Kľúčové slová: *Algoritmická polarizácia, digitálne prostredie, selektívna expozícia, echo komory, depolarizačné intervencie.*

Abstract

This paper presents a theoretical analysis of algorithmic polarization in online environments and its effects on audiences and society. The study aims to show some of the main mechanisms of algorithmic polarization, including content recommendation / algorithmic personalization, engagement optimization, echo chambers, filter bubbles/information bubbles, selective exposure, algorithmic amplification, homophily, reinforcement loops, and

the online disinhibition effect. These mechanisms primarily contribute to a reduction in informational plurality, strengthen polarization in public discourse, and increase the spread of misinformation. The goal of this paper is to provide a comprehensive perspective on algorithmic polarization and to propose measures that foster a more open, diversified, and less polarized digital environment.

Keywords: *Algorithmic polarization, digital environment, selective exposure, echo chambers, depolarization interventions.*

Úvod

Algoritmy sociálnych sietí a vyhľadávačov dnes formujú spôsob, akým jednotlivci pristupujú k digitálnym informáciám. Na základe analýzy preferencií používateľov personalizujú obsah, odporúčajú relevantné príspevky a optimalizujú zobrazenie informácií tak, aby maximalizovali angažovanosť a interakcie (Harambam, Helberger, & van Hoboken, 2018). Tento proces môže viesť k selektívnej expozícii, pri ktorej sú používatelia prevažne vystavení obsahu potvrdzujúcemu ich existujúce názory, čím sa znižuje pluralita prijímaných informácií a zosilňuje polarizácia verejného diskurzu (Guess et al., 2018). Napriek týmto rizikám však algoritmy nemožno vnímať výlučne ako hrozbu pre demokratickú komunikáciu. Predstavujú zároveň nevyhnutný a funkčný prvok digitálneho ekosystému, ktorý umožňuje efektívne triedenie a spracovanie obrovského množstva dát. V mediálnej praxi podporujú personalizáciu obsahu, uľahčujú prístup k relevantným informáciám a zvyšujú schopnosť redakcií reagovať na preferencie rôznorodého publika. Pri transparentnom a etickom dizajne môžu prispieť k posilňovaniu dôveryhodnosti médií, zefektívniť distribúciu spravodajstva a zároveň znížiť informačný šum. Z tohto hľadiska sú algoritmy nielen technologickým rizikom, ale aj potenciálnym nástrojom pre inovácie, udržateľnosť a zlepšenie mediálnej komunikácie v podmienkach informačného presýtenia.

Práve napätie medzi týmito dvoma dimenziami – medzi optimalizačnou funkciou algoritmov a ich polarizačnými dôsledkami – tvorí jadro súčasnej diskusie o digitálnom prostredí. Polarizácia sa prejavuje formovaním skupín s odlišnými postojmi, často charakterizovaných dynamikou „my“ verzus „oni“ (Calero Valdez, Burbach, & Ziefle, 2018; Kiliánová, Kowalská, & Krekovičová, 2009; a ďalší). Digitálne platformy tieto procesy zosilňujú prostredníctvom algorit-

mického odporúčania obsahu a optimalizácie pre angažovanosť, čím sa znižuje expozícia odlišným perspektívam a narastá riziko selektívneho prijímania informácií (Bakshy, Messing, & Adamic, 2015). Takto vytvorené echo komory a informačné bubliny ovplyvňujú nielen spôsob prijímania správ, ale aj dôveru verejnosti v médiá a inštitúcie (Chung, 2025).

V digitálnom prostredí sú používatelia vystavení prevažne obsahu, ktorý potvrdzuje ich existujúce presvedčenia. Tento proces vedie k rýchlejšiemu šíreniu informácií, ich hlbšiemu zakoreneniu v kolektívnej myslí a formovaniu polarizovaných postojov, čo má priamy dopad na dôveru verejnosti v médiá a mienkotvorné inštitúcie (Hastuti et al., 2025). Porozumenie charakteru a mechanizmom mediálnych reprezentácií v kontexte algoritmickej polarizácie je preto nevyhnutné pre návrh stratégií, ktoré tlmia negatívne dôsledky, posilňujú mediálnu dôveryhodnosť a podporujú konštruktívny verejný diskurz.

Digitálne prostredie tak formuje spoločenský diskurz a kladie výzvy pre žurnalistiku, ktorá musí adaptovať svoje stratégie na udržanie objektivity, kredibility a dôveryhodnosti. Porozumenie mechanizmom algoritmickej polarizácie je preto kľúčové pre podporu kritického myslenia publika (Chung, 2025), pre posilnenie mediálnej gramotnosti (Tandoc & Maitra, 2018), pre zlepšenie transparentnosti a zodpovednosti algoritmických procesov (Tandoc & Maitra, 2018), pre ochranu pluralizmu (Helberger, Eskens, & Moeller, 2020) a demokratickej deliberácie (Wojcieszak et al., 2023), ako aj pre rozvoj konštruktívneho verejného diskurzu (Lewandowsky, Ecker, & Cook, 2017).

Cieľom príspevku je analýza mechanizmov algoritmickej polarizácie, ktoré formujú digitálne informačné prostredie, a predstavenie ich vplyvov na správanie a percepciu publika, ako aj širšej spoločnosti. Text zároveň predstavuje možnosti depolarizačných intervencií a stratégií, ktoré podporujú otvorenejšie, diverzifikovanejšie a zodpovednejšie digitálne prostredie, pričom integruje teoretické poznatky s praktickými odporúčaniami pre mediálnu prax.

1. Algoritmická polarizácia a jej mechanizmy

Algoritmická polarizácia predstavuje jav, pri ktorom digitálne platformy, ako sociálne siete či vyhľadávače, zosilňujú rozdelenie verejného priestoru prostredníctvom personalizovaného odporúčania obsahu, t. j. zosilňuje existujúce názory a preferencie, zatiaľ čo odstraňuje alebo minimalizuje obsahy, s ktorými by sa používatelia

nemuseli stotožniť. Tento mechanizmus ovplyvňuje, aké informácie sú používateľom prezentované, čo podľa odborníkov vedie napríklad k znižovaniu kontaktu s rôznorodými perspektívami či k upevňovaniu názorových postojov (Bozdag, 2013) a často dokonca k radikalizácii vlastných postojov (Wojcieszak et al., 2023; Žúborová, Borárosová, & Vašečka, 2019; Yesilada & Lewandowsky, 2022; a ďalší).

Naviac, algoritmy, ktoré maximalizujú angažovanosť (napr. podľa toho, čo sa používateľom páči alebo na čo reagujú), majú tendenciu preferovať nielen polarizujúci ale často i mimoriadne emotívny obsah (Belianská, 2024), pretože ten často generuje viac klikov, komentárov či zdieľaní. Povedané inak, polarizácia nevzniká primárne „od nuly“, ale algoritmy ju zosilňujú v rámci už existujúcich sociálnych síl.

Jedným z hlavných efektov algoritmickej polarizácie je vznik *echo komôr*. Používatelia prijímajú prevažne informácie, ktoré zodpovedajú ich existujúcim preferenciám, a sú izolovaní od odlišných názorov (Cinelli et al., 2021). Echo komory sa formujú prostredníctvom algoritmických odporúčaní a selektívnej interakcie s obsahom alebo používateľmi s podobnými postojmi, čím vznikajú uzavreté informačné okruhy, ktoré podporujú polarizované postoje (Bakshy, Messing, & Adamic, 2015).

Druhým mechanizmom je *informačná bublina*, ktorá vzniká personalizovaným filtrovaním obsahu na základe predchádzajúceho správania používateľa, ako sú kliknutia, lajky či čas strávený pri obsahu (Beam, 2014). Informačné bubliny vytvárajú intelektuálnu izoláciu a obmedzujú konfrontáciu s odlišnými perspektívami, čím podporujú upevňovanie polarizovaných názorov (Zuiderveen Borgesius et al., 2016).

Okrem echo komôr a informačných bublín sa na procese algoritmickej polarizácie podieľa viacero ďalších mechanizmov, ktoré spoločne formujú spôsob, akým používatelia vnímajú a spracúvajú informácie v digitálnom prostredí. Jedným z nich je *selektívna expozícia* (angl. *selective exposure*), ktorá označuje tendenciu jednotlivcov vyhľadávať informácie potvrdzujúce ich existujúce názory a vyhýbať sa protichodným postojom. Tento jav bol potvrdený viacerými empirickými štúdiami, ktoré poukazujú na to, že algoritmické odporúčania tento efekt ešte zosilňujú, čím prispievajú k názorovej uzavretosti (Knudsen, 2023).

Ďalším mechanizmom je *algoritmická amplifikácia* (angl. *algorithmic amplification*), teda zvýhodňovanie obsahu, ktorý vyvoláva silné emocionálne reakcie alebo kontroverziu. Takýto obsah má podľa algoritmov väčší potenciál zaujať používateľov, čo vedie k ši-

reniu extrémnych či polarizujúcich príspevkov (Bakshy, Messing, & Adamic, 2015).

Dôležitú úlohu zohráva aj *homofília* (angl. *homophily*), prirodzená tendencia ľudí nadväzovať kontakty s osobami, ktoré majú podobné názory, záujmy alebo hodnoty; z gréckeho 'homos' – rovnaký, totožný a 'philia' – priateľstvo (Britannica, n. d.). V online prostredí tento jav zosilňujú algoritmy, ktoré navrhujú priateľov, skupiny či stránky s podobným obsahom, čím sa vytvárajú homogénne komunity podporujúce názorovú jednotnosť (Bakshy, Messing, & Adamic, 2015). Dodajme, že hoci sa homofília a informačné bubliny javia ako totožné javy, nie je tomu tak. Homofília vychádza z človeka – z jeho prirodzenej tendencie vyhľadávať podobných; ide o niečo, čo existovalo dávno pred sociálnymi sieťami (ľudia si vždy vytvárali komunity „podobne zmýšľajúcich“). Informačná bublina je technologický jav, ktorý vzniká automatickým filtrovaním obsahu prostredníctvom algoritmov. Algoritmy vyberajú informácie na základe používateľovho správania (kliknutí, lajkov, histórie prehliadania a pod.) a zobrazujú len tú časť obsahu, ktorý by ho mohol zaujímať. Povedané ešte jednoduchšie, homofília vytvára základnú sociálnu sieť podobne zmýšľajúcich ľudí, zatiaľ čo informačné bubliny obmedzujú prístup k iným názorom prostredníctvom technologickej personalizácie. V kontextoch oboch popísaných mechanizmov môžeme vidieť prehlbovanie polarizácie.

Na proces polarizácie nadväzuje aj mechanizmus, známy ako tzv. *posilňujúca slučka* (angl. *reinforcement loop*). Vychádza z toho, keď každá interakcia používateľa – napríklad kliknutie, lajk alebo zdieľanie – poskytuje algoritmu spätnú väzbu, na základe ktorej ponúka používateľovi čoraz podobnejší obsah. Ide o cyklický proces, ktorý prehľbuje jednostrannosť informačného prostredia a sťažuje prístup k alternatívnym perspektívam (Flaxman, Goel, & Rao, 2016).

Napokon, mechanizmus, ktorý významne prispieva k algoritmickej polarizácii je *disinhibičný efekt online prostredia* (angl. *online disinhibition effect*), ktorý popisuje zníženú sebakontrolu používateľov a ich tendenciu vyjadrovať extrémnejšie názory v prostredí vnímanom ako anonymné a bezprostredné. Tento efekt podporuje radikalizáciu a posilňuje emocionálnu intenzitu interakcií v rámci polarizovaných komunit (Suler, 2004).

2. Vybrané dôsledky algoritmickej polarizácie na publikum a spoločnosť

V predchádzajúcej kapitole sme sa zamerali na definovanie pojmu *algoritmická polarizácia* a na objasnenie jej hlavných mechanizmov. Ukázali sme, že ide o proces, pri ktorom algoritmy digitálnych platforiem prispôbujú zobrazovaný obsah individuálnym preferenciám používateľa, čím postupne zužujú jeho informačné prostredie. Nie je prekvapením, že tieto mechanizmy ovplyvňujú nielen správanie jednotlivcov v digitálnom prostredí, ale majú širší dosah aj na spoločnosť.

2.1 Vybrané dôsledky algoritmickej polarizácie na publikum

V kontexte úvah o dôsledkoch algoritmickej polarizácie na publikum je potrebné zdôrazniť, že personalizované algoritmy uprednostňujú obsah, ktorý korešponduje s existujúcimi presvedčeniami používateľov, čím vzniká homogénne informačné prostredie a obmedzuje sa konfrontácia s odlišnými perspektívami (Cinelli et al., 2021). Tento proces má viacero dôsledkov, ktoré sa prejavujú v správaní publika, jeho emočných reakciách aj vnímaní dôveryhodnosti médií.

Jedným z hlavných dôsledkov je *selektívna expozícia a upevňovanie názorov*, pri ktorej algoritmy preferujú obsah zhodný s existujúcimi presvedčeniami, čo zvyšuje pravdepodobnosť konzumácie homogénnych informácií a podporuje upevňovanie postojov. Tento jav znižuje otvorenosť voči odlišným perspektívam a môže viesť k polarizácii názorov a obmedzenej schopnosti kritického hodnotenia správ (Cinelli et al., 2021).

Ďalším efektom je *vzostup emocionálnej angažovanosti*, keďže obsah, ktorý vyvoláva silné emocionálne reakcie, je algoritmicky uprednostňovaný a častejšie sa zobrazuje používateľom. Zvýšená emocionálna angažovanosť podporuje impulzívne šírenie informácií, posilňuje emocionálne interpretácie faktov a prispieva k intenzívnejšej polarizácii názorov (Guess et al., 2018).

S tým súvisí aj *zníženie pluralitného prijímania informácií*, pretože algoritmické odporúčania formujú echo komory a informačné bubliny, ktoré obmedzujú kontakt s diverzifikovanými perspektívami. Tento efekt oslabuje schopnosť publika samostatne hodnotiť rôzne argumenty a posudzovať kredibilitu zdrojov (Baden et al., 2025).

Na základe existujúceho výskumu sa okrem toho prejavuje *znížená dôvera v médiá a inštitúcie*. Používatelia, ktorým algoritmy zobrazujú obsah nekonzistentný s ich názormi, môžu vnímať médiá ako

nedôveryhodné a skepticky pristupovať k objektívnym správam, čo oslabuje autoritu tradičných spravodajských kanálov (Bail, 2021).

Napokon, *zvýšená citlivosť na dezinformácie* predstavuje ďalší významný dôsledok. V prostredí selektívneho vystavenia sa obsahu sa zvyšuje riziko prijímania neoverených alebo manipulatívnych informácií, čo môže posilniť vieru v jednostranné alebo nesprávne informácie a ovplyvniť schopnosť publika participovať na informovanom verejnom diskurze (Bail, 2021).

2.2 Vybrané dôsledky algoritmickej polarizácie na spoločnosť

Okrem individuálnych účinkov na publikum má algoritmickej polarizácia významné dôsledky aj pre spoločenskú rovinu. Jedným z kľúčových efektov je *posilnenie spoločenskej polarizácie*, ktorá sa prejavuje formovaním výrazne odlišných a často nesúrodých skupín názorov v rámci verejného diskurzu. Algoritmy podporujúce homogenitu informácií zvyšujú bariéry medzi odlišnými perspektívami, čo môže viesť k väčšej izolácii sociálnych a politických skupín a znižovať ochotu k dialógu alebo kompromisu (Bakshy, Messing, & Adamic, 2015).

Algoritmickej polarizácia prispieva aj k *fragmentácii verejného diskurzu*, pretože digitálne platformy umožňujú, aby sa skupiny používateľov pohybovali vo vlastných informačných bublinách. Tento jav oslabuje spoločný základ fakty podporeného diskurzu a zvyšuje pravdepodobnosť, že rôzne segmenty spoločnosti budú interpretovať rovnaké udalosti rozdielne (Cinelli et al., 2021) alebo dokonca proti-
chodne (Liu, 2025).

Selektívne zobrazenie obsahu v kontexte algoritmickej polarizácie zároveň prispieva k *zvýšeniu sociálneho napätia* (eventuálne aj ku konfliktom), pretože emocionálne nabité alebo polarizujúce správy sú algoritmicky preferované a majú tendenciu rýchlejšie sa šíriť (Knudsen, 2023). Tento efekt môže vyústiť do intenzívnejších debát na sociálnych sieťach a k eskalácii online sporov.

Ďalším významným dôsledkom algoritmickej polarizácie je *oslabenie dôvery vo verejné inštitúcie a médiá na spoločenskej úrovni*. Keď sa spoločnosť stretáva s diverznými a často protichodnými informáciami vo svojich segmentovaných informačných okruhoch, dôvera v objektívne spravodajstvo, odborníkov či štátne inštitúcie môže klesať. Tento proces môže podkopávať demokratické mechanizmy a schopnosť verejnosti účinne participovať na rozhodovacích procesoch (Bail, 2021).

Nakoniec je potrebné poukázať na *zvýšenú širitelnosť dezinformácií v dôsledku algoritmickej polarizácie*, pretože homogénne in-

formačné prostredie a echo komory umožňujú, aby jednostranné alebo neoverené správy rýchlo získavali široký dosah a ovplyvňovali spoločenské postoje. Tento jav môže podľa odborníkov viesť nielen k nesprávnemu vnímaniu spoločenských problémov či k polarizácii názorov, ale aj k obmedzeniu schopnosti spoločnosti viesť kvalifikovaný verejný diskurz (Baden et al., 2025).

3. Depolarizácia digitálneho prostredia – diskusia, zhrnutia a odporúčania

Ako sme predstavili v teoretickej časti vyššie, základ algoritmickej polarizácie tvoria echo komory a informačné bubliny. Echo komory posilňujú interakciu medzi rovnako zmýšľajúcimi používateľmi a vytvárajú prostredie, v ktorom sa názory navzájom potvrdzujú, zatiaľ čo informačné bubliny obmedzujú prístup k odlišným postojom prostredníctvom personalizovaného filtrovania obsahu. Výsledkom je, že používateľ môže mať pocit, že väčšina ľudí rozmýšľa rovnako ako on, a ťažšie vníma pluralitu pohľadov.

Algoritmickú polarizáciu podporujú aj ďalšie mechanizmy. Stručne, homofília zosilňuje prirodzenú tendenciu nadväzovať kontakty s podobne zmýšľajúcimi ľuďmi, algoritmy pritom navrhujú obsah a komunity podľa preferencií používateľa (Bakshy, Messing, & Adamic, 2015). Algoritmická amplifikácia zvýhodňuje emocionálne nabitý alebo kontroverzný obsah, zatiaľ čo posilňujúca slučka funguje tak trochu ako mechanizmus spätnej väzby, pretože algoritmus na základe používateľských interakcií ponúka čoraz podobnejší obsah, čím posilňuje pôvodné preferencie a názory používateľa (a tým opäť podporuje polarizáciu). Disinhibičný efekt znižuje sebareflexiu, čo podporuje odvážnejšie, často extrémnejšie vyjadrovanie názorov a agresívnejšiu interakciu (Suler, 2004).

Uvedené javy sú komplexným fenoménom, ktorý ovplyvňuje kognitívne procesy jednotlivca, sociálne vzťahy a fungovanie spoločnosti. Na úrovni jednotlivcov podporuje selektívnu expozíciu a znižuje schopnosť kriticky hodnotiť správy, zatiaľ čo na spoločenskej úrovni vedie k fragmentácii a polarizácii verejnosti (Bakshy, Messing, & Adamic, 2015). Následkom je prostredie, v ktorom sa informácie šíria skôr na základe emocionálnej rezonancie než faktickej presnosti, čo oslabuje dôveru v autority, médiá a inštitúcie a zároveň zvyšuje náchylnosť publika na dezinformácie (Bail, 2021).

Zmiernenie negatívnych dopadov algoritmickej polarizácie si podľa odborníkov vyžaduje viacero zásahov. Predovšetkým vzdelávanie v oblasti mediálnej gramotnosti (angl. *media literacy education*) rozvíja kritické myslenie a schopnosť hodnotiť dôveryhodnosť zdrojov (Beam, 2014). Transparentnosť algoritmov (angl. *algorithmic transparency*) umožňuje používateľom lepšie pochopiť fungovanie odporúčaní a reflektovať vlastné preferencie (Zuiderveen Borgesius et al., 2016). ďalej možno hovoriť o podpore diverzifikovaného prístupu k informáciám (angl. *diversified exposure*) a algoritmickej diverzifikácii obsahu (angl. *algorithmic content diversification*), pretože znižujú jednostrannosť odporúčaní a podporujú konfrontáciu s odlišnými perspektívami (Flaxman, Goel, & Rao, 2016). Dôležité sú aj komunitné intervencie (angl. *community-based interventions*), akými sú napríklad moderované diskusie alebo skupinové workshopy, ktoré sa konajú medzi používateľmi s odlišnými názormi, nakoľko, o. i., môžu podporovať dialóg, spoluprácu, empatiu aj vzájomné porozumenie.

Záver

Depolarizácia digitálneho prostredia predstavuje komplexný proces, ktorý vyžaduje systematické skúmanie algoritmickej mechanizmov, analýzu správania používateľov a súčasne podporu mediálnej gramotnosti. Iba integráciou týchto, ako aj ďalších relevantných opatrení je možné vytvoriť otvorenejšie, diverzifikovanejšie a menej polarizované prostredie, v ktorom používatelia dokážu diskutovať zodpovedne a zároveň porozumieť aj akceptovať odlišné názory.

V tomto kontexte je ale potrebné pripomenúť, že budúcnosť digitálneho prostredia nezávisí výlučne od algoritmov, ale predovšetkým od ľudí, ktorí ich využívajú a interpretujú.

Použitá literatúra

- BAKSHY, E. – MESSING, S. – ADAMIC, L. A. 2015. Exposure to ideologically diverse news and opinion on Facebook. In: *Science*, roč. 348, č. 6239, s. 1130–1132. <https://doi.org/10.1126/science.aaa1160>
- BAIL, C. A. 2021. *Breaking the Social Media Prism: How to Make Our Platforms Less Polarizing*. Princeton: Princeton University Press. <https://doi.org/10.1515/9780691216508>
- BADEN, C. – SPRINGER, N. – JUNGBLUT, M. – ZELENKAUSKAITE, A. – BALČYTIEŇĚ, A. – SALGADO, S. – LIPIŇSKI, A. – KRSTIC, A. – BĄCZKOWSKA, A. 2025. Public Opinion Negotiations

- in a Digital Media Ecosystem: A Conceptual Framework. In: *International Journal of Public Opinion Research*, roč. 37, č. 3. <https://doi.org/10.1093/ijpor/edaf049>
- BEAM, M. A. 2014. Automating the news: How personalized news recommender system design choices impact news reception. In: *Communication Research*, roč. 41, č. 8, s. 1019–1041. <https://doi.org/10.1177/0093650213497979>
- BELIANSKÁ, M. 2024. Umelá inteligencia – Nástroj na profesionálne šírenie dezinformácií alebo prostriedok kultivovania online priestoru? In: BELIANSKÁ, M. – HACEK, J. – STANKOVÁ, M. (eds.). *Fenomén 2024: Profesionálna a médiá*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, s. 123–134.
- BOZDAG, E. 2013. Bias in algorithmic filtering and personalization. In: *Ethics and Information Technology*, roč. 15, č. 3, s. 209–227. <https://doi.org/10.1007/s10676-013-9321-6>
- BRITANNICA. n. d. *Homophily (from sociology)* [online]. [cit. 2025-10-21]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/homophily>
- CALEO VALDEZ, A. – BURBACH, L. – ZIEFLE, M. 2018. Political Opinions of Us and Them and the Influence of Digital Media Usage [online]. Aachen: RWTH Aachen University, Human-Computer Interaction Center. [cit. 2025-10-21]. Dostupné z: <https://calerovaldez.com/pdf/valdez2018political.pdf>
- CINELLI, M. – MORALES, G. D. F. – GALEAZZI, A. – QUATTROCIOCCHI, W. – STARNINI, M. 2021. The echo chamber effect on social media. In: *Proceedings of the National Academy of Sciences*, roč. 118, č. 9, e2023301118. <https://doi.org/10.1073/pnas.2023301118>
- CHUNG, M. 2025. When knowing more means doing less: Algorithmic knowledge and digital (dis)engagement among young adults. In: *Misinformation Review*, roč. 6, č. 5, s. 1–17. <https://doi.org/10.37016/mr-2020-186>
- FLAXMAN, S. – GOEL, S. – RAO, J. M. 2016. Filter bubbles, echo chambers, and online news consumption. In: *Public Opinion Quarterly*, roč. 80, S1, s. 298–320. <https://doi.org/10.1093/poq/nfw006>
- GROSS, M. 2017. The dangers of a post-truth world. In: *Current Biology*, roč. 27, č. 1, R1–R4. <https://doi.org/10.1016/j.cub.2016.12.034>
- HARAMBAM, J. – HELBERGER, N. – VAN HOBOKEN, J. 2018. Democratizing algorithmic news recommenders: How to materialize voice in a technologically saturated media ecosystem.

- In: *Philosophical Transactions of the Royal Society A*, roč. 376.
<https://doi.org/10.1098/rsta.2018.0088>
- HASTUTI, H. – MAULANA, H. F. – LAWELAI, H. – SUHERMAN, A. 2025. Algorithmic influence and media legitimacy: A systematic review of social media's impact on news production. In: *Frontiers in Communication*, roč. 10.
<https://doi.org/10.3389/fcomm.2025.1667471>
- HELBERGER, N. – VAN DRUNEN, M. – ESKENS, S. – BASTIAN, M. – MOELLER, J. 2020. *A freedom of expression perspective on AI in the media – with a special focus on editorial decision making on social media platforms and in the news media*. In: *European Journal of Law and Technology*, roč. 11, č. 3. Dostupné na: <https://ejlt.org/index.php/ejlt/article/view/752>
- KILIÁNOVÁ, G. – KOWALSKÁ, E. – KREKOVIČOVÁ, E. (Eds.) 2009. *My a tí druhí v modernej spoločnosti: Konštrukcie a transformácie kolektívnych identít*. Bratislava: Veda – vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied.
- KNUDSEN, B. 2023. Modeling news recommender systems' conditional effects on selective exposure. In: *Journal of Communication*, roč. 73, č. 2, 6239. <https://doi.org/10.1093/joc/jqac047>
- LEWANDOWSKY, S. – ECKER, U. K. H. – COOK, J. 2017. Beyond misinformation: Understanding and coping with the “post-truth” era. In: *Journal of Applied Research in Memory and Cognition*, roč. 6, č. 4, s. 353–369. <https://doi.org/10.1016/j.jarmac.2017.07.008>
- SULER, J. 2004. The online disinhibition effect. In: *CyberPsychology & Behavior*, roč. 7, č. 3, s. 321–326. <https://doi.org/10.1089/1094931041291295>
- TANDOC, E. C. Jr. – MAITRA, J. 2018. *News organizations' use of Native Videos on Facebook: Tweaking the journalistic field one algorithm change at a time*. In: *New Media & Society*, roč. 20, č. 5, s. 1679–1696. <https://doi.org/10.1177/1461444817702398>
- WOJCIESZAK, M. – DE LEEUW, S. – MENCHEN-TREVINO, E. – LEE, S. – HUANG-ISHERWOOD, K. M. – WEEKS, B. 2023. *No polarization from partisan news: Over-time evidence from trace data*. In: *The International Journal of Press/Politics*, roč. 28, č. 3, s. 601–626. <https://doi.org/10.1177/19401612211047194>
- YESILADA, M. – LEWANDOWSKY, S. 2022. Systematic review: YouTube recommendations and problematic

- content. In: *Internet Policy Review*, roč. 11, č. 1, 1652.
<https://doi.org/10.14763/2022.1.1652>
- ZUIDERVEEN BORGESIU, F. J. – TRILLING, D. – MÖLLER, J. – BODÓ, B. – DE VREESE, C. H. – HELBERGER, N. 2016. Should we worry about filter bubbles? In: *Internet Policy Review*, roč. 5, č. 1, s. 1–16.
<https://doi.org/10.14763/2016.1.401>
- ŽÚBOROVÁ, V. – BORÁROSOVÁ, I. – VAŠEČKA, M. 2019. Prevencia a boj proti radikalizácii v online prostredí: Odborná príručka pre trénerov [online]. Bratislava: Policy Institute. [cit. 2025-10-18]. Dostupné z: <https://www.bpi.sk/wp-content/uploads/2020/11/Prevencia-proti-radikaliz%C3%A1cii-v-online-prostred%C3%AD.pdf>

PhDr. ThDr. Hedviga Tkáčová, PhD.

Katedra žurnalistiky

Filozofická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku

Hrabovská cesta 1B

034 01 Ružomberok

hedviga.tkacova@ku.sk

Beáta Dorková, Terézia Rončáková (eds.)
(DE)POLARIZÁCIA NA SLOVENSKU II

V roku 2026 vydalo
VERBUM – vydavateľstvo Katolíckej univerzity v Ružomberku
Hrabovská cesta 1B
034 01 Ružomberok

Prvé vydanie.

Autori: Katarína Matušková, Lukáš Švajlenin, Matúš Ján Capko, Terézia Rončáková, Samuel Štefan Mahút, Hedviga Tkáčová

Editori: Beáta Dorková, Terézia Rončáková

Grafická úprava: Marek Hasák
Za jazykovú stránku príspevkov zodpovedajú autori.

Toto dielo je publikované pod licenciou Creative Commons Attribution 4.0 International License.

DOI: <https://doi.org/10.54937/2026.9788056112496>
ISBN 978-80-561-1249-6